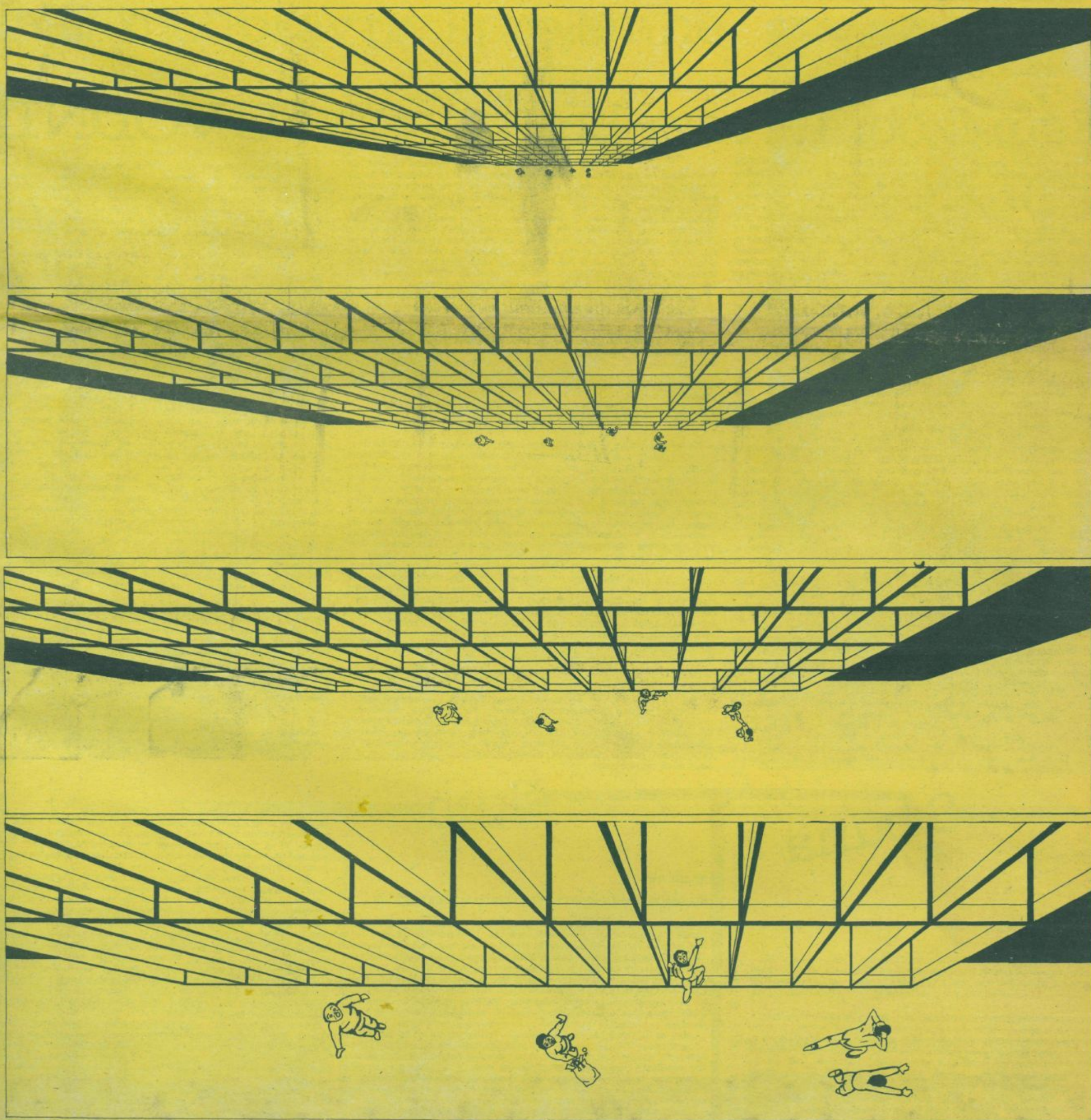

študentska

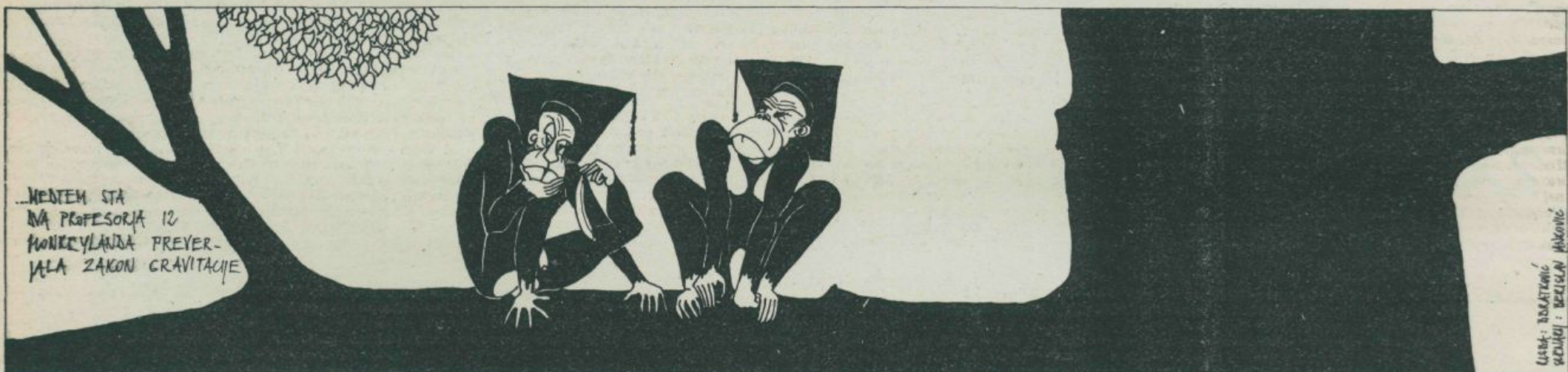
tribuna

2.X.1978, letnik ^{XXVIII} XVII, Ljubljana, številka 2, cena 3 din

NADALJEVANJE NA STR. 2 ►

TUP!

ûsm·izobr·in razr·boj)

T RIBUNIN UVODNIK

USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

IN RAZREDNI BOJ (Legalizacija obstoječega?)

(U V O D N I K

Programi univerzitetnih družbeno-političnih in drugih (tudi VTDO) organizacij v zadnjem času kar „cveto“ spričo naslovov, ki bralcu zagotavljajo, da na Univerzi ni (ali pa ne bo) problemov v zvezi z uveljavljanjem sicer še ne sprejetega, zato pa nič manj propagiranega (v zadnjem času sicer manj) zakona o usmerjenem izobraževanju. Spričo tako očitne vestnosti izvajalcev zakonskih določb skorajda ne bi smeli posumiti v načrtovane dokumente in njih vmesnost. Kljub temu smo se jih lotili in izkazalo se je ne le to, da so se načrtovalci načrtovanih dokumentov slabo in neresno lotili, ampak tudi to, da tej neresnosti pot utira nekaj vnaprej zamišljenih potez, ki končno privedejo do spoznanja, da je ta neresnost pravzaprav zelo resna in čisto razredna. To bomo skušali v tem Tribuninem uvodniku tudi dokazati.

Najprej je tu štipendijska politika, ki smo ji že v lanskim zadnji številki posvetili dokaj kritičen komentar, ki bi, resnici na ljubo, veljal še danes, saj se stanje do danes ni prav nič spremenilo. Še več. Zapisati moramo nekaj novih, sicer neprijetnih a resničnih dejstev. Postalo je namreč očitno, da namen štipendiranja ni več odpravljati socialnih razlik, marveč zagotoviti rešitev kadrovskih potreb našega gospodarstva, t.j. združenega dela. Torej ukinitje socialnih štipendij in prehod na „načrtno kadrovske štipendijske politiko“. Nedvomno je taka štipendijska politika lahko pravilna, vendar nepravilnejša le v čisto določenih pogojih in odnosih, ki vladajo v produkciji — v pogojih svobodne asociacije proizvajalcev. V nasprotnem taka štipendijska politika zgolj kratkoročno odpravlja probleme združenega dela, dolgoročno pa konzervira družbeno, t.j. razredno strukturo, kar se jasno vidi tako na področju izobraževanja, kakor tudi na področju tega, kar imenujemo združeno delo (pridobivanje kadrovskih štipendij po t.i. „vezah in poznanstvih“; posledica tega je reprodukcija določenih poklicev znotraj družine, npr. „dohtarske familije“; kam to vodi, vemo).

Da tako štipendiranje ne rešuje problemov, temveč le reproducira (v vedno bolj ekstremni obliki) družbeno pritislovlja, dokazuje tudi sedanji trenutek v slovenski „načrtni kadrovske štipendijske politiki“, ko je naenkrat zbranih dovolj sredstev za kadrovske štipendije — povpraševanja po njih, proslincev pa ni!! To je lep primer „trgovske načrtnosti“, ki poleg tega, da je najbolj prizadel prav tiste, ki že itak ne zmorejo izdatkov za „brezplačno“ šolanje, dokazuje tudi, da neposredni vpliv tistih, ki združujejo sredstva za štipendiranje še vedno ni zagotovljen, da delavski razred le poredkoma ve, koga šola s sredstvi, ki mu jih je on zagotovil. O tem pa, da lahko delavski razred aktivno poseže v štipendijsko politiko in si preko nje zagotovi usposabljanje večine ali celega razreda, pa skorajda ne moremo govoriti, kajti ukinitve socialnih štipendij mu je v teh osamosvojitvenih prizadevanjih zaprla vrata pred nosom. (Posledice tega akta so zelo evidentne tudi v izseljevanju „neuspešnih“ študentov iz študentskega naselja, kjer se nihče ni vprašal po razlogih te „neuspešnosti“; več o tem na naslednjih straneh te številke).

Eno je torej najpomembnejše. Rešitev ni iskati v štipendijski politiki, vsaj ne v taki kakršno imamo danes. Rešitve so globalne in segajo v notranje naše družbe, v združeno delo, v način produkcije in odnose, ki se tam porajajo.

Eden izmed načinov, ki pa ne prestopa okvirov štipendiranja, pa je Titov sklad za štipendiranje delavcev in delavskih otrok v Jugoslaviji, ki je zagotovil že nekaj desetletij delavcem in njihovim otrokom kvalitetnejšo izobrazbo. Poleg problemov, ki jih imajo delavci, proslilci za štipendije, od izredno ostrih pogojev, ki segajo od izrednega povprečja znanja (ki se ugotavlja s povprečjem ocen?!) do zahtevane angažiranosti v družbeno-političnem življenju (po nekaterih podatkih morajo štipendisti aktivno delovati na osmih — 8 — področjih: v delovni organizaciji, šoli, v vseh družbeno-političnih organizacijah, krajevni skupnosti, itd.) pa se ob tem postavljajo tudi drugačna vprašanja.

Vprašati se moramo namreč, ali Titov sklad res zagotavlja tak sistem izobraževanja, ki bo nudil delavskemu razredu prepotrebno znanje in usposobljenost, da jo bo lahko izkoristil v svojih prizadevanjih za osvoboditev, prizadevanjih za uveljavitev delavskega samoupravljanja. Resnici na ljubo in v prid razrednemu boju s pozicij proletariata (torej tej resnici!) moramo ugotoviti, da predstavlja Titov sklad največkrat zgolj nekakšna vrata, ki omogočajo najbolj sposobnim iz vrst delavskega razreda, da si s pridobivanjem družbeno priznane izobrazbe zagotovijo višji socialni status in samo „kapnejo iz velike luže v lepšo skledico“. Da je takih res le malo dokazujejo statistična poročila, ki za SR Slovenijo pravijo, da je bilo v času od 1974 do 1978 odobrenih 285 (dvestopetinsedemdeset) štipendij delavcem in njihovim otrokom.

Poleg tega, da se le malo delavcev tako izobrazijo lahko ugotovimo tudi to, da se (tudi zaradi nizkega števila štipendistov) nemalo posameznikov, delavcev odtuji prizadevanjem delavskega razreda in zaradi objektivnih družbenih razmer postane del družbene skupine, ki zaradi monopola nad znanjem in informacijami ter s tem monopola nad odločanjem v prizadevanjih za uresničitev svojih, parcialnih interesov, postane celo razredni sovražnik. Kadrovska politika, za katero je „usmerjenost“ izobraževanja le drug izraz tudi tu ne izpolnjuje tiste osnovne naloge, ki ji tudi pri štipendijski politiki ni kos, namreč zagotoviti neposredno odločanje delavskega razreda.

Naslednji problem, ki je neposredno vezan na predhodna, s katerima tvori nekakšno celoto v totaliteti usmerjenega izobraževanja, je — izobraževanje ob delu. Še mesec in pol in preteklo bo leto dni, odkar smo v Tribuni kritično analizirali tudi ta „fenomen“. Vendar moramo ugotoviti, da se tudi tu ni veliko spremenilo. Zakon o visokem šolstvu je sicer to obliko izobraževanja opredelil kot sestavni del nalog Univerze, vendar samo opredelil. Tisti, ki se šolajo ob delu, še vedno plačujejo šolanje trikrat — najprej, kot prispevek iz svojih bruto osebnih dohodkov, drugič, kot del sredstev, ki jih v ta namen izdaja organizacija združenega dela in tretjič, ko plačujejo visoke šolnine, kar je, mimogrede povedano — protiustavno. Prav področje izobraževanja ob delu nam dokazuje, kako malo smo storili na področju uveljavljanja „novih družbeno-ekonomskih odnosov na Univerzi“, uveljavljanja, ki je bilo začrtano z Zakonom o visokem šolstvu. Še enkrat je postalo očitno, da delavski razred ne obvladuje tega področja družbene reprodukcije. Celo obratno. Namesto, da bi se Univerza dogovarjala s tem, česar imamo vsi polna usta — z združenim delom, mu s pobiranjem visokih šolnin zabija nož v hrbet. Pa ne le to. Temu „leviatanu“ — Univerzi je prav malo mar, da petinsedemdeset odstotkov študentov ob delu (pa ne le teh), študira družbene vede in le petindvajset odstotkov naravoslovne in tehnične, ki jih združeno delo mnogo bolj potrebuje. Ona kasira dalje!

Naj se ustavimo še ob uresničevanju Zakona o visokem šolstvu. Tripartitna sestava samoupravnih organov, ki upravlja visokošolske organizacije je ena bistvenih novosti tega zakona, vendar moramo ugotoviti, da delegacije uporabnikov (ki naj zagotovijo uveljavljanje interesov združenega dela) v velikih primerih delujejo na predstavniki in ne delegatskem načelu. Odločanje delavskega razreda torej tudi tu ni v popolnosti zagotovljeno!

Naj strnemo. Ugotovili smo, da niti sedanja štipendijska politika, ki postaja „kadrovska“ in „usmerjena“, ne Titov sklad, ne pospeševanje izobraževanja ob delu in ne uveljavljanje Zakona o visokem šolstvu ne daje zadovoljivih rezultatov, zadovoljivih v smislu, ki zagotavljajo delavskemu razredu tak intelektualni razvoj, ki bi omogočil kvalitetno družbeno preobrazbo. Kaj torej lahko pričakujemo od usmerjenega izobraževanja?

Veliko! Toda usmerjenega izobraževanja, ki ne bo zgolj korektiv trgu, kanalizator potrebnega števila „fahidiotov z zakritimi očmi furmanskega konja“, ki bodo vleki naprej (nazaj), ne da bi videli, kaj se dogaja ob njih in z njimi. Dvomljivo, ne dvomljivo, zagotovo pa je, da usmerjeno izobraževanje v pogojih, ko delavskemu razredu še ni zagotovljeno neposredno odločanje tudi na tem področju, zmoro samo kaj več kot to, da postane korektiv trgu.

Preobrazbe načrtovane z zakonom o usmerjenem izobraževanju (katerih „vnaprej zamišljeno potezo“ predstavlja spremenjena štipendijska politika), ki jih moramo povezati z uveljavljanjem zakona o visokem šolstvu, so popolnoma jalove, celo reakcionarne, če hkrati ne preobražamo združeno delo, t.j. način produkcije in produkcijske odnose vsebovane v načinu produkcije. Kajti zagotavlja izobraževanje po potrebah združenega dela in pri tem ne odpravljati temeljnih nasprotij, je isto kot prisiliti delavca, da skrbi za svoje življenje tako, da se usposoblja za prodajo svoje delovne sile pač tam, kjer jo združeno delo najbolj potrebuje. Delavca (pa čeprav intelektualnega) na ta način spreminjamo v privešek, ki dela za to ker mora, če hoče preživeti, ne pa zato, ker to želi. Tako delo ne osvobajal Združeno delo postane tako samo delovna združenost, ali drugače, postane kolektivni kapitalist, ki s pomočjo koncepta usmerjenega izobraževanja in za krinko neke imaginarne združenosti „v korist vseh“ določa vsakemu svoje mesto v družbeni reprodukciji ter mu na podlagi tega izplačuje določeno mezdo.

Na tak način se lahko tudi v združenem delu reproducirajo razredni odnosi, ki omogočajo ozki skupini ljudi, da odloča o vseh najpomembnejših družbenih zadevah in onemogočajo široki družbeni bazi, delavskemu razredu — odločanje o najpomembnejših in vseh družbenih zadevah. Vedeti moramo namreč, da je „nadarjenost“, ki se bo po novem zakonu ugotavljala na koncu osnovne šole in bo odločala o posameznikovi prihodnosti, v največji večini primerov posledica materialnih in eksistenčnih ter drugih družbenih pogojev v katerih živi posameznik. Tako bo novi zakon pač odredil ne več prihodnost posameznika, temveč prihodnost povprečje posameznikov in s tem prihodnost razreda. In prihodnost delavskega razreda, v pogojih reproducirajočih se temeljnih družbenih nasprotij, nam je znana brez novih zakonov!

Usmerjenega izobraževanja, ki takih družbenih odnosov ne bo odpravljalo, NE POTREBUJEMO! Ne bo pa jih toliko časa, dokler ne bodo odpravljani eksistenčni pogoji razredne družbe. Dokler ne bo odpravljeno razlikovanje med fizičnim in umskim delom, ki obrača kadrovske politiko na glavo in tram četrtnam študentov predava družbene vede, delavcem v neposredni proizvodnji pa daje za 1000 dinarjev nižje povprečne osebnih dohodke kot tistim v negospodarskih dejavnostih, bodo sredstva zbrana za kadrovske štipendije še prinašala obresti v naših (?) bankah. In usmerjeno izobraževanje, če ga bomo uveljavljali samega zase in ločeno od prizadevanj delavskega razreda in njegove avantgarde, bo zgolj reproduciralo obstoječa nasprotja, ki še ne dovoljujejo intelektualnega razvoja delavskega razreda do stopnje, ki bo omogočila družbeno preobrazbo, do stopnje, ki bo omogočila uveljavitev delavskega samoupravljanja in dalje komunizma.

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA!

Uredništvo

3 buna

škuc.

RAZGLAS:

ŠTUDENTSKI KULTURNI CENTRE R ODIPIRA SVOJE PROSTORE

Študentski kulturni center iz dolgoletnega navdušenja in ljubiteljstva korači v nove prostore, v drugačne možnosti. Naše pretekle izkušnje, naj so bile še tako uspešne ali zmotne in jalove, ne ustrezajo več. Novi prostori obvezujejo vse nas, tako tiste, ki so tako ali drugače pripomogli k njihovemu odprtju, kot vse tiste, ki boste (bomo) prestopili njihov prag. Vse doslej želje, zamisli, naloge in obveznosti niso bile dokončne in zavezujoče. Na eni strani smo bili sodelavci ŠKUC-a, ki smo se trudili ali ne, delali ali ne, uspeli ali ne, na drugi strani pa občinstvo, gledalci, poslušalci, obiskovalci. Vsakršna akcija je ležala na naših ramenih, vsi ostali pa ste neobvezno izbirali ali ne.

Zdaj so se stvari korenito spremenile. Pet prostorov bo iz dneva v dan neusmiljeno pričalo o vsem, kar bo narejenega, vsak dan znova, sedem dni na teden, naj bodo ali mrzli ali topli, se bo v njih kaj dogajalo ali bodo samevali kot zapuščeni labirinti. Škucovci se ne moremo več sestajati in delati načrtov za kulturno skupnost, brez konca in kraja moramo vdihovati življenje dvestopetdesetim kvadratnim metrom. In dela, ki ga ne bomo storili mi, ne bo opravil nihče namesto nas.

Novi prostori Študentskega kulturnega centra pa tudi vse vas, ki berete ta razglas in vas bo pot zanesla na Stari trg, postavljajo v nov, drugačen prostor. Dovolj je bilo jadikovanja o meščanski kulturi, o zaprtih, okostenelih ustanovah, ki ne puste živi misli življenja. Dovolj kritike vsega v imenu lastne samozadostnosti. Komur ni kaj všeč, naj tu pokaže svojo protivoljo, protihotenje, protimisel, protiakcijo. Teoretske sfere kontrakulture ostajajo

PESNIKI, PISATELJI, DRAMATIKI, PUBLICISTI, SKRATKA PISUNI VSEH VRST IN KVALITET

V uredništvu vlada precejšnja „suša“ glede vseh vrst takoimenovane leposlovne literature pa tudi publicističnih prispevkov nimamo ravno za odmet. Zatorej takoj, ko boste prebrali tole notico, pograbite velikanske kupe popisanih in porisanih papirjev in papirčkov, pesmic, črtic, novel, romanov, dram, esejev in esejčicev, kritičnih zapisov ob raznoraznih kulturnih dogodkih itd. ter jih prinesite (ali pa pošljite) na Trg osvoboditve 1, drugo nadstropje, soba 86.

Za plodno sodelovanje: kulturna urednika

bled papir, če jih nihče ne udejanji. Gnev proti elitni kulturi ostane zasebna sapica, če se ne izkriči v socialnem prostoru. Bodi delavec bodi študent bodi lumpenproletarec bodi kmet, tu je možnost, izkoristi jo. Nikakršni garači ne bomo, ki bi ti omogočali ljubke in manj ljubke predstave, dogodke in happeninge, tipirnasbi gledal v vlogi modrega razsodnika. Te vloge nočemo in ne moremo sprejeti.

Odprtje prostorov ŠKUC-a je odprtje do vseh in vsakogar, odprtje do vseh, ki imajo in ki nimajo možnosti drugod, ki jih drugi razumejo in ne razumejo, predvsem pa do vseh, ki bi radi kaj pokazali, kaj povedali. Obenem pa to ni zelena luč za sušmarstvo. Šarlatanstvo, nirvanizem. In kdo bo razsodnik, ki bo določal, kaj je prvo in kaj so stekleni biseri. Tenzorske vloge si ŠKUC noče lastiti. Odločalo bo delo in volja do dela. Kdor bo ostal nerazumljen še vnaprej, mu tudi mi ne bomo mogli pomagati. Kdor bo dolgočasil, bo pač dolgočasil. Za laboratorij dela smo. Vendar brez avreole vseomogočne in vsevedoče znanosti. Pa tudi brez diktata vseozarjujoče energije kot take. Veselje do dela, dogajanja, sodelovanja. Ne krožke. Dom igre in dela. Zadržni dom. Ne gasilska veselica. Vsak, ki bo stopil noter, bo sodeloval, drugače bodo prostori ostali mrtvi kot hladne galerije in muzeji, kot slonokoščeni hrami umetnosti.

Vse te besede so lahko patetika. Lahko ostanejo prazne pleve, če se ne bo zgodilo nič novega. Lahko ostanejo mrtev rokav skrepenele meščanske zavesti, če ŠKUC-a ne bomo čutili kot družabnosti, kot domačnosti, kot igrivosti, kot spodbude k stiku, dotiku, veselju, ustvarjanju. Če bo še naprej vsak zase ždel s svojim mikrokozmosom v glavi in kot previdna školkja tipal po Ljubljani.

V petek, šestega oktobra, bo odprtje ŠKUC-evih prostorov. ŠKUC-evih po imenu, čigavih v resnici, bo pokazal čas. Morda nikogaršnjih. Ob odprtju bomo vsi skupaj skušali te prostore oživeti, jih ponašiti. Pridite, točil se bo čaj in jedli boste potico, prinesite domače kolačke in torte in koše grozdja in prve spomladanske češnje. Predvsem pa prinesite s sabo svoje misli, ideje, črvičke, ki vas že toliko časa glodajo in s katerimi še niste mogli na dan. Vsakdo naj prinese svoj načrt, vsakdo naj odprtju podari svoje dejanje.

PRED NOVO GORICO 1978

Razprava o kongresnih dokumentih za deseti kongres ZSMS, ki bo letos oktobra v Novi Gorici, se je na Univerzi pravzaprav šele začela. Nedvomno obstaja za to več razlogov, tako med študenti, ki jih navadno „ni“ do meseca oktobra, kakor tudi med odgovornimi organizatorji predkongresne razprave. Med temi morda še več.

Naj pojasnimo!

Od 17. 09. 1978 imamo v Sloveniji novo resolucijo oziroma predlog resolucije. Tokrat je to že četrti predlog, ki je zagledal dnevno svetlobo v zadnjih šestih mesecih. Prvi osnutek predloga je bil izdelan in publiciran že meseca aprila ter maja. Potem so se osnutki menjali in spreminjali in moramo reči, da zelo temeljito. Tako temeljito, da se lahko resno vprašamo po uspehu in sploh izvedbi javne razprave, za katero je očitno, da je temeljila na dokumentih o katerih ni sedaj ne duha ne sluha, kajti dokumenti so v svoji četrti verziji dokaj spremenjeni, ter publicirani v tako malo izvodih, da je kakšna širša razprava praktično onemogočena. RK ZSMS Slovenije bi se morala teh dejstev zelo dobro zavedati, še posebej pa v kolikor nam gre za široko politično akcijo.

V tej številki Tribune vam posredujemo nekaj osnovnih točk na katerih bo temeljila razprava delegatov UK ZSMS na kongresu. Cilj tega je, da se člani v OO ZSMS seznanijo s temi problemi in zagotovijo predsedstvu UK ZSMS svoje stališča na podlagi katerih bo lahko oblikovalo svoje konkretne predloge in pripombe za deseti kongres ZSMS.

TEZE ZA RAZPRAVO NA X. KONGRESU ZSMS

Položaj mladega človeka v vzgojno-izobraževalnem procesu:

- izobraževanje kot sestavni del družbene reprodukcije
- vrednotenje mladega človeka ne kot teorija ampak kot dejanskost izobraževanja za potrebe združenega dela — ne stihistično usmerjanje mladih v poklice
- oblike izobraževanja: iz dela, ob delu — vse za delo
- izobraževanje na osnovi sposobnosti posameznika in potreb družbe
- povezovanje teoretičnih spoznanj s prakso že v času izobraževanja
- znanstveno-raziskovalna komponenta izobraževanja
- zagotovitev metod in oblik dela ter odnosov, ki presegajo sedanjo stopnjo odtujitve mladega v vzgojno-izobraževalnem procesu
- nujna zagotovitev aktivnega, samoiniciativnega in kreativnega dela človeka v vzgojno-izobraževalnem procesu
- študij mora postati delo — človeško delo — ne delo avtomata ali računalnika
- nagajevanje in vrednotenje tega dela
- družbenoekonomski položaj človeka v vzgojno-izobraževalnem procesu naj temelji na njegovem delu
- za vse enake možnosti in kriterije za izobraževanje
- študijska mladina ne pozna problemov mladega delavca
- problemi povezovanja diplomantov ob prehodu iz Univerze v OZD s tehnobirokratskimi strukturami
- iskanje privilegiranega položaja intelektualcev v družbi
- povezovanje z mladimi delavci že v toku študija
- povezovanje ter poenotenje interesov mladih delavcev in študijske mladine ob vse večjem povezovanju vzgoje in izobraževanja s celotnim družbenim delom
- ustvarjanje enotne zavesti vse mlade generacije na pozicijah delavskega razreda
- enotna akcija vseh mladih za izboljšanje razmer in vloge mladih v proizvodnem in vzgojno-izobraževalnem procesu
- enotna akcija zahteva idejno in akcijsko enotno ter dobro in močno organizirano organizacijo ZSMS.

Srečko KOLAR

IDEJNO-POLITIČNO IZOBRAŽEVANJE ŠTUDENTOV LJUBLJANSKE UNIVERZE

Izhodišča za pripravo razprave na X. kongresu ZSMS:

- kratka kritična ocena dosedanjega idejnopoličnega izobraževanja študentov:
- 1. program izobraževanja v OO ZSMS
- 2. program izobraževanja UK ZSMS
- 3. izobraževanje v okviru predmeta Osnove marksizma
- potreba po dodatnem osnovnem izobraževanju študentov naravoslovno-tehničnih fakultet,
- posodabljanje predmeta Osnove marksizma oziroma Temelji samoupravljanja:
- 1. programi naj zajamejo dogajanja
- 2. zagotoviti primerne predavatelje
- 3. predmet obvezen, vendar brez izpita.
- uvajanje takih oblik izobraževanja, ki bodo zajele čimvečje število študentov:
- 1. ciklusi predavanj o osnovah marksizma in samoupravnega sistema
- 2. okrogle mize ob aktualnih družbenopolitičnih dogodkih
- 3. seminarji o pomembnih družbenopolitičnih dokumentih
- preučiti vlogo Tribune in Radia Student
- dodatno izobraževanje vodstvenih kadrov v OO ZSMS
- vključevanje študentov na družboslovnih fakultetah v znanstveno preučevanje razvoja družbenih odnosov in dogajanj pri nas
- prispevek oziroma angažiranje študentov družboslovnih fakultet v delu družbenopolitičnih organizacij
- vloge in pomen marksističnih centrov na Univerzi in posameznih fakultetah.

IZHODIŠČA ZA REFERAT

- Iz ZSMS izhajajo mladi z izkušnjami o delu v družbeno-političnih organizacijah in v samoupravnih organih. Predstavljajo torej stalen izvor kadrov, kar pomeni:
 - a) da delo ZSMS zaradi stalnega odhajanja kadra lahko trpi — nujno je stalno idejno politično izobraževanje.
 - b) da se mladinci, ki zapuščajo delo v OO ZSMS (še posebej to velja za mlade, ki končujejo šolanje) in prehajajo v novo delovno in življenjsko okolje, lahko takoj aktivno vključijo v delo družbeno političnih organizacij in samoupravnih organov (v organizaciji združenega dela in (ali) v krajevni skupnosti)
 - c) zaradi nepoznavanja sposobnosti člana (ice), ki pride v novo okolje, ga DPO v teh okolišjih vse premalo vključujejo v delo. Motivacija mladega, da tudi v novem okolju v skladu s svojimi sposobnostmi, da svoj delež v izgradnji samoupravne socialistične dobe, zaradi predolge „poskusne dobe“ izgubi ostrino. Mlad kader izgubljam.
- Možna rešitev se kaže v izboljšavah pri vodenju kadrovske evidence. Evidenčni karton naj bi z opisom del in nalog (in ne samo funkcij), ki jih je član ZSMS opravil, spremljal mladince od vključitve v ZSMS pri vsaki spremembi delavnega ali življenjskega okolja.
- II. a) Za nemoten potek organiziranega dela v ZSMS je za opravljanje del administrativno tehnične značaja potrebno zaposlovati delavce, ki so za tako delo usposobljeni.
- b) Člani OO ZSMS, ki so na osnovi in zaradi svoje aktivnosti in sposobnosti izvoljeni v organe ZSMS ali za vodje organov, organizacij... naj opravljajo svoje delo na osnovah in načelih, ki so v delu DPO splošno priznana:
 - 1) Delo opravljajo zaradi svojega prepričanja in prostovoljno.
 - 2) Če jim je z obsegom dela v ZSMS onemogočeno opravljati dela in naloge v OZD, jim gre nadomestilo osebne dohodka, vendar le-to ne bi smelo preseči dogovorjenega dela OD.
 - 3) Za mlade, ki opravljajo zahtevne in odgovorne naloge v ZSMS, pa niso zaposleni, bi morali z družbenim dogovorom urediti nagajevanje. Osnova za izračun (in vodilo) bi moral biti povprečen osebni dohodek v SRS.

Stepančič Ludvik

PREDKONGRESNI UTRIP

Pred kongresom pa bomo v Ljubljani lahko kar nekaj dni zapored srebrali smetano kulturno-umetniškega okusa. Univerzitetna konferenca ZSMS se je povezala s študentskimi društvi in nastala je takšna paleta:

- oktober
 - otvoritev razstave umetniških fotografij v mali dvorani ŠN — ŠOLT,
 - ob 2030 koncert ansamblov v veliki dvorani ŠN
 - oktober — otvoritev razstave fotografij o dejavnosti študentskih društev v avli na Trgu osvoboditve 1,
 6. oktober
 - otvoritev prostorov ŠKUC-a; otvoritvi sledijo nastopi glasbenikov, filmske projekcije, diapozitivi...
 9. oktober
 - ob 2030 bo v veliki dvorani ŠN nastopil primorski APZ Vinko Vodopivec, in nastop Študentskega plesnega kluba,
 10. oktober
 - razstava OHO-ja
 11. oktober
 - ob pol devetih zvečer bosta v veliki dvorani ŠN nastopila APZ Tone Tomšič in AFS France Marolt.
- Vse prireditve bodo brez vstopnine in ni vrag, da vam kakšna med njimi ne bi bila vredna oglada.

O URESNIČEVANJU SOCIALNE POLITIKE (ali kako to razumejo v slovenskem časniku DELO)

V petek, 15. septembra 1978 je slovenski častnik DELO na sedemnajsti strani prinesel članek, ki ga je napisal Viktor Vest, članek z naslovom „Prvi pod streho“. Članek (de)informira slovensko javnost o stanju v študentskem naselju, predvsem o tim. in mnogim znanem izseljevanju študentov iz naselja. Viktor Vest, ki mu svetujemo, naj si svojo sumljivo vest dobro izpraša, je v svoji nevednosti in neznanju (kar ga ne opravičuje), ali pa nalašč, izvrzel članek, ki speljuje vodo na točno določena mlinska kolesa. Pa o tem dalje.

Najprej o njegovem pojmovanju socialne politike. V.V. ugotavlja, da so „študentski domovi eno od učinkovitih sredstev uresničevanja socialne politike, ki naj uravnoteži razmerje ljubljancani — študentje iz ostalih krajev.“ Ko bi V.V. vedel, da je eden izmed temeljev začrtane socialne politike tudi zagotavljanje z ustavo določene pravice do šolanja socialno šibkim, tistim, ki jim je zaradi materialnih in drugih pogojev to onemogočeno, bi ne napisal take bedarije. Seveda bi mogel V.V. poleg tega vedeti tudi to, da socialni razredi pri nas (kot posledica materialnih in drugih družbenih neenakosti) izhajajočih in mesta v produkcijskem procesu in obstoječih produkcijskih odnosov — npr. vloga pri odločanju — ne domujejo — eni v Ljubljani in drugi po drugih krajih Slovenije. Priporočamo mu, naj si v zvezi s tem ogleda naselje v Tomačevem, samske domove v Ljubljani, nekatere podstrehe in kletne sobe v Ljubljani in pa določene predele Gorenjske in bele fasade primorskih predmestij. Citirani odstavek V.V.-ja je zato popolna bedarija, ki v izobilju takega materiala na straneh slovenskega časopisa še ne pomeni nič takega. Vendar pa moramo biti pozorni na take bedarije in jih ostro kritizirati, saj to pravzaprav niso bedarije, vsaj za tiste ne, ki za njimi skrivajo svoje mehanizme za reproduciranje socialnih neenakosti. Eden izmed teh mehanizmov je tudi študentsko naselje. Pri tem mu V. Vest vestno pomaga.

Drugo pa zadeva stališča V.V.-ja do izseljevanja študentov iz naselja in se v mnogem navezuje na prvo. V.V. pove, da nameravajo (to so povečini že storili) iz študentskega naselja izseliti osemsto študentov in da se ob tem pojavlja nič koliko problemov. Vendar pa nas V.V. takoj spet pomiri in pravi, „da hudič ni tako črn kot ga malajo,“ in „da se da na videz neresljiva vprašanja z ustreznim pristopom in postopkom rešiti brez večjih zapletov.“ Seveda, vprašanje je le v čigavo korist?

Brez dvoma so v naselju ljudje, ki niso več študenti in to že vrsto let, ki so že zaposleni, skratka taki, ki izkoriščajo razmere, ki tu vladajo in žive v naselju, čeprav nimajo za to nobenih pogojev. Za take tu ni prostora in jih je potrebno izseliti. Nedvomno pa je tudi, da je dilema ali bruci ali ostali študentje lažna dilema. Študentsko naselje bi moralo biti v prvi vrsti socialna ustanova, ki naj zagotavlja socialno šibkim stanovanja v času študija. Socialno šibkih je nedvomno veliko, tako med starejšimi študenti, študenti višjih letnikov, kakor tudi med bruci (čeprav je komisija za sprejem v študentske domove letos pozitivno reševala prošnje prosilcev, katerih census na člana družine ne presega dva tisoč sedemsto dinarjev, kar je sedemsto din več kot lani. Iz tega lahko celo sklepamo, da je socialno šibkih prav med študenti višjih letnikov, ki zdaj zapuščajo naselje, in ne med bruci, ki prihajajo. Zato mora biti osnovni kriterij socialni kriterij.

Poleg tega pa se moramo zavedati zelo pomembnega dejstva, da je vsled sprememb na področju štipendijske politike v Sloveniji v preteklih dveh letih UKINJENIH VELIKO ŠTEVILO SOCIALNIH ŠTIPENDIJ. Prehod na načrtno kadrovsko štipendiranje je tako prizadel, najbrž najbolj prizadel prav socialno šibke, ki so bili zaradi tega prisiljeni iskati dodatna materialna sredstva, da so lahko normalno živeli, kaj šele študirali. Zato je jasno, da je bil osep na ljubljanski Univerzi socialni osep. Tako je „vestna socialna politika“ tiste, ki so že po svojem položaju v družbi onemogočeni, dotolkla dvakrat. Najprej jim je onemogočila študij, nato pa jim je vzela še stanovanje. Verjetno to ni bilo vseh osemsto izseljenih študentov. Bilo pa jih je veliko.

Tako so v študentskem naselju spet ostali tisti, ki so se vanj pripeljali v svojih osebnih avtomobilih, tisti, ki imajo dovolj sredstev, da jim ni potrebno skrbeti za hrano in najosnovnejše potrebe. Ti lahko nemoteno študirajo naprej, saj imajo najbrž „zrihtano“ tudi kakšno kadrovsko štipendijo.

Za celotno in v DE LU na sedemnajsti strani tako zelo opevano akcijo res ni potrebno imeti referenta za socialna vprašanja študentov. Tako delo bi nedvomno opravili tudi najbolj zabit birokratski aparat, ki so mu ljudje kartončki za evidenco, in tudi referentu, ki to ureja ni potrebna fakulteta, najmanj tista, na kateri poučujejo sociologijo.

Na koncu naj povemo še to, da izseljevanja nikakor ni mogoče obravnavati ločeno od ostalih razmer v študentskem naselju. To lepo dokazujejo besede vodje delovne enote Dom v ZŠD in sekretarja OO ZKS v ZŠD Bernarda Čibeja, ki na koncu „vestno sestavljenega članka“ pravi: ...

glavna težava je pomanjkanje sob in ne to, kdo je v njih. Nedvomno je pomanjkanje sob pereč problem, prekleto važno pa je tudi, kdo je in kdo ni v njih, kajti največkrat ni delavskih in kmečkih otrok. Hudič je veliko bolj črn, kot ga malajo!!!

ŠTUDENSKO NASELJE

SAMOUPRAVLJANJE JE V ZAVODU ŠTUDENSKI DOMOVI V VELIKEM ZAOSTANKU. TO TRAJA ŽE DVE LETI. PREJ JE ZBOR DELAVCEV ZASEDAL STALNO IN REDNO. SEDAJ JE ZBOROV DELAVCEV VELIKO MANJ IN SO NEREDNI. DELAVCI NISO SEZNANJENI S TEKOČIMI ZADEVAMI, ZATO NIMAJO SVOJIH STALIŠČ, ČE SE JIM NE SUGERIRA, TEŽKO SE ODLOČIJO, NIMAJO GRADIV IN ZAPISNIKOV, SO APATIČNI IN PASIVNI.

V.d. direktorja ZŠD Viktor Gašparič na razgovoru s novinarji Tribune in RŠ.

Kaj drugega lahko rečemo ob tem, kot to, da so se potrdila naša znana stališča o stanju v zavodu Študentski domovi, stališča, ki smo jih z vso odločnostjo zastopali v lanskih in prvi letošnji številki Tribune. Na sestanku v.d. direktorja z novinarji Tribune in radia Student, na nekakšni novinarski konferenci torej, ki ji je prisostvoval še sekretar UK ZSMS Ludvik Stepančič, so nam bila razjasnjena nekatera vprašanja, ki so zelo pomembna za pozitiven (v smislu zmage delavskega samoupravljanja) razplet dogodkov v študentskem naselju. Zato menimo, to je bil tudi namen te konference, da je nujno potrebno s temi vprašanji seznaniti študente in delavce ter širšo javnost in opomniti na „odgovornost“ — v tem primeru najbrž Univerzo.

Naj začnemo, čeprav je bil vrstni red obravnavanih zadev ravno obraten, medsebojnimi odnosi v naselju, z vlogo družbenopolitičnih organizacij v naselju in (ne)razvojem samoupravnih odnosov. V.d. direktorja je dejal, da so odnosi v kolektivni slabi, da delo družbenopolitičnih organizacij, OO ZK, sindikata in OO ZSMS stoji in da je samoupravljanje v ZŠD v velikem zaostanku. Sindikat, je dejal v. d. direktorja, ne dela čisto nič, komunistov je malo (štirje). Tako stanje traja približno že dve leti, od tedaj, ko je bil za direktorja ZŠD postavljen Maks Zavrnšek. Delo sindikata, je dejal v. d. direktor (in še vedno predsednik IO sindikata, ki sicer pravi, da njegovo funkcijo opravlja podpredsednik Golinar, ki pa je ne opravlja, ker je, po besedah predsednika, „nezainteresiran“) je bilo za časa, ko je bil on predsednik, zelo zgledno. Tudi delo samoupravnih organov, da je potekalo dobro, ker je on žrtvoval veliko časa za to, tako da je zaradi tega ZAPOSTAVLJAL DELO S ŠTUDENTI, ki bi ga kot referent za študentske zadeve moral opravljati in da mu je zato RAZUMLJIVO, DA SO SE ŠTUDENTJE OBRNILI VSLED SLABIH ODNOSOV ZA POMOČ K OBŠTUDIJSKI DEJAVNOSTI, NA KRANJCA IN POTOČNIKA, KI STA JIM LAHKO POMAGALA. Tako stanje je, po besedah sogovornika, nastalo tedaj, ko je v zavod prišel kot direktor Maks Zavrnšek, ki je „nasprotoval takim stvarim, ni ga bilo na sestanke zborov delavcev, skratka, ni opravljal svojih dolžnosti!!! Zborov delavcev je veliko manj, so neredni. Delavci niso seznanjeni s tekočimi zadevami, nimajo svojih stališč, če se jim ne sugerira. Težko se odločijo, nimajo gradiva in zapisnikov, so apatični in pasivni je dejal v.d. direktorja Viktor Gašparič. Odnosi so slabi in dokler ne bo čisto in jasno, ne bo nič. Pogledati moramo resnici v oči, je dejal v.d. direktor.

Kaj lahko rečemo ob besedah v. d. direktorja. Prvič to, da so se potrdila naša stališča. Drugič, da se stanje ni izboljšalo in da se boj za odpravo nepravilnosti šele začel. Tretjič to, da moramo biti zelo pozorni na poskuse, da se vso odgovornost zvali na nekdanjega direktorja Maksa Zavrnška in se ga uporabi kot dobro žajfo, s katero si bodo nekateri oprali roke, in četrtič, da so se navkljub prizadevanjem za odpravo nepravilnosti spet pojavila razna nasprotovanja, na katera nas v. d. direktor sicer ni opozoril, so pa zelo očitna in se jih bomo lotili tudi v tem sestavku.

Najprej je tu Rupnik Anton, honorarni sestavljalec samoupravnih aktov in delovnih pravilnikov ter „svetovalec disciplinski komisiji in samoupravni delavski kontroli“, ki je „zasliševal“ delavce v disciplinskem postopku, čeprav za to nima niti najmanjše pravice (na to ga je opozoril tudi v.d. direktorja), ki je „opozarjal“ komuniste v ZŠD na razširjenem sestanku z nekaterimi zunanjimi družbenopolitičnimi organizacijami na to, da „dokler bo v predlogu statuta omenjena enota za študijsko in obštudijsko dejavnost, statut NE BO SPREJET“.

Tu je Rupnik Anton, ki se na vseh zapisnikih s sestankom, kjer je bil prisoten, vodi kot „študent“, pa čeprav je očitno, da njegova „delegatska baza domuje v nadstropju nad menzo“.

Pred ali za njim pa v vrsti eden za drugim stojijo vsi tisti, ki so botrovali temu, da je bil ponovno uveden disciplinski postopek proti vsem tistim delavcem, ki so se in se aktivno borijo za kvalitetne spremembe v zavodu.

Naj ob tem omenimo še nekatere, ki sicer stoje zunaj in ob strani, čeprav bi morala biti njihova vloga pravzaprav čisto drugačna. Tu je Univerza, ki razen prisotnosti na sestankih, ni storila skoraj nič, je dejal v. d. direktorja. Zelo malo ali prav toliko kot Univerza sta storili tudi obe univerzitetni konferenci ZKS in ZSMS, je dejal v.d. direktorja Gašparič. Več aktivnosti pa je pokazal občinski sindikalni svet občine Ljubljana Vič-Rudnik, ki je aktiven predvsem v reševanju kadrovskih problemov. Tudi študentske organizacije v naselju, ki so se sicer enkrat že aktivirale, so čez polletje popolnoma zatajile, tako, da je z reševanjem nalog spe. potrebno pričeti znova. UK ZSMS, to moramo reči, se jih je že lotila, in tudi Tribuna ne stoji ob strani.

Eden od problemov, ki se je izpostavil na tem razgovoru, je bil tudi problem menze v naselju. Po odločbi sanitarne inspekcije, ki je ugotovila, da je menza nefunkcionalna in da ne ustreza minimalnim higienskimi pogojem, je potrebno menzo prenoviti do 1. 9. 1979. Slabi pogoji so botrovali že dvema zastupitvama — in sicer eni v naselju letos spomladi in zastupitvi delavcev v tovarni Plutal letos poleti. V. d. direktor meni, da bo zelo težko zagotoviti sredstva za prenovitev, ki po nekaterih podatkih dosegajo število petsto starih milijonov, dvomi pa tudi v umestnost take naložbe, češ da se ne bo povišalo število študentskih obrokov, saj se le to, zaradi slabega povpraševanja študentov, stalno niža. Nam se ob tem vprašanju postavlja še eno, namreč to, ki zadeva investicije v študentski poletni dom in Ankaranu. Tja so po podatkih in letnih poročilih preteklih let otekla že velika sredstva; v načrtu pa je da bi v ta dom investirali tudi v prihodnje. Naložbe se nam zde vprašljive, saj je poleg tega, da je lokacija skrajno neprimerna (severni Jadran, bližina luke, rafinerije in vsled tega onesnaženost vode), važneje zagotoviti nemoteno in redno prehrano delavcem in študentom, mar ne?!

V. d. direktor nas je v razgovoru tudi seznanil s tem, da imajo velike kadrovske probleme, da se na razpis prostih delovnih mest ni prijavil skoraj nihče. Kot glavni vzrok je omenil nizke OD, ki so po besedah vodje računovodstva Katice Kolbi za osem odstotkov pod slovenskim povprečjem. Na vprašanje zakaj ni razpisano delovno mesto direktorja, čeprav je rok določen v zakonu o združenem delu že potekel, je v. d. direktorja dejal, da imajo ljudje poleti dopuste. Skratka, je dejal v. d. direktorja, problemov je veliko.

Skratka, pravimo mi, rešitev je le ena. Tisti pa, ki jo lahko izvedejo, nočejo. Postavlja se vprašanje — zakaj?

Uredništvo

TRIBUNA	PRIMEK IN IME	TRIBUNO	ŽELIM DOBITI NA NASLOV:
študentski list: Izdajatelj: UK ZSMS - LJ		61000 LJUBLJANA, Trg osvoboditve 1/II	
		Z.R.: 50101-678-47303 - za TRIBUNO	
podpis	Hvala!	Brezpogojno naročam najboljši študentski časopis "Tribuna" na zgornji naslov. Celoletno naročnino (50,00 din) bom počel/mal(a) takoj na žiro račun: 50101-678-47303 z obveznim pripisom: za Tribuno	poštna številka:

Moj namen je, da vam predstavim delovanje Komisije za mednarodno dejavnost pri UK ZSMS. Bolje rečeno, poskušala vam bom prikazati program, ker je bila dejavnost, bodisi zaradi nezainteresiranosti ali nedelavnosti skržena na minimum. Komisija potrebuje nujno več ljudi, ki bi bili sposobni predvsem akcijsko delovati, saj se s tem izpopolnjuje velik del programa.

Torej, naša primarna aktivnost bo posvečena internacionalistični vzgoji študentov; s tem naj bi dosegli osveščenost, iz katere izhajajo vse zunanje manifestacije. Z raznimi oblikami usposabljanja, kot so predavanja, okrogle mize, seminarji, bomo seznanili študente z aktualnimi problemi v svetu. Manifestacije bodo učinkovitejše, če bodo potekale nepretrgano, priprava pa bo kar se da smiselna in pravočasna. V zvezi s tem je nujno učinkovito obveščanje z vsemi možnimi informacijskimi sredstvi, predvsem pa naj bi temu služila Tribuna in RŠ.

Zamejska problematika bo področje, kateremu bomo posvečali še nadalje našo največjo pozornost. Vsestransko bomo sodelovali s Klubom zamejskih študentov v Ljubljani, ki bo postal most povezovanja slovenskih narodnostnih skupnosti v zamejstvu z matičnim narodom v Jugoslaviji. Konkretnjeje stike in sodelovanje bo potrebno poglobiti s klubom slovenskih študentov na Dunaju, navezati stike s slovenskimi študenti, ki študirajo na Univerzi v Trstu in mladinskima odboroma pri Slovenski kulturno gospodarski zvezi v Trstu in Gorici.

Razširili bomo akcijo solidarnosti z narodnoosvobodilnimi gibanji v svetu, s študenti in mladino vseh držav, ki se borijo za svojo politično, nacionalno in kulturno emancipacijo. V tem pogledu je nujno razširiti sodelovanje s študentskimi in mladinskimi organizacijami v teh deželah.

Poseben poudarek moramo nameniti Klubu mednarodnega prijateljstva. Vanj moramo vključiti jugoslovansko mladino, ki bo skupno s tujimi študenti, ki študirajo pri nas, aktivno pripomogla k afirmiranju idej mednarodne solidarnosti, medsebojnega spoznavanja in idej nevrščenci. Izdajanje informacijskega biltena INFO v angleščini je potrebno nadaljevati bolj resno in kvalitetno. INFO ima namen informirati študente in institucije celega sveta o razmerah na Univerzi v Ljubljani, aktivnosti ZSMS in samoupravnem angažiranju študentov ter podati naša stališča o resničnem položaju slovenskih narodnostnih skupnosti v zamejstvu.

Komisija za mednarodno dejavnost bo delovala po skupinah, ki bodo pokrivala posamezna področja. Skupine bodo delovale samostojno po naslednjih tematikah:

- Skupina za narodnostna vprašanja in stike z zamejskimi Slovenci
- Skupina za teoretična vprašanja, informatiko in stike s študenti
- Klub mednarodnega prijateljstva

Upam, da se mi je v poskusu predstavitve programa Komisije za mednarodno dejavnost posrečilo pri vas vzbuditi zanimanje, s tem pa upam pridobiti sodelavce z novimi vsebinskimi idejami za akcijsko delovanje.

marš proti zmagi se nadaljuje

KRITIKA HONORARNEGA RAZMERJA

Načelo: znanje vsem, se v praksi spotika ob različna protislovja, ki ledajo v šolskem sistemu in povzročajo velike kadrovske probleme in hkrati mnogim onemogočajo, da bi postali tisto, kar si želijo. Prav zato bo potrebno razmisliti, ali je dejansko tržišče s kadri tisto edino bistveno nerilo, kjer se določajo potrebe in ali niso tu vmes še nekateri argumenti, ki ahtevajo, da imamo izobražene občane in to vse: peke, čevljarje, zdravnike, trugarje in celo rudarje... Gre za permanentno izobraževanje delavskega azreda in slehernemu mora biti omogočeno napredovanje pri pridobivanju nanja. Na žalost je to le utopična formula, ki pa bo dobila polno veljavo aktrat, ko nam bo vsem jasno, da ima ta revolucija neko čisto oprijemljivo bliko in neko čisto določeno smer, ki pa je enkratna in pelje v neznane raje, tako da je pri tem nujno delati tudi napačne korake. Jasno nam mora iti, da gre za revolucijo v zavesti občana, za revolucioniranje njegove avesti, da gre za izdelovanje neke nove družbe. Če hočemo torej graditi lajše hišo, ki šele dobiva okna in vrata, potem se moramo na vsakem koraku praševati: kaj delamo in zakaj tako delamo in kje so težave, da jih bomo ihko premagovali. Prav zato moramo opozarjati na vse pomanjkljivosti in se pojave, ki nimajo več mesta v našem razvoju in jih kritično in rgumentirano odpravljati. Problemi pa se navadno ne razkrivajo v tisti čemeči svetlobi, da bi bil pogled nanje lahko takoj jasen in bi jih lahko s oreninami vred presegli.

Kje se skriva nezakonita akumulacija sredstev? Mnogi študentje se proti koncu svojega študija odločijo za honorarno aposlitev, ki lahko traja različno dolgo. Pri tem so prepuščeni v večini rimerov samo dobri volji delovnega kolektiva, ki odloči o višini tudentovega honorarja, pa čeprav je njegovo delo enakovredno delu redno aposlenega delavca. Pri tem je potrebno poudariti, da pri honorarni aposlitvi študent ne plačuje vseh različnih dajatev, da torej ni socialno avarovan, da mu ne teče delovna doba, da torej nima pravice do minulega lela, če bi jo kdaj hotel uveljaviti. Edino, kar mu pri tem ostane, je, da zase ahteva celoten dohodek, ki ga ustvari, kar je logično in prav. Pojavljajo pa e primeri (in teh je veliko), ko študent samo nadomešča delavca ali delavko, i je na poročniškem dopustu ali na služenju vojaškega roka ali pa na dravljenju: sklepamo torej, da dela na sistemiziranem delovnem mestu, za aterega so predvidena sredstva. Morda se v tovarnah še da nekoliko apraviti red, medtem ko je v šolah in vrtcih popolnoma drugače. Študent avadno dobi neto osebni dohodek, kakor ga prejemajo drugi redno aposleni na tem delovnem mestu, medtem ko ostanek zadrži šola oz. rganizacija, kjer je študent zaposlen. Ugotovili pa smo, da mu zaradi pecifike zaposlitve pripada tudi ta del. Običajno študent niti ne ve, da mu a del pripada in edina organizacija, ki bedi nad tem, je Študentski servis, endar tudi tam ne morejo stvari kaj dosti spremeniti po že izvršenem lejstvu: ko je študent podpisal pogodbo o honorarnem delu. Razlika, ki jo lelovna organizacija oz. ustanova zadrži, je tako nedovoljeno odtujevanje stvarjenega dohodka in zato kaznivo dejanje, ki ga moramo čimprej dpraviti. Navadno se znajde v razdeljevanju ostanka dohodka drugim redno aposlenim, medtem ko honorarec tudi tokrat potegne krajši konec in ne lobi nikakršne razlike, pa čeprav se je tudi on zaposlil že pred meseci. Študentski servis lahko zavaruje honorarno zaposlene.

Da bomo preprečili takšno obliko izkoriščanja, je nujno, da se vse honorarne zaposlitve opravljajo preko Studentskega servisa, ki je ustanovljen rav za to, da zajezuje nenačrtnost in onemogoča izkoriščanje tujega dela. Zanimivo bi bilo pogledati po posameznih šolah, koliko imajo honorarno zaposlenih in verjetno bi prišli do lepe številke in potem bi morali samo pogledati, kolikšne honorarje so dobivali, pa bi nam postalo vse jasno. Čeprav problem nima kozmičnih razsežnosti, pa vendarle kaže na nedoslednosti in razhajanja na naši poti graditve socializma. In če hočemo o poti boja naprej, se moramo bojevati dosledno: za vsako ulico, za vsako hišo in za vsakega občana.

S. ZAJC

KAKO JE NEKATERIM VODILNIM KADROM DPO NA TERENU OREHEK — DRULOVKA „PRI SRCU MLADINA“

Na zadnji konferenci, ki jo je priredila OO ZSMS Orehek — Drulovka, se e govorilo o napakah, katerih del smo morali tudi priznati. Kritika, ki pa mnogokrat ni bila upravičena in dovolj utemeljena, je letela predvsem name ot vodilnega v OO ZSMS. Za vse prekrške in neuspele akcije pa je seveda edno odgovoren predsednik, ki pa (ne da bi se tudi drugi zavedali) opravlja zredno težko nalogo, še posebej, če mladina ne kaže preveč zanimanja za lelo, razen ozkega kroga seveda.

Tovariši, ki pa je na tej konferenci utemeljeval te in podobne kritike, itčno ni imel razčiščenih pojmov o delu naše mladine, o našem delu, saj mo se tako trudili, da bi na Orehku in v Drulovki ne bilo mrtvila kulturnega, športnega, zabavnega. Žalostno je tudi to, da si je tovariš amislil na čelu naše OO moža, ki bi bil malo manj kot ideal, robot, ki bi proti izpolnjeval naloge, ki bi mu jih (za mladino) zadale ostale DPO. Irespogojno in najhitreje, seveda.

Pri vsem tem pa naj dodam še to, da je bil omenjeni tovariš že pred nekaj asa sekretar OO ZK na tem terenu, torej organizacije, ki naj bi bila najbolj apredna med nami.

Torej, tov. Tišler, kot se imenuje, je predlagal rešitev. Povedal je, da bi ilo mnogo bolje, če bi zamenjali predsednika. Seveda pa je tudi dodal, da so ie sestanku OO ZK izoblikovali predlog za novega mladina (že določeno me in izrečeno oz. predlagano na konferenci). Seveda pa je bila to čista laž, ar sem tudi pozneje preveril.

Že na konferenci pa je bilo ugotovljeno, da je absolutno premalo poveze med mladino in ostalimi DPO. Da bi bilo to sodelovanje zares živo in neposredno, se je tov. Tišler zavzel celo do take mere, da je na konferenci izjavil: „Mislim, da bi tudi povezava stekla veliko bolje, če bi zamenjali predsednika.“ Ker je to že starejša zadeva, naj napišem, da se je ta konferenca odvijala kak mesec pred volitvami, torej v obdobju evidentiranja — kandidiranja kandidatov za organe KS in DPO, v katere moremo biti zvoljeni prav vsi, ki se načelno strinjamo z ustavo — NAČELO DEMOKRACIJE. Poseben poudarek pa se daje prav mladini in njeni zastopanosti v teh organih. Torej, kot vse druge DPO, smo se tudi mi mladi PRAVOČASNO vključili v postopek evidentiranja. Iz naše sredine smo ividentirali tudi štiri mladince za najbolj pomembno telo KS — svet KS. Ko pa sem 22. maja prisostvoval sestanku predsedstva oz. presednikov in ostalih vodilnih moj vseh organizacij na terenu na seznamu osemnajstih kandidiranih ljudi za svet KS nisem zasledil niti enega tistih, ki smo jih pravčasno evidentirali. Ko sem ponovno predlagal iste mladince, ker esnično nisem imel pojma, kje so se izgubili evidenčni listi, sem dobil od ov. Tišlerja, ki se je tako zelo zavzel za povezavo, odgovor, da so te ilade evidenciali (ne vem kdo) rajši v druge organe DPO z izgovorom, češ da se morajo najprej „privaditi“ oz. pokazati svojo aktivnost, potem pa bodo prišli v ta svet. V približno taki obliki se je to ponovilo še dvakrat s podporo nekaterih tovarišev, moram pa reči, da so moj predlog nekateri tudi močno odprli.

Dobro pa vemo, da se kandidate voli za ŠTIRI LETA, torej bi to omenilo, da bi bili mi mladi, ki naj bi bili bodoča gonilna sila socializma, prez predstavnika dolga štiri leta in to v tako pomembnem organu, kot je za nas svet KS. Po štirih letih pa bi šele, če bi bili pridni in aktivni (po njegovem) smeli sedeti na sestankih sveta KS. Žalostno je tudi to, da je tov. Tišler to mnenje zagovarjal na zboru volilcev oz. na kandidacijski konferenci KS. Nelogično pa je, da se nekdo kot delegat ZK zavzema za boljše delovanje mladine in povezavo z ostalimi DPO, drugod pa spremeni barvo.

Torej, če se povrnem nazaj, so ta štiri leta za mladino, ki hoče pridobiti na množičnosti — in to smo mi, resnično predolga doba čakanja.

Se ne zdi tudi vam tako?

Vendar pa se nam je v boju ob podpori nekaterih drugih predstavnikov DPO le posrečilo delegirati in izvoliti NAŠE ljudi, neposredne predstavnike v svet KS. S tem smo ostro zavrnili vse „posredovalce“ oz. posrednike informacije na relaciji svet KS — OO ZSMS.

Potem pa vse tiho je bilo.

Predsednik OO ZSMS
Orehek — Drulovka:
Miro Draksler

Pošiljajo: zaprti sandinisti.
Namenjeno je: mladini in študentom vsega sveta.
Tovariši!
Pripadniki sandinističnega gibanja iz zapora preko naše organizacije Sandinistična fronta za narodno osvoboditev pošiljamo udeležencem 11. festivala mladine in študentov najgorečnejši bratski pozdrav. Praznovanje tega festivala — prvega v Latinski Ameriki v državi, ki je solidarna z nami — je za nas izjemno važno. Razpravljalo se bo o problemih, ki sestavljajo glavne točke revolucionarnega gibanja v Nikaragvi.
Naš narod je pod stalno diktaturo. Ameriški imperializem je — enkrat odkrito, drugič prikrito — vedno bolj njena poglavitna opora. Prav zato mora biti ena od nalog demokratičnega revolucionarnega gibanja v Nikaragvi močno antiimperialistično delovanje. Boj proti diktaturi in za narodno osvoboditev je vedno dobival podporo v solidarnosti drugih narodov. Solidarnost, ki je bila glavno orožje v našem boju in ki se danes uporablja za osamitev diktature v mednarodnemu merilu. Festival se pokriva s sedem-najstletnico osnovanja FSLN, z glavnim dogodkom v procesu osvobajanja Nikaragve. Ta mesec po pravici imenujemo mesec osvobajanja, ker se je v preteklih letih v tem času zgodilo nekaj pomembnih dogodkov, po katerih se je še okrepila odločitev o osvobajanju tudi s krvjo. 23. julija 1959 pokol študentov in drugih, 23. julija 1963. osvajanje Raitija s strani grupe gverilcev FSLN, 15. julija 1959. bitka v Managvi. Prav zato, vi mladi z vsega sveta, smo mi v tem mesecu juliju svobodnejši kot kdajkoli prej — marširamo po planinah v srcu vsakega sandinističnega gverilca, po ulicah našega mesta, poleg vsake žene in moža v Nikaragvi, ki potrjuje svojo bojevito odločitev v tem herojskem mesecu juliju. In tudi sedaj smo z vami, mladi z vsega sveta, gotovi, da bomo zapustili ta festival še bolj enotni proti imperializmu, bolj solidarni z narodi, ki se borijo za narodno osvoboditev. . . Na koncu želimo poslati vojaški pozdrav solidarnosti našim bratom v Afriki, ki se še borijo proti kolonializmu, neokolonializmu, rasizmu in apartheidu; našim bratom Palestincem, s katerimi smo krвно zvezani; tistim pravkar osvobojenim azijskim državam. Naj živi 11. festival! Naj živi antiimperialistična enotnost! Naj živi mednarodna solidarnost!
Svobodna domovina ali smrt!
Sandinistični zaporniki.

KAM GREDO DIVJE SVINJE?

Trojica iz Davidovega kampa je odigrala svojo burlesko tako, kot se to spodobi povprečnim igralcem. Amerikance ne moti, da Arabce ne moti, da Izraelce ne moti, da moti Palestince in jih poleg tega zatira. Izrael še naprej naseljuje okupirana območja in nafta je še vedno v ozadju vseh dogajanj, zato je s stališča mednarodnega kapitalizma genocid Palestincev opravičljiv. Sadat pa javno oblači ameriško uniformo z oznakami NATO pakta. (O palestinskem vprašanju bomo več pisali v eni naslednjih števil.)

Odločitev bonske vlade, da ne bo izročila terorista Bilandžića naši državi, je bila v našem časopisu označena kot nerazumljiva poteza te prijateljske države. Za nas pa ni niti najmanj nerazumljiva, ker: v ZRN obstaja pravno zagotovljena svoboda samo za nekatere (med temi ni umazanih gastarbajterjev, komunistov, levičarjev in drugih, ki mislijo drugače); v deželi demokratske svobode, kjer se svobodno združujejo stari in novi nacisti, kjer vlada cenzura marksistične literature in vlada kapital, ni pričakovati, da bodo teroriste, ki se bojujejo proti komunizmu, izročili neki socialistični državi. Pa bastal

V Južnoafriški republiki so se pojavili kadrovski problemi. Namesto gospoda Vorsterja I. sedaj pričakujemo Vorsterja II., kajti bedasto je pričakovati, da se bodo samo z odhodom tega fašističnega führerja spremenili temeljni izkoriščevalski odnosi. Zato naj tisti, ki vpijejo o nekakšni zmagi svetovne demokracije, raje zaprejo svoje gobce in si v notes pribeležijo raje nekaj o svetovnem kapitalizmu.

Čeprav je Tribuna izšla šele danes, se nam vendarle zdi prav, da izkričimo svoj gnus nad vlado gospoda Reze Pahlavija, ki ji je potres v Iranu spet za nekaj časa zagotovil bogato obloženo mizo, ker so se jim stoli v nemirih že majali. Verjamemo pa, da bo zatirano ljudstvo Irana kmalu združeno in bo potegnilo zadnji in končno potezo in v boju smrtno matiralo svojega tirana. Gospod krvnik in tvoji pajdaši!
Zdaj, ko ste žrtve potresa posuli z razkužilom in jih zagrebli v grobove in ne boste nikoli zvedeli, koliko jih je bilo še živih in koliko jih je bilo mrtvih in ko radio na ves glas oznanja, da se dva Rusa že neznansko dolgo vrtita okrog zemlje, ste verjetno svojo blagajno rešili pred krizo. Vsak dinar, ki bi ga morali vložiti v reševanje svojih sužnjev, ste rešili: nikoli se ne bi pomnožili, kot se lahko pomnoži v veličastni kapitalistični transakciji: in pri tej žrtve niso pomembne.

Samo potrdili ste, da sodite v skupino krvososov, ki se jim štiri milijarde pustijo izkoriščati in voditi za nos. Zapomnite si: ne več za dolgo, kajti za nas so žrtve pomembne, naš svet raste iz grobov tudi vaših žrtev in postaja močnejši in pomembnejši, pa čeprav gredo vlade v desno: ljudstva bodo vse bolj leva in odločna.

Svetovne surovinske baze in baze cenene delovne sile so vse bolj krvave. Tudi v času, ko naslovnice svetovnega tiska o teh stvareh ne pišejo. Šele ko je hrup tako močan, da se zatresejo prestoli imperialističnih prasev, časnikiarji napišejo kaj o svobodi, demokraciji itd., sicer pa zanje teh problemov ni. Zato so Nikaragve, Argentine, Irani, Rodezije, Južnoafriške Republike, Zahodne Nemčije, Čili in Indije in cel svet vsak dan mučilnica de'avskega razreda in da to zvemo, ni potrebno čakati jutranjih časopisov.
DO KONČNE ZMAGE — NAPREJ!

uredništvo za mednarodne
odnose

Igor Likar:

Moralizmi.

O, kako ste obstali, kako gledate vase, mes dames et messieurs!
Splahnel je sij v očeh, bodalo v pogled.

Vsenaokoli zmehčane, zbledele steze,
na stezah utrujeni
se z dolgimi zgodbami v mislih,
izognejo besedi vprašujoči,
tiščijo vase, o kako vase!

Pomešali so ukročeni vojščaki
bajeslovni mah in asfaltni strah,
zdaj počivajo v utrujenih kopjih,
svoje ljubice pa so odeli v dolge noge in razvezan spomin,
da klepečejo le še o duhu časa
in mladih resnicah, o, da,
z vse več naveličane šminke v grlu.

Vse manj je tihonogih čapelj v snu, mes dames et messieurs!

Vsevprek in počez
ste vlekli svoje bogove za dimlje,
jih v zadnje dupline teme posadili brezvestno,
zdaj jih zopet kličete (Zakaj spite daleč vsaksebi?)
s krljii odvezujočih besed,
„Naj pridejo, naj že pridejo, Preimenovanil“

O te nočne premene, duha seminarjil

Dame, gospodom vdane, vdanim Vam, primite strah za oči,
praznino za njen zamolkli šepet,
bobnajte s kožnimi gubami, z nohti,
Grozno je, kadar prihaja,
strize in struži, zgubana misel!

Grozno je, kadar se do vas dotipa starosta Sigmund,
tolmač sanj in se pred vašimi očmi
sleče v podobo mladega paramecija, ki piska:

„Tako bodi, karsižebodil
Kdor leze vase,
se bo zalezoval do žleze češarike, opil se bo s seboj!
Kdor odpira druge ljudi, ga noč preiskuj!“

O, mes dames et messieurs,
splahnel je sij v očeh, bodalo v pogled!

So to dotiki oddaljenih sonc?
So to, te goste niti opoja?
Kar v nas buči, se ne umiri,
kar izmuči noči?

Ta vrišči razgretih polti,
to petje o belopoltnih bogovih materije,
o tihem očesu, ki gleda iz teme?

Kaj v nas zori?

Dražestne sopegaste dojke matere smrti, kaj v njih zori?

Kaj se nam v njih zgodi, da se zgodimo mi?

Zapisi s poti po SZ (1)

Vlak je divjal po bajkalsko-amurski železniški progi. Diapozitivi pokrajine so se menjavali z bliskovito naglico. Medtem ko je bila kompozicija dopoldne za dolge ure potopljena v zelenilo brezovih gajev, se je v tistem trenutku skozi okenski izrez mehko prelivala v potnika spokojna podoba temnorjavih mekorunih ovac na valovitem ozadju travnatih, z zadnjo sončno svetlobo obsijanih gričev. V ljudeh je zazvenela skrita starodavna struna. Duša se je spomnila pozabljenega napeva iz otroštva. Zapela je Visoko pesem Pravljice. Zdrnila je telo iz polpsanca zasičenosti in zrnvala mlahave, od pravkar požute hrane težke ude. Potniki so kapljali iz svojih kupejev in se razvrščali ob oknih in hodniku.

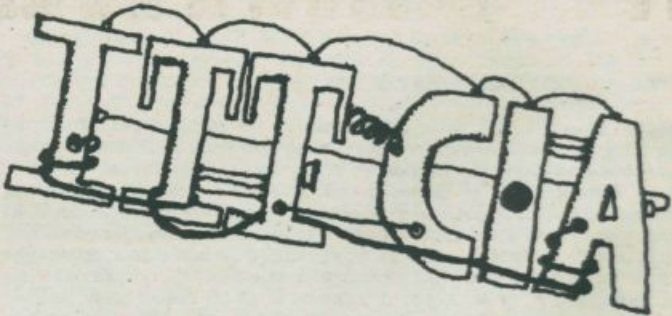
Bila sem med njimi. Stali smo drug ob drugem, vsak svet za sebe in hkrati povezani. Blažilne rdečine je bilo dovolj za vse. Stali smo drug ob drugem: in hkrati povezani. Blažilne rdečine je bilo dovolj za vse. Stali smo drug ob drugem: z otroki in skupina majhnih, vitkih Vietnamcev; svetlolasi švedski par in stare Angležinje v vročih hlačkah z deškimi frizurami in uvelo kožo; predzna mladina in togi ruski častniki.

Še celo Ona je prišla. Mlada mamica, ki smo jo opažali le, ko je vstopala v umivalnico z umazano otroško posodo in se čez nekaj časa vračala s pomito ter takoj spet poniknila v svoj kupe, je ob tej uri prišla iz njega in se tiho namestila v tesnem prostoru. Vrata je bila pustila nekoliko odsunjena in tako se je skozi njih ponujalo tihožitje polnih in napol praznih steklenic mleka na potisni mizici in lepega dojenčka na ležišču zraven. Potovael je skupaj z mamico k očku, oficirju, ki so ga premestili na Daljnji vzhod. Dete je „paslo kравce“. Svetleče zelenilo na vekah njegove matere je bilo že nekoliko utrujeno, toda oči pod njim so se lesketale v pričakovanju. Že dve leti ni videla svojega moža. Njega, ki mu je žena in mati njenemu otroku, ob snidenju ne bo motil rahli duh po mleku, celo po potu, ki je obdajal njeno debelušno telo. Morda ni tako. Osamljene misli se večkrat poskušajo nahraniti z domnevno srečo sočloveka in rišejo prelepe izmišljene podobe iz njegovega življenja na sivo podlago lastnega. So iluzije res potrebne? Tudi če so, vsakdo si jih ne more privoščiti. Videvali smo brigade ruskih delavk, ki cele dneve in tedne preživijo na prostem, pregledujejo tračnice in zamenjujejo izrabljene pragove, ki se ustavijo le za kratek čas, da si ob ognju pogrejejo pločevinko mesne hrane in skuha jo lonec čaja, da malo počijejo ob petju, da se potem znova odpravijo na pot. Ženske z rutami na glavah stojijo tudi pred kontrolnimi uticami, posejanimi po sibirski divjini, in z zastavicami v rokah. Kaj bi se zgodilo, če ne bi vestno opravila svoje dolžnosti? Tak primer se najbrž ne bi reševal pred „tovariškimi sodišči“. Izgubila bi službo, če je ne bi doletelo še kaj hujšega. Tako kot na vzhodu radi javno privzdigujejo „junake dela“, pa je tudi praksa „kaznovanja za vzgled“ še zelo močna (nedavni smrtni kazni za poskus bega čez državno mejo v CSSR). Ogromna prostranstva in množica ljudi zahtevata nepopustljivo disciplino. To je trditve, ki jo obiskovalec iz samoupravne socialistične države doživi tudi pri svojih stikih z „malimi ljudmi“, kadar nekoliko dvomeče ali pa tudi samo zvedavo povpraša o „nekaterih stvareh“, da se izrazim bolj določeno o „tistih stvareh“. Vendar moram takoj spet preiti v nedolocenost, kajti „tiste stvari“ obsegajo . . . vsel Torej gre za vseobsežnost grškega pojmovanja politike in za „homo politicus“, se bodo razveselili zmeraj redkejši naivneži (1948, 1968 in še nekaj drugih letnic je zdesetkalo njihovo število, jih je pa še zmeraj nekaj; tako na primer sopotnik, ki je izjavil: „Kar je (Stalin) slabega storil, bomo pozabili; kar pa je napravil dobrega, se bomo večno spominjali!“ Motijo se. Dejansko odločanje obstaja le prizadevah in zadeviahpomembnih za življenjski obstoj. Morda so napredovali v tem, da se zdaj začanja skrbeti tudi za t. i. materialni standard delovnega človeka. Ker tudi v SZ storitvene dejavnosti šepajo, je vsakodnevni primer, da se gospodinja, naveličana čakanja, da bodo popravili bojler v skupni pralnici, zaupa svojemu delegatu, ta pa neposredno nadrejenemu organu, dokler s političnega vrha ne pride direktiva, ki ne trpi ugovorov, in ki ima za posledico, da bo državljanka v najkrajšem času že lahko prala v topli vodi. Ta izreden način reševanja problemov je torej precej učinkovit (zaenkrat ne samo v SZ), ne more pa nadomestiti redne, sploh pa ne samoupravne poti in ne more zapolniti praznine zaradi zapostavljanja drugih, nematerialnih vrednot. O tem pa drugič.

Mateja Mahnič

CHILE

REVOLUCIJA IN KONT RAREVOLUCIJA V LATINSKI AMERIKI

I. 1973 — v vojaškem puču, ki so ga organizirale domače in tuje reakcionarne sile, je bil ubit čilski predsednik S. Allende“.

(„Delo“, 2. sept. 1978)
To je seveda samo notica — objavljena je bila v rubriki „Danes se je zgodilo“ — ki sama po sebi pomeni samo informacijo in v tem sobesedilu tudi drugega ne more biti. V glasilu Zveze komunistov Jugoslavije in Slovenije je bil objavljen 15. septembra pol strani dolg članek.

Stvari dobe popolnoma drugačen pomen, ko spoznamo, da sta leti informaciji edini. Da je to edino, kar lahko sporoči naš (slovenski) tisk slovenskemu delavskemu razredu v imenu resničnega proletarskega internacionalizma.

„Da bi „postala“ neznosna moč (namreč odtujitev), t.j. moč, proti kateri revolucioniraa, zato je potrebno, da je ustvarila maso človeštva kot popolnoma „brezlastninsko“ in hkrati v protislovju s prisotnim svetom bogastva in omike, kar oboje predpostavlja veliko stopnjevanje produktivne sile — visoko stopnjo njenega razvoja — in na drugi strani je ta razvoj produktivnih sil (s čimer je hkrati dana že empirična eksistenca, prisotna v svetovnozgodovinskem, ne pa v lokalnem bivanju ljudi) tudi zato absolutno nujna praktična predpostavka, ker bi bila brez nje posplošena le pomanjkanje in potreba, in bi se s potrebo torej znova moral začeti tudi tepež za neogibno potrebno in bi se vse staro govno moralo spet vspostaviti, ker je dalje s tem univerzalnim razvojem produktivnih sil postavljeno univerzalno občevanje ljudi in je zato na eni strani fenomen „brezlastninke“ množice ustvarjen v vseh ljudstvih hkrati (splošna konkurenca), dela vsako od njih za odvisno od prevratov drugih (podčrtal K.B.), in končno, postavil je svetovnozgodovinske, empirično univerzalne individue na mesto lokalnih. Sicer bi mogel I. komunizem eksistirati le kot lokalnost, 2. tuje moči občevanja same bi se ne mogle razviti kot univerzalne, zato neznosne moči, ostale bi bile domače-praznoverske „okoliščine“, in 3. bi vsaka razširitev občevanja odpravila lokalni komunizem. Komunizem je empirično mogoč le kot dejanje vladajočih ljudstev „naenkrat“ in istočasno, kar predpostavlja univerzalni razvoj produktivne sile in z njim povezano svetovno občevanje.“ (K. Marks-F. Engels: Nemška ideologija)

Čudno tiho in brez reakcij našega tiska, so minili trije datumi v letošnjem letu, ki so zelo pomembni v mednarodnem delavskem gibanju: 1. pet let je minilo od 2. septembra, ko je bil zrúšen demokratično izvoljen čilski režim vlade Ljudske enotnosti (Unidad popular) in je bil ubit njen predsednik Allende, 2. prav tako je minila 19. aprila petinštrideseta obletnica ustanovitve Socialistične partije Čila in 3. minilo je tudi (26. junij) sedemdeset let od rojstva Salvadora Allendeja in pet let od njegove smrti.

Vsi ti dogodki so pomembni za ostali svet in za Jugoslavijo v okviru Evrope še posebno. Naš marksizem je premalo premislil dogodke v Čilu v povezavi s svetovnim represivnim sistemom. (S tem ni mišljeno, da pričujoči tekst to pomanjkljivost odpravlja, ampak je poskus „aktualizacije“.) Ščasoma so dogodki v Čilu dobili v besedilih stranski pomen, kot „prototip“ učinka mednarodne reakcije.

Prav vojaški udar in tragična izkušnja vlade Ljudske enotnosti je imela daljnosežne posledice v strategiji komunistične partije naše sosednje države — Italije. Generalni sekretar KPI Enrico Berlinguer je v tesni zvezi s tem napisal vrsto člankov, ki so bili objavljeni v partijskem teoretskem časopisu Rinascita. V tekstu, ki je imel naslov „Razmišljanja v Italiji po dogodkih v Čilu“ (glej „Marksizam u svetu“, 1977, št. 8, str. 24), je prvič eksplicitno uporabljen termin „zgodovinski kompromis“. Na kratko rečeno gre za „demokratsko alternativo“ (socialistična, komunistična in krščansko-demokratska stranka) v nasprotju z „alternativo levice“ (kot je to bila npr. Unidad popular). „Zgodovinski kompromis“ je alternativa politiki nacionalnega in mednarodnega kapitala. Pri tem je parlament „osnovna institucija italijanskega političnega življenja, ne samo danes, ampak tudi v fazi prehoda v socializem in v času njegove graditve.“ (Isto str. 29). Že kmalu po vojaškem udaru je ameriški tisk objavil kakšno vlogo je igrala ameriška vlada pri zrušitvi čilske demokracije) npr. „Time“ 23. in 30. septembra 1974 in kakšno vlogo je imela CIA. To bi lahko pomenilo demokratičnost in svobodo tiska v ZDA, če ne bi bilo pri tem še drugega, bolj prefinjenega pomena. To je čisto jasno opozorilo ostalemu svetu (posebno zahodnoevropskim komunističnim partijam), kako bodo reagirale ZDA na socialistične procese. Na vprašanje, kateri mednarodni zakoni mu dovoljujejo strmoljaviti zakonito izvoljeno vlado druge dežele, je takratni predsednik ZDA Ford odgovoril: „Jaz se ne menim za mednarodne zakone. Preprosto bi dejal, da je v resnici prišlo do takšnih destabilizacijskih postopkov. Uporabljamo jih v prid in korist tistih dežel („Time“, 30. sept. 1974, str. 24). Pri tem igra „svetovno javno mnenje“, nično vlogo, kajti v resnici let-tega sploh ni. So le bolj ali manj selektivni množični mediji posameznih držav ali skupin držav.

II.

Da bi v tej kratki skici vsaj približno prikazali dogodke v Čilu, si moramo vsaj v grobem ogledati razmere, ki vladajo v Latinski Ameriki.

Najbolj splošna ugotovitev je lahko, da vladajo v Latinski Ameriki fašistoidni vojaški režimi ali pa marionetne vlade v rokah generalov. Zeleno celino lahko še vedno imenujemo zeleno, toda ne zaradi tropskega pragozda, ki ga s strahotno hitrostjo iztrebljajo latinskoameriški veleposestniki s pomočjo multinacionalnih koncernov, ampak zaradi vojaških hunt, ki so na oblasti.

Vse dežele Latinske Amerike pripadajo t.i. „nerazvitemu“ tretjemu svetu. Med njimi je seveda velika notranja diferenciacija, ki jo je povzročal zgodovinski potek razvoja, ali bolje rečeno strukturne spremembe v imperialistični kolonizaciji. Današnja urbana struktura na celem kontinentu v precejšnji meri odslikava razmere, pod katerimi kolonije in potem države na tej celinii (španska in portugalska kolonizacija). Kolonialna mesta v Latinski Ameriki so imela v dominaciji Španije in Portugalske dve bistveni funkciji: 1. upravljanje z osvojenimi ozemlji zaradi izkoriščanja bogastev in da bi se okrepila politična nadvlada z doseljevanjem in 2. trgovina z bližjo okolico in prav posebno — v bistvu primarna — z glavnim mestom.

Ti dve posledici sta imeli odločilen vpliv na strukturalen proces urbanizacije in še hitreje deagrarizacije prebivalstva v Latinski Ameriki. Funkcionalno so mesta direktno povezana z metropolo in v tem pomenu ne presegajo funkcije primestnih področij v svoji povezavi in odvisnosti. To je tudi slabost urbanega sistema in oblika krepitve mest, ki so oddaljena od naravnih bogastev v notranjosti. Tak umetno izvan proces urbanizacije je že do sredine 20. stoletja povzročil, da se je okoli 85 % vsega prebivalstva Latinske Amerike zgostilo na obalnem področju, ki obsega samo polovico celotne površine. S tem se tudi urbane funkcije širših področij zožujejo na centre prvotne naseljenosti in s tem je postavljena tudi osnova za razvoj megapolisov.

V 18. stoletju se je ekonomska in politična dominacija spremenila. V Evropi se je z industrijsko revolucijo vse hitreje začel razvijati kapitalizem, ki si je podredil stare fevdalne strukture v Španiji in na Portugalskem. V Latinski Ameriki so hegemonijo prevzele ostale evropske države, med katerimi je imela Anglija primat kot prva industrijska sila sveta. Istočasno je prišlo do nekaterih sprememb v eksploataciji, ki pa so vseeno nadaljevale in še pospešile ritem urbanizacije in izvotlenje podeželja. Na svetovni ravni se Latinska Amerika popolnoma vključil v svetovni proces produkcije in menjave. Avtohtone elemente, ki so še obstajali pod prejšnjo dominacijo, je britanska nadvlada še bolj uničila. Industrijski razvoj — predvsem britanski — v Evropi je zahteval eksploatacijo bogastev primarnega sektorja. Vzporedno s to eksploatacijo narašča sistem uslužnostnih dejavnosti (terciarnega sektorja), ki je neizogibno potreben v strukturi eksploatacije. Direktna posledica takega razvoja je bila regionalna ekonomska diferenciacija latinskoameriških držav.

V Argentini in Urugvaju je prišlo do izrednega razvoja živinoreje. Povezava med živinorejskimi posestniki in trgovsko buržoazijo v Buenos Airesu je prinesla precejšen ekonomski razvoj. V Buenos Airesu se istočasno koncentriraa vsa terciarna dejavnost kot v edini izvozni luki. Takoj je treba omeniti, da terciarna dejavnost v latinskoameriških državah pomeni čisto nekaj drugega kot pa v razvitem svetu in posebno v deželah „centra“. Ekonomski razvoj v tej strukturi produkcije tudi ne pomeni, da bi se položaj izkoriščanih razredov izboljšal, ampak prav nasprotno. Tudi Čile je doživel precejšen ekonomski razvoj, ki je temeljil na izkoriščanju rudnih bogastev (predvsem bakra). Države v notranjosti kontinenta in na severu (Peru, Bolivija) pa so v tem sistemu ekonomske eksploatacije ostale čisto na robu tega razvoja. V deželah tega področja dominira latifundijska oligarhija. Pogojev za ekonomsko eksploatacijo primarnega sektorja ni, zato urbana struktura obstaja v zelo enostavni obliki. Zaradi latifundij in naraščanja prebivalstva, nima velik del aktivne delovne sile nobene ekonomske funkcije. Zaradi pogostih revolucionarnih izbruhov imajo latifundisti privatne vojske plačanih morilcev, ki brutalno zadušijo vsak upor. Po drugi strani pa ima najemniška vojska še drugo funkcijo v pobljanju kmetov. Le-ta namreč preprosto eliminira tisti del prebivalstva, ki nima prav nobene funkcije v latifundijskem sistemu in obenem ne more iti v mesta, ki jih ni. V centralni Ameriki je urbani sistem integriran v izvoznih lukah za produkte plantažne proizvodnje in obenem je tu tudi neizogibna terciarna dejavnost.

Ta začetna faza industrializacije je bila skoraj popolnoma osnovana na tujem kapitalu. V „uslužnostnih dejavnostih“ je povzročila pretirano ekspanzijo — čeprav še zmeraj ne v taki obliki, kot jo ima danes — kamor je bil kanaliziran del mase brezposelnih.

V začetku 20. stoletja se počasi začne tudi ameriška ekspanzija v latinskoameriške države. Dokončen primat pa dobi ameriški imperializem po drugi svetovni vojni, ko se začno ogromne investicije viškov kapitala. S tem nočemo reči, da v Latinsko Ameriko ni investiran tudi kapital iz ostalih dežel. Toda ameriški „primarni“ imperializem ima odločilno vlogo pri vzdrževanju takšnih razmer, ki pogojujejo eksploatacijo. Brez njega bi ostali „sekundarni“ imperializmi niti malo ne mogli igrati takšne vloge, kot jo. Proces industrializacije gre v smeri tistih držav, kjer je že obstajala neraven produkcijskih sil (Čile, Argentina in posebno Mehika in Brazilija). Obenem pa gredo investicije kapitala tudi v ostale, še nerazvite latinske ameriške države (odpiranje novih tržišč). Vdor kapitala je bil zelo silovit. Samo v petnajstih letih (1945–1960) je povzročil korenite spremembe v strukturi aktivnega prebivalstva Latinske Amerike. Že ti problemi bi kljub visoki stopnji produkcije uporabnih dobrin za najširše mase — ki jih seveda ni — povzročili eksplozivne razmere in objektivne pogoje za revolucionarne spremembe.

III.

Pri proučevanju Latinske Amerike (ki je seveda znotraj t.i. „nerazvitega sveta“) moramo strogo natančno uporabljati adekvatno terminologijo. Splošna terminologija, ki jo uporablja tudi marksizem, vnaša v razumevanje stvarnih procesov zmedo, oz. napačne zaključke.

Urbanizacija, pred katero je bila še hitrejša deagrarizacija, je bila posledica začetne industrializacije. Toda le-ta še zdaleč ni imela namena in funkcije in ni bila enaka prvotni akumulaciji kapitala v Evropi.

Pri tem je treba poudariti nekatere bistvene pogoje, ki so omogočali prvotno akumulacijo kapitala, oz. začetni razvoj kapitalizma:

- Prometne zveze so morale biti na svetovni ravni.
- Kolonije so morale biti že toliko razvite, da so omogočale hitrost menjave, kot jo je narekoval razvoj kapitalizma.
- Razvoj trgovine, ki je omogočal precejšen transport v obe smeri.

Seveda lahko rečemo, da je to razvoj produkcijskih sil, ki ne prikazuje bistvenega. Strahovito nesorazmerje v stopnji produkcijskih je primarno in pogoj za razvoj kapitalizma. Kot je značilnost veliko nesorazmerje v stopnji produkcijskih sil za kapitalizem na splošno, je to nesorazmerje primarna predpostavka razvoja kapitalizma (splošna definicija po kateri pride do revolucije, zato ker produkcijski odnosi ne zadostajo več zelo razvitim produkcijskim silam, nas lahko zavede v zmoto. Ne samo, da se produkcijske sile razvijajo, ampak predvsem močno nesorazmerje med njimi in kajpak neenakost produkcijskih odnosov povzroča ustvarjanje pogojev, ki v konkretnih zgodovinskih okoliščinah določajo značaj revolucij. Prejšnja oznaka bi veljala samo za enakomeren evolutiven razvoj).

Kot je res, da se lahko kapitalizem razvija samo kot svetovna produkcija in menjava, je pa še bolj res, da se kapitalizem ne bi mogel razvijati niti v začetni fazi, če ne bi bilo zato pogojev na svetovnem nivoju.

Iz tega se vidi, da tako kot pozneje komunizem, tudi kapitalizem ne more obstajati lokalno, izolirano, ampak samo svetovno zgodovinsko.

Proces prvotne akumulacije kapitala je v Evropi (v Angliji, Franciji in deloma v Nemčiji) razbijal stare fevdalne strukture in obenem dobival prostor za svojo ekspanzijo (ovčereja — surovine za tekstilno industrijo, v kateri se je začela industrijska revolucija). Rekrutiranje kmečkega prebivalstva v mesta je tudi potekalo zelo hitro in je bilo hitrejšo od industrializacije. Zato je bil precejšen del prebivalstva v rezervni armadi delavcev in je vstopal in bil odstranjen iz delovnega procesa v odvisnosti od konjunkturnih ciklusov (najbolj obrobni del prebivalstva so bili zakonsko eliminirani, npr. v Angliji zakon o revežih — sirotišnice). Toda: „število po kapitalu zaposlenih delavcev, torej absolutna masa dela, ki jo kapital spravlja v gibanje, zato absolutna masa preseženega dela, ki jo kapital vsrkava, torej tudi masa presežne vrednosti, ki jo kapital ustvarja, potemtakem tudi absolutna masa profita, ki jo kapital producira, lahko raste in raste progresivno, kljub progresivnemu padanju profitne mere. Ne le, da je to mogoče. Na temelju kapitalistične produkcije — če odštejemo začasna nihanja — tudi mora biti tako“ („Kapital“ III, str. 247).

Zelo verjetno pa je, da bi razvoj potekal bistveno počasneje, če ne bi bilo začetnih pogojev za ustvarjanje svetovnega sistema trgovine. Iz kolonij so evropske dežele uvažale surovine in tja izvažale blago. Samo tako je lahko kapital zaposloval (v Evropi) vedno večje število delavcev, kljub nenehnemu revolucioniranju produkcijskih sredstev (višja organska sestava kapitala, ki zaposluje relativno manjše število delavcev — po Marxu je to tendenca k absolutnemu razvoju produkcijskih sredstev) zaradi težnje po ekstraprofitu, ki jo narekuje konkurenca. Ne smemo pozabiti, da vzrok produciranja ni produkcija blaga, ampak produkcija presežne vrednosti.

V Latinski Ameriki pa je tekel površinski enak proces, toda kot posledica čisto drugačne strukture proizvodnje. Kot smo omenili, je potekala prva faza industrializacije skoraj izključno zaradi tujega kapitala. Sitem velikih plantaž je uničeval tamkajšnje oblike kmetijske proizvodnje. Izkoriščanje rudnih bogastev tudi ni zaposlilo na novo nastalo brezlastninsko maso v veliki meri. Novo nastala urbana središča tudi niso mogla dejansko zaposliti velike mase, ki se je skoncentrirala v mestih. Industrializacija se je razvijala — kot smo že povedali — samo v obliki in na način, ki ga je narekovala oblika ekspanzije produkcije v evropskih centrih. Tako se „prvotna akumulacija kapitala“ sploh ni izvedla, ampak je bila struktura produkcije v totaliteti prirejanja za konstrukcijo izvozne ekonomije. In to na način, ki so ga imela posamezna področja v strukturi imperialistične produkcije in trgovine. Tako se je izoblikoval precejšen del prebivalstva zaposlenega v „uslužnostnih dejavnostih“, ki so neizogibno potrebne taki strukturi. Pri tem ima „zaposlitev“ v tem sektorju popolnoma drugo vlogo, kot jo ima ta sektor v „centrih“. Dobršen odstotek prebivalstva pa v taki strukturi gospodarstva sploh nima nobene ekonomske funkcije. Zato jo tudi ne moremo imenovati rezervno delovno armado. Pri tem svetovna recesija ali konjunktura ne igra nobene vloge pri zaposlitvi tega dela prebivalstva. Kadar pride do recesije, se kvečjemu eliminira iz te strukture že zaposleni del prebivalstva. Jasno je, da rast blagovne produkcije za najširše mase proletariata predstavlja zelo pičel odstotek.

Potemtakem ne moremo govoriti o „razvitem“ in „nerazvitem“ svetu, o „prepadu med razvitimi in nerazvitimi“, o „tretjem svetu“ itd. Kljub temu, da na splošno vemo, kako imperializem izkorišča ostale dežele, pa je oznaka tega procesa popolnoma napačna. Govoriti o „nerazvitem in razvitem svetu“ pomeni, da obstajata „dva svetova“, ki se sicer tesno prepletata, toda obenem se oba samostojno razvijata iz svoje osnove, pri tem pa je eden dosegel zelo visok nivo razvoja. In to je absolutno napak. „NERAZVITI SVET“ JE RAZVIT. Kot smo videli, se je razvil na način in v obliki, ki ustreza svetovnemu imperialističnemu sistemu produkcije in menjave. Zato ni „prepada“, ampak sta „razviti“ in „nerazviti“ svet v integralni povezavi. (Tako kot ne govorimo pri nebatičniku, da je deseto nadstropje „nerazvito“ glede na „razvito“ trideseto nadstropje).

IV.

Na začetku 20. stoletja pride v kapitalizmu na svetovnem planu do strukturalnih sprememb. Kapitalizem prehaja iz svoje „mladostne“ faze v imperializem. Glavna značilnost le-tega postane izvoz kapitala (s tem ni rečeno, da izvoz blaga in uvoz surovin preneha, nasprotno, menjava postane še bolj intenzivna). Posebno po drugi svetovni vojni pride do sprememb v dominaciji v Latinski Ameriki. Primat prevzamejo ZDA, kot prva industrijska velesila na svetu.

V tem obdobju se začno v svetovnem imperialističnem sistemu pojavljati novi subjekti — multinacionalne družbe. Obstajale so seveda že prej, toda nikakor niso imele take vloge.

Določeno obdobje konjunktore po vojni in potem recesija nista ustvarjala pogojev za investicije akumuliranega kapitala kljub občasnim poletom.

Latinska Amerika je bila v veliki meri cilj investicij akumuliranega kapitala. Toda multinacionalne družbe so dobile svoje ime, ko je prišlo do nekega kvalitativnega preskoka v svetovni produkciji. Investicije kapitala se niso usmerjale samo na eksploatacijo surovin. Multinacionalke so začele investirati kapital v izgradnjo produkcije končnih izdelkov, ki jih potem izvažajo.

Profita mera, ki jo pri tem dosegajo, se sploh ne da primerjati s profitno mero v „centrih“. Visoka organska sestava kapitala, ki ga investirajo, pomeni zelo hitre obrate kapitala in obenem hitro pridobivanje dobičkov. Z visoko intenzifikacijo proizvodnje in vzdrževanjem mezde pod njeno vrednostjo le-te še povečajo.

Vdor takšnega načina produkcije ima katastrofalne posledice za deželo. Kljub temu, da pride do kvalitetne spremembe, pa se struktura ekonomije za izvoz ne spremeni, ampak se še bolj poglubi z vsemi njenimi posledicami. Visoka organska sestava kapitala pomeni relativno majhno maso zaposlenega prebivalstva. Dobički multinacionalnih družb se ne uporabljajo za razširjeno akumulacijo, ampak se prelivajo v „centre“.

Tako pride do položaja, v katerem so:

- produkcijske sile, ki producirajo za izvoz, zelo razvite,
- vzporedno mora obstajati v taki strukturi ekonomije produkcija, ki skrbi za obnavljanje velikega dela prebivalstva in se produkcije za izvoz zelo malo dotika,
- produkcijski odnosi so na tako nizki stopnji, da je potrebna nenehna najbolj brutalna prisila za njihovo ohranjanje.

Tako prihaja do ogromnih nesorazmerij v celotni sferi družbe. Položaj je skoraj nepretrgoma tak, da ustvarja revolucionarne izbruhe obrobni delov, proletariata in srednjih slojev, ki se nepretrgoma proletarizirajo.

Edina alternativa je socialistična preobrazba ali pa pahnitev Latinske Amerike v še hušja antagonistična nasprotja. ZDA s svojim represivnim aparatom (v tesni povezavi s „sekundarnimi“ imperializmi — npr. Švica ima pri tem točno določeno funkcijo prikrivanja kapitala, „pranje“ in ponovno reinvesticijo) učinkovale tako, da je kmalu prišlo v vseh državah Latinske Amerike do fašistoidnih režimov, ki v relativnem smislu ohranjajo sedanje stanje. Vsaka revolucionarna akcija proletariata je takoj zadušena. Če pride do „destabilizacije“ sistema, posredujejo tudi sosednji režimi. ZDA se za direktno vmešavanje ne odločijo zaradi taktično političnih vzrokov ali pa samo v zelo ogroženih situacijah.

Kljub temu in vse hušji represiji prihaja do zmeraj bolj odločnih akcij proletariata po celem kontinentu.

V.

Izkušnja čilske vlade Ljudske enotnosti je kljub svoji tragičnosti zelo pomembna za mednarodno delavsko gibanje. Socialistična preobrazba v Čilu se ni začela s kravro revolucijo, ampak mirno. Že leta 1957 je bil Salvador Allende pobudnik zamisli o neki „fronti delavcev“, ki bi s svojim programom in kadri postala resna politična sila v buržoazni državi. Sprva je bila to Fronta ljudske akcije (El Frente de Accion Popular — FRAP) in potem Unidad popular, ki je bila izraz strateškega zavezništva in je počivala na komunistično-socialističnem zavezništvu, toda obenem je tudi obsegala pomembne dele drobne buržoazije in srednjih slojev.

Tako je Salvador Allende postal predsednik čilske republike. In program Ljudske enotnosti začne takoj spreminjati v akcijo. S tem se začne — po besedah Fidela Castra — čilski „revolucionarni proces“. To pomeni, da se kljub obstoju buržoazne države in kapitalističnih odnosov, začne globoka preobrazba, ki je usmerjena v aktiviranje celotne družbe — vse do najsiromakejših slojev. Vlada je nacionalizirala rudnike, lastnino multinacionalnih družb, izvedla agrarno reformo in uvedla demokracijo v ostale dele družbe.

Ne bi se spuščali v analizo napak, ki jih je storil Salvador Allende skupno s čilskim ljudstvom, kajti bil je resnično njihov predsednik in gotovo je le eno — čilsko ljudstvo je zakoračilo v socialistično preobrazbo po originalni, nikoli prehojeni poti v mednarodnem delavskem gibanju. Odtod napake.

Marx se je že zdavnaj izrazil proti revoluciji zaradi revolucije. Po njegovem bi to bila norost, če je možen miren prehod. Samo to lahko rečemo:

VSAKA NASLEDNJA REVOLUCIJA BO TUDI ČILSKA REVOLUCIJA!

VI.

Na koncu pa o politiki „nevmešavanja“. To je pojem, ki bi mu zelo težko dali kakršenkoli zadovoljiv pomen (že sam način današnje mednarodne trgovine je najbolj grob način vmešavanja v posamezne dežele) — dobesednega sploh nima (v politiki imajo besede samo pravišnji pomen — Adorno).

Kajti „nevmešavanje“ pomeni ne-vmes-bití. Ne-vmes-bití pomeni v blokovski politiki (ideologiji) se ne vmešavati v interese tega ali onega bloka. Interesi blokovskih držav pa so povsod.

Prevedeno v navadno človeško pamet pomeni „politika nevmešavanja“ ne-vmes-bití, ko jaz manipuliram z nekim narodom — Češkoslovaškim, čilskim, vietnamskim ... — ker je to moja „pravica“ v „imeni“, „demokracije“ ali pa v „imeni“, „proletariata“. Svetovnih problemov ne bo nikoli rešila odtujena politika, ampak vsak proletariat sam v mednarodni fronti.

ARGENTINA

NARA VOSLO VJE

ARGENTINA V UNIFORMI 1978

Pet let je minilo od vojaškega državnega udara v Čilu: Edina sprememba v tem času na zelenem kontinentu, v geografskem in političnem smislu je bila razširitev in utrditev vojaških diktatur, podprtih s strani imperializma ter nacionalnih južno-ameriških oligarhičnih buržuazij.

Čile, Argentina, Bolivija, Ekvador, Urugvaj, Paragvaj in Brazilija (da se omejimo na Južno Ameriko) so jasni primeri imperialistične strategije sedemdesetih let, torej strategije, ki nakazujejo vojaškim kastam in latinsko ameriškim odvisnim buržuazijam nalogo, da branijo interese multinacionalnega imperializma ter lastni ekonomski in družbeni sistem.

Vojaške kaste so se pokazale kot najučinkovitejše sredstvo buržuaznega državnega aparata za uničenje vsega, kar so delovne množice Južne Amerike, in zlasti južnega kota kontinenta, pridobile in dosegle s sindikalnimi in političnimi boji po dolgih, mučnih letih reprezentativne demokracije. Znan je primer Čila, pravzaprav pa nista neznana niti primera Urugvaja in Argentine. Pa si malo bolj oglejmo Argentino.

Dve leti in pol je že, odkar je prišla na oblast skrajno desničarska vojaška hunta pod vodstvom Juana Jorgeja Videle. S prihodom na oblast se je Videla še bolj umazal s krvjo kot njegova predhodnica, „caudilla“ Isabela Peron:

Juan Jorge Videla in njegova hunta vržejo nestabilno vlado Isabele Peron 24. marca 1976. Takoj po prevzemu oblasti obljublja vojaška vlada, da bo premagala korupcijo, ozdravila ekonomijo in naredila v državi „red in disciplino“. Tudi najmanjše še ohranjene formalne svoboščine v času vladanja Isabele Peron in Lopeza Rege so izločene. Dejavnost političnih strank je prepovedana. Na tisoče demokratov in antifašistov je aretiranih, zaprtih, mučenih in ubitih. Revolucionarni boj Montonerosov in ERP-ja (ljudske revolucionarne vojske) doživi hud udarec zaradi nepričakovane izredno močne represivnosti, s katero skuša vojska vzpostaviti „red in disciplino“. In po dveh letih in pol se zdi, da je v državi popoln mir. Je Videla zmagal in dosegel svoj cilj? Se je Argentina umirila in stabilizirala? Pa pogledajmo nekoliko bližje, kaj se je dogajalo in kaj se dogaja danes v državi ob Riu de la Plata.

Kot vemo, se Argentina (država s 23.983.000 delavcev in površino 2.776.656 kv. m) ceni za eno ekonomsko najrazvitejših držav Latinske Amerike. Leta 1973, ko se je Juan Peron vrnil iz izgnanstva, je vladala v Argentini relativno stabilna ekonomija, označena s stalnim naraščanjem notranjega povpraševanja ter s stalno stopnjo inflacije. Žrtve take politike so seveda delavci, katerih ekonomski in življenjski pogoji se močno poslabšajo. Od Peronove smrti do državnega udara postaja gospodarski položaj Argentine še bolj katastrofalen. Ob koncu leta 1975 doseže stopnja inflacije 335 %. Z ekonomskim zlomom se družbena nasprotja še bolj zaostrijo, kar v določenem trenutku predstavlja nevarnost argentinski latifundistični buržuaziji in seveda multinacionalnim družbam, predvsem severnoameriškim.

Za uresničitev tega načrta sprejme justicialistična vlada poleg podpore Washingtona tudi gospodarsko politiko zamrzitve plač. S temi ukrepi naj bi bladovala vedno prisotno grožnjo nevarnosti naraščanja inflacije. Žrtve take politike so seveda delavci, katerih ekonomski in življenjski pogoji se močno poslabšajo. Od Peronove smrti do državnega udara postaja gospodarski položaj Argentine še bolj katastrofalen. Ob koncu leta 1975 doseže stopnja inflacije 335 %. Z ekonomskim zlomom se družbena nasprotja še bolj zaostrijo, kar v določenem trenutku predstavlja nevarnost argentinski latifundistični buržuaziji in seveda multinacionalnim družbam, predvsem severnoameriškim.

Delavski razred je ogorčen, nezadovoljstvo pa se pojavlja tudi med pripadniki srednjega sloja, oziroma majhne in srednje buržuazije. Revolucionarna gverila pod vodstvom Montonerosov v mestih in ERP-ja predvsem na deželi, z glavnim središčem v okolici Tucumana, se vedno bolj zakoreninijo med delavskimi masami. Ekonomska „germanizacija“ Argentine, ki so jo peronisti vodili pod krinko politike po-pulizma je propadla in na obzorju se že kaže kriza, ki bi čisto lahko našla svojo rešitev v revolucionarnih spremembah. Toda tuja multinacionalna in domača veleposesniška buržuazija pravočasno opazita nevarnost in posreči se jima s popolno opustitvijo stare strategije, izigrati svojo najučinkovitejšo in najbolj skrajno karto: vojaško diktaturo.

Naloga je zaupana generalu Jorgeju Rafaelu Videli, antimarksistu, fašistu, tesno povezane z domačimi oligarhičnimi in tuji multinacionalnimi krogi. Tudi njegovi sodelavci so sami zaupni ljudje, izhajajoči prav iz omenjenih krogov. Dovolj je, če na tem mestu imenujemo samo nekatere izmed njih: novi minister za gospodarstvo Alfredo Martínez Hoz, predsednik velike železarske industrije z ogromnimi interesi v veleposesništvu; zagovornik ekonomske doktrine Freedmanove šole iz Chicaga, podminister Walter Klein; bivši direktor BANCA SHOW (ZDA), DALMINE SIDERCA ter zavarovalniške družbe AUTORCHA (ZDA), minister za kmetijstvo Mario Cadenas Madariaga; član ene od desetih družin, ki imajo v absolutni lasti veliko kmetijsko področje „Pampa umida“ (tako imenovana vlažna pampa, najboljša obdelovalna zemlja). Nov vojaški režim takoj sledi dveh osnovnim smernicam: uničenje subverzije ter ozdravitev gospodarstva, dve nujnosti globoko medsebojno povezani, saj prva pomeni popolno in brezobzirno represivnost delavskimi in ljudskim zahtevam ter revolucionarnim žariščem, medtem ko druga predstavlja v bistvu težnjo po znižanju realnih plač, liberalizaciji cen ter ponovni izročitvi glavnih ekonomskih sektorjev multinacionalnim družbam. Že samo v prvih mesecih vladanja dobi diktatura generala Videle pomoč sto milijonov dolarjev. Toda niti ta pomoč in vsi represivni ukrepi političnega in ekonomskega značaja ne pripomorejo k izboljšanju nacionalnega gospodarstva. Z znižanjem realnih plač in s sprostitvijo cen se kupna moč prebivalstva izrazito zmanjša, kar se negativno odraža v notranjem povpraševanju. Proizvaja se, prodaja pa ne. Za „rešitev“ krize argentinska vlada še bolj odpre vrata tujemu kapitalu. Tudi gospodarski sektorji, nacionalizirani v času Peronove vlade, to so banke, distribucija bencina, nafte; drugih energetskih virov itd. ..., se ponovno vrnejo v roke multinacionalnih družb.

Po dveh letih in pol vojaške diktature je Argentina ponovno pod popolnim nadzorom tujega kapitala. Zopet je dobila vlogo rezervoarja hrane in surovin, iz katerega multinacionalne (kot je npr. severnoameriška CONTINENT AL GRAIN) nemoteno kradejo. S tem je Argentina ponovno na ravni obrabnega in odvisnega razvoja oz. nerazvoja, kot so tudi Čile, Urugvaj itd.

Danes vlada v Argentini med demokrati in progresisti teror, po mestih navidezni mir, med delavskimi in ljudskimi sloji revščina. Videla in njegovi prijatelji so znali in uspeli, tako kot njihovi sosedje in kolegi v Čilu, vzpostaviti „red in disciplino“ in to s popolnim uničenjem vsake demokratske opozicije, z masovnim umorom tisočev levičarskih aktivistov, delavcev, sindikalistov, novinarjev itd.

In medtem ko se Carter igračka s svojimi „človeškimi pravicami“, so argentinski zaporji polni ljudi, ki čakajo na „izpustitev“, - usmeritev ali mučenje. General Videla se ne boji Carterjevih nepreglasnih in propagandističnih opominov, saj se dobro zaveda, da je še „zarič človek na pravem mestu“ in da bo to ostal, dokler ne bo še zadnje žarišče, nevarno interesom tujega in domačega kapitala, popolnoma uničeno ali onemogočeno. Koliko časa še bodo Videla in razni Pinocheti, Stroessnerji, Geisel in ostali „pravi možje na pravem mestu“ je težko predvideti. Mogoče ima današnja imperialistična strategija že pripravljeno kaj novega, bolj sofisticiranega, bolj rafiniranega, manj grobežnega, a bolj učinkovitega. Toda za enkrat še ostajajo na svojih prestolih, zaverovani v lastno moč in vlogo, prepričani, da so odstranili vse revolucionarne sile.

Naj pazijo gospodje „generales“! Nista dovolj Dawisov pokal ali svetovno prvenstvo v nogometu, da bi jih rešili. Naj se spomnijo, da je med zadnjim svetovnim prvenstvom v nogometu iz radijskih sprejemnikov v Rosariu odmeval glas gverile. To so bili Montonerosi s svojimi premičnimi oddajniki.

Sedaj je le začasno premirje. Boj se nadaljuje!

Franco Juri

Septembra leta 1972 so se bistre glave fizikov sestale v dvorcu Miramare pri Trstu. Čeprav se neverjetno sliši, tja niso prišli kupovati kaubojk, temveč so se udeležili simpozija z naslovom: „Fizikovo pojmovanje narave“. Simpozij je seveda finančialni NATO, posvečen pa je bil sedemdesetletnici Paula Diraca (to je tisti, ki si je izmislil antimaterijo).

Ob uspešnem koncu so, kakor je na takšnih simpozijih navada še izza grških časov, priridili veličastno pojedino. Pogostili so tudi nekaj lačnih princv — nič čudnega, saj so simpozijši svojo razredno pripadnost razkrili že z tem, da so ignorirali Ponte Rosso in sploh kazali prezir do tistega, kar je nam Jugoslovanom najbolj sveto. (Imimo grede, simpozija sta se udeležila tudi dva Zagrebčana — kljub pomanjkljivim informacijam sem prepričan, da sta uspešno branila naše barve).

Ko so se dame in gospodje dobobra okrepčali, so začeli obkladati Diraca s čestitkami in pozdravnimi govori. Takole se je zahvalil gospod Dirac:

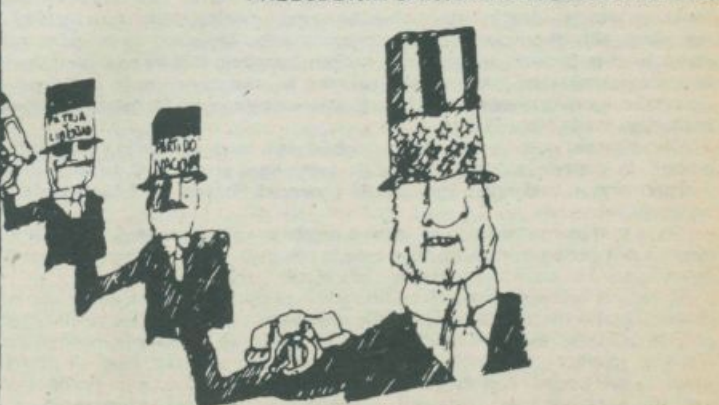

„... Zdi se mi, da govorite le o tepih straneh moje malenkosti. Nič ne omenjate mojih napak, moje pozabljenosti in raztresenosti. Naj povem kratko zgodbo, ki pripoveduje o tem, kam lahko raztresenost pripelje človeka. Tiče se Hilberta, vsem kvantnim fizikom znanega matematika, katerega raztresenost je bila brez primere. Nekega dne, ko se sprehaja po cesti, sreča Hilbert dobrega prijatelja Jamesa Francka in ga vpraša: „James, ali je tvoja žena tudi tako zlobna kot moja?“ Francka je vprašanje nekoliko presenetilo, pa le povpraša po grehu gospe Hilbert. Takole se mu je potožila: „Zjutraj sem čisto po naključju odkril, da mi žena ni pripravila jajc za zajtrk. Sam bog ve, koliko časa se to že dogaja!“

Preden pozabim, mi dovolite, da se vsem prav lepo zahvalim. Ravno pred ameriški volitvami 1908, ko je bil republikanski kandidat Taft, demokratski pa Bryan, je eden uglednih ameriških politikov obiskal Mount Wilson Observatory. Tam so ga peljali pred velik teleskop. Ko si je dodobra ogledal ozvezdje Andromede, je dal takole izjavo: „Morda pa le ni tako važno ali bo izvoljen Bryan ali Taft!“

PREDSEDNIK CARTER IN NJEGOVA PRAVICA

Strokovnjak za fiziko visokih energij, Jurij Orlov, je bil maja letos obsojen na sedem let zapora in pet let izgnanstva.

Na zahodu je temperatura nenadoma poskočila. Na sovjetski birokratski stroj, ki je uboge znanstvenike samo zato, ker si želijo človeških (beri buržoaznih) pravic, so začele deževati pritožbe zaskrbljenih občanov zahodnega sveta.

Jaz pa jim pravim: POMETAJTE PRED SVOJIM PRAGOM! McCarthyjevo obdobje je sicer že minilo, vendar so njegove sence v ZDA še močne. Sumljivi tuji znanstveniki (to so za deželo človekovih pravic skoraj vsi) si pridobijo (ali ne) vstopno vizo za ZDA komaj potem, ko prestanejo ponižujoča izpraševanja in preverjanja.

Trgovini s sužnji so dandanes nekoliko stopili na prste. Zato pa toliko bolj cveti trgovina z znanstveniki. (Trgovci pač ne morejo iz svoje kože). Glavni konkurent na tržišču so danes ZDA, ki potiskajo zahodno Evropo vedno bolj v stran. Potem, ko je l. 1961 britanski uvozno-izvozni rezultat kazal dobiček štiristo znanstvenikov, kaže rezultat pet let pozneje izgubo tisočdevetstotih komadov. Glede na to, da stane proizvodnja povprečnega znanstvenika šest tisoč funtov sterlingov, je jasno, da ne gre tu za nikakršno majhno trgovino. Ta prave jebene stranke pa smo nedvomno mi, državljani sirovnih dežel.

V šestdesetih letih so Amerikanci najeli avion, v katerega so zbasali celoletno produkcijo filipinskih zdravnikov namenjenih v ZDA po boljšo plačo. Podobne strahote se nedvomno dogajajo tudi pri nas. Rezultat: dvajset odstotkov ameriških zdravnikov je priseljencev. Nič čudnega, da se Amerikanci zavzemajo za internacionalizacijo znanosti. Morebiti si želijo novačiti znanstvenike tudi po vzhodnem bloku? (Ne gre dvomiti, da tudi Sovjeti uvažajo znanstvenike iz svojega vplivnega območja).

Drage raziskave vesolja in ogromni pospeševalniki, ki se v njih medsebojno zaletavajo „osnovni delci“ materije in tako dajejo bistrim glavam nove globoke vpoglede v naravo, so do nedavna domovali izključno v Sovjetski zvezi in v ZDA. Služili so za vabo, na katero so uspešno lovili znanstvenike vsega sveta. Strah pred igranjem druge violine, ne pa visoka znanstvena zavest, je vzrok za evropski program vesoljskih raziskav (ki je klavno propadel) in za CERN — evropsko združenje za nuklearne raziskave. To, da ima CERN danes v Švici največji pospeševalnik na svetu, je poskus izvajanja strokovnjakov Američanom. Ti pa že gradijo še večji pospeševalnik ...

Človekove pravice so torej sestavljene predvsem iz tega, da je lahko kupovan in prodan v velikih manipulacijah kapitalistov. Ujec Sam nam sicer noče povedati, kolikšne so njegove koristi od te trgovine z belim blagom. Nedvomno pa si s tem ropanjem pridobi več denarja, kot ga daje v obliki pomoči nerazvitim deželam.

Trinšestdeset odstotkov vseh ameriških znanstvenikov dela pri obrambnih projektih. Torej spada med osnovne človeške pravice ameriških znanstvenikov in njih v tujini kupljenih kolegov tudi to, da branijo „svobodni svet“ pred komunistično invazijo v Vietnamu, Latinski Ameriki in drugod.

Naši prijatelji zahodni Nemci pa so, kod pedanten narod, tovrstne človekove pravice še stopnjevali. Znan je npr. Berufsverbot, znameniti zakon o človekovih pravicah. Ljudem naprednega mišljenja, ki so kot taki pravzaprav ljudje le po zunanji podobi, ta zakon odvzema vse pravice. Osebk za katere se ugotovi, da imajo namen spreminjati nemško družbo, izgubijo pravico do opravljanja državnih služb. Med najbolj zaščitene državne službe spadajo seveda tiste na univerzi. Seveda, saj bi od komunizma bolan profesor lahko okužil zdravo nemško raso.

Zadnje čase se zdi, da je pojem državna služba precej širok, saj baje obsega tudi kazensko bivanje v zaporu. Tako so nemški varuhi človekovih pravic lani uspešno — s samomorom — preprečili skupini revolucionarjev opravljanje tovrstne državne službe.

Stebri obrambe zahodne sorte človekovih pravic so brez dvoma Latinoameričani.

Jose Massera z univerze v Montevideu (Urugvaj) je znamenit matematik, strokovnjak za diferencialne enačbe. Novembra 1975 so ga zaprli — upravičeno, saj je vendar komunist! Glede na njegovo starost (šestdeset let) se borcem za človekove pravice ni zdelo nujno iti preko prijaznega prepričevanja. Rezultat: dvojni zlom noge in resna možganska poškodba.

Ko so sosedje Argentinci slišali za ta uspeh, niso hoteli zaostajati. L. 1977 so zaprli dvanajst fizikov, o katerih nenadoma nihče ničesar ne ve. Nedvomno jih poučujejo o njihovih človeških pravicah. Da je pouk kvaliteten, drži kot pribito. Učitelji so namreč strokovnjaki, šolani v ZDA — v zibelki človeških pravic.

ST

o zgodnji zgodovini znanosti

Kaj je čas? Če nihče ne sprašuje, vem, če pa bi vprašujočemu rad pojasnil, ne vem več. (Sv. Avguštin: Izpovedi)

Težko je reči, da oblike človekove zavesti v svetu vedno lahko spravimo pod pokrov „znanosti“, tako kot jo pojmujemo po R. Baconu, torej pod pokrov eksperimentalne znanosti, ki svoje sodbe o naravi vedno prekušava z njihovimi praktičnimi posledicami in dejstvi. Eksperiment oziroma eksperimentalna znanost sta namreč notranji odsev družbene vloge znanosti, kot jo je pridobila v obdobju zgodnjega kapitalizma (torej od renesanse naprej) in katere zadnje monologe izreka v našem času. Tudi današnji do kraja eksperimentalistični repertoar znanosti predstavlja zgolj na glavo postavljeno praktično znanost, znanost kot družbeno prakso (kot proizvodno silo), katere objektivne zakonitosti, ki izhajajo iz njene vloge v procesu materialne produkcije, potrjujejo subjektivne zakonitosti njenega razvoja kot teoretične znanosti. Bistvena razlika med znanostjo danes in znanostjo nekoč torej ni v njeni pojmovani, oziroma gnoseološko-epistemološki strukturi, pač pa v njeni praktični, torej družbeni funkciji.

Znanost je izšla iz procesa materialne produkcije in v svojih resnih oblikah predstavlja zgolj njegov abstraktni povzetek. Zatorej najbrž ni čudno, če se v svojih prvih znanostih predstavlja kot astronomsko-astrološko-kemijsko-tehnološki potpuri, ki je pač najbolj ustrezen zahtevam tedanje materialne produkcije. Neverjetni rezultati mezopotamskih astronomov so bili bolj posledica stoletja dolgega, iz praktične nuje porojenega opazovanja kot pa sofisticirani aparat in zapletene teorije. (Pomagali so si zgolj z gnomonom, klepsidro in polosom). Vendar so se nam ohranili podatki o položaju Venere (Ištar) že iz prve dinastije babilonskih kraljev (2400-2000 pr. n. št.), prvi zvezdni katalog pa lahko postavimo v 7–8. stoletje pr. n. št. Zaradi izredne pomembnosti, ki jo ima koledar v aziatskem namakalnem poljedelstvu, bi lahko njegovo izpopolnjevanje imenovali prvi „projekt“ teoretične znanosti starega veka.

Nabonasarjev koledar (kralj Nabu-nasir) so kanonizirali že med 388 in 367 pr. n. št. kasneje mu je izboljšanje tabele luninih mrkov dodal še Nabu-rimani, končno podoba pa je dobil v času največjega babilonskega astronoma Kidinuja (Cidenas – okoli 375 pr. n. št.). Za povprečno vrednost trajanja sončnega dne je izračunal število, ki se le za 4 minute in 32,65 sekunde razlikuje od danes priznane vrednosti. Njegovo oceno gibanja sonca mimo modalne linije pa je popravil šele Opplizer leta 1887.

Mezopotamska medicina, ki spada pod pridevke „astrološko–kemijsko“ v zgodnji zgodovini znanosti, je pomembna zlasti zaradi treh razlogov: je množično dokumentirana, izredno zanimiva in večinoma slabo razumljena. Takratni zdravniki so verjeli, da je bolezen pravzaprav etični defekt, črna pega, ki dela človeka moralno nečistega in telesno nezdrega. Hamurabijev kodeks pošilja na glavo vsakega, ki bi spremenil njegovo besedilo, poimenočeno našete, „strahotne bolezni“, iz katerih se lahko prepričamo, kako blizu je morala biti takratna medicina eksorcizmu; tudi terapija je bila temu primerna. Večinoma nekakšna zmes svečeniškega moraliziranja, izganjanja zlih duhov in verskega spreobračanja. Zanimivo pa je, da so bili ravno mezopotamski „zdravniki“ v svojem času zelo čislani tudi izven meja domačega kraljestva; tako je kralj Tušrata v 14. stoletju pr. n. št. poslal svoje zdravnike na dvor Amenofisa III., stoletja kasneje pa so jih poslali na dvor hetitskega kralja Hatušilisa II.

Ohranila se nam je večina korespondence med zdravniki, prošnja za pomoč in zahvale za ozdravljenje. Iz vsega tega so sestavili pravi traktat mezopotamske medicine o diagnozi in prognozi. Poglejmo si le kaj pravijo o epilepsiji.

Če je vrat stalno nagnjen na levo stran, če so roke in noge skrčene, če so njegove oči široko odprte, če slina teče iz njegovih ust..., če izgubi zavest in če na koncu ... potem je to napad „grand mal“, roke Zia.

V večino tedanjih receptov in napotkov za ozdravljenje se danes več ne dvomi. Uspehi mezopotamske in z njo vred egipčanske medicine so tlakovali pot Hipokratovi reformi v 5. stoletju pr. št. Zanimivo je, da se je matematika v starem Babilonu že izoblikovala kot teoretična znanost, torej bi morali iskati njene korenine globlje v preteklosti, poleg tega so jo v astronomiji uporabljali že kot aksiomatizirano posebno znanost (enako postopamo tudi danes), kar pravzaprav kaže na to, da je verjetno tujega izvora. Poglejmo si približno 4000 let star „problem“:

Seštel sem 7-krat stranico mojega kvadrata in 11-krat njegovo površino: rezultat je 6,15 (original je v seksagezimalni numeraciji). Zapiši 7 in 11.

Prav gotovo lepa potrditev netrivialnosti babilonske matematike, saj so se z algebraiskimi problemi tega tipa začeli ukvarjati šele Arabci (13. – 14. st., Al–Hvarizmi in Al-Hajam). Mimogrede zgornja naloga zahteva rešitev enačbe $11x^2 + 7x = 6,15$

Praktična kemija v celoti vlada pridevkoma „kemijsko-tehnološko“. Naravoslovna spoznanja so v začetku namenjena le umetnosti, vojaški tehniki in obrti. Najpomembnejši vir za preučevanje praktične kemije predstavljajo že dela antičnih piscev: Teofrasta, Vitrumija, Plinija st. Dioscoriesa Pedanusa, ki v svojem delu Materia medica obravnava razne praktične reflekse za izdelavo napojev, maž, balzamov itd. Njegova pomanjkljivost je v tem, da je le redko jasen in dokončen, tako da si tudi v času njegovega življenja ljudje s to knjigo niso kaj pridali pomagali.

Antika predstavlja v razvoju znanosti novo stopnjo. Napredujoča delitev dela in rast razredne družbene organizacije se odražata tudi v strukturi znanosti. Predvsem razredna družba omogoči znanosti njeno osamosvojitve, s tem pa tudi odtujitev od procesa materialne produkcije. Tako antična znanost izgubi trdna tla pod nogami, začne „predstavljati nekaj dejanskega, ne da bi dejansko kaj predstavljala,“ ujame se v zanke mistike in končno omaga pred življenjsko silo barbarov. Grški estatizem, ki ustvarja svoj kozmos s prvo asociacijo: lepo podležo barbarskemu empirizmu, ki postavi temelje tudi novoveški znanosti. Tako lahko antiko pri zgodovini empirične znanosti več ali manj pustimo ob strani, ostajajo le manjša poglavja (kot npr. Arhimedova eksperimentalna statika), katerih vrednost in uporabnost pa je odkrila in do kraja razvila šele renesansa.

Beseda „chemija“ se prvič pojavi že pri Pliniju in Vitrugiju; kaj je pomenila, pravzaprav se danes ni čisto jasno, lahko pa jo izpeljemo iz grškega „Hemi“, kar pomeni črn in je ob enem tudi oznaka za Egipt, od koder je ta znanost verjetno tudi prišla med Rimljane. Menda pa bi bila lahko tudi arabskega oz. kitajskega izvora, kot se pojavlja v delih islamskega zdravnika in filozofa Gabir-ibn-Hajana (7-8 st.). Kot zdravnik na dvoru Harum-al-Rašida je imel veliko priložnosti, da se seznani z različnimi filozofskimi sistemi, ki so v tistem času sveteli onkraj meja Islama. Poznati je moral tako indijsko, staroiransko in kitajsko misel. Ker je bil zdravnik, ga je seveda najbolj zanimala medicina teh oddaljenih dežel, ki je bila v svojem otroštvu pravzaprav enaka herbalizmu. Prva zdravila so pripravljali iz rastlin – od tu je izšel nauk, da zdravilne trave lahko človeka napravijo celo nesmrtnega (Arijanci so idealizirali cvet „Soma“ iransko „homa“, židje so verovali v drevo življenja, Kitajci v „gobočin“). Veliko kasneje so začeli ljudje verjeti, da lahko iz soka rastlin pripravijo tudi zlato, kitajsko „kim-ja“ (v dialektu južne Kitajske, ki je bila trgovsko najkakovnejša); od tu pa izhaja že najbrž tudi arabska „al-kimija“. Temeljila je pravzaprav na kitajski kozmologiji dualizma svetlobe in teme, ki sta kot principa različno zastopana v snovi. Glede na to, da ima vse obstoječe iste dvojne osnove, je razumljiv zaključek, da lahko snov iz ene oblike spremenimo v drugo tako, da ji damo pozitivno ali negativno silo. Na podoben način je razmišljal tudi Gabir. Iz žive snovi je hotel izcediti „ruh“ (dušo), kot njeno esenco. Ravnotežje med temno in svetlo stranjo v stvarih naj bi bilo po Gabirju labilno in bi se zatorej dalo porušiti. Dobili bi konglomerat „pozitivne“ in „negativne“ energije, ki ne bi bili več v ravovesju, pač pa bi postali eno – v „iksir“ snovi (npr. če razstopimo sol, je razstopina brez ostanka „iksir“ soli). Tako postavljamo „naturalni“ mysticism je Gabirja hitro pripeljal k numerologiji, metempsihozii, pitagorejstvu – skratka na dno vrtince „temne znanosti“. Začel se je navezovati na helenistično tradicijo (Hermes Trismegistes, Turba philosophorum), ki zopet črpa iz hermetične znanosti starega Egipta. Tako je obnovil stare nauke, ki so burili duhove in zamrli šele s koncem inkvizicije.

V tem smislu lahko tudi zgodnje neoplatonistične in gnostične grške „naturfilozofe“ imenujemo alkimiste. Aleksandrija je bila v prvih stoletjih našega štetja prava zmeda hebrejske, egipčanske, perzijske, kaldejske in indijske tradicije – ravno prava tla za sanjače aleksandrijske naravoslovne šole. V svojih rokopisih so se ti zgodnji empirični znanstveniki še vedno precej opirali na avtoritete, manj pa na svoje oči in kritični razum. Po Platonu so povzeli teorijo transmuciacije elementov (Timej), po Aristotelu metodologijo, vsekakor pa so bili dovolj vplivni, da odmev njihovih nauk najdemo še v zgodnji krščanski mistiki (Sv. Avguštin, Sv. Adrijan) in arabskem naravoslovju (7-14 st. – poleg vpliva sufizma).

Aleksandrijska šola (3.–4. st.) je rodila predvsem dve večji imeni: Zosimosa in psevdo Demokrite (tekst so pripisovali Demokritu, a je bil časovno daleč za njim – zato psevdo Demokritus), katerih nauk je že prava alkimija (v smislu Gabirja). Psevdo Demokritu pripisujejo delo „Physica et Mystika“, mračen naslov, še mračnejša in obskurnejša vsebina, skrajno težko dojemljiv jezik poln simboličnih zank in analogij. Le en stavek naj bo za ilustracijo vsebine nauka psevdo Demokrita.

Narava se veseli v naravi, narava zmaga nad naravo, narava gospoduje nad naravo.

Zosim v manuskriptu Sv. Marka o izvoru svoje znanosti pravi tole: Obskurne nauke so ljudem prinesli angeli, ki so se družili z devicami in jih poučevali o znanostih. Iste metode je pri razširjanju svoje modrosti uporabljal najbrž že tudi sam. Sicer pa so same v „bukvicah“ polne vsemogočih napaberkovanj iz različnih kozmologij starega Vzhoda; zanimivo je morda le to, da v njegovih delih prvič zasledimo izraz „lapis philosophorum“ kasnejša os vse alkimije. Njegov nauk sloni na neprestanem umiranju in vnovičnem prerojevanju narave, kot ga simbolizira „ouroboros“ kača, ki grize svoj lastni rep.

Velika večina del predstavnikov aleksandrinke šole pa je utonila v anonimnost: Kratesova knjiga, Knjiga milosti, mala knjiga pobožnosti, De perfectione magisterio ipd., ipn.

Nekoliko kasneje (5.–9. stoletje) se je sedež alkimije začel iz Aleksandrije premikati na vzhod, proti islamu, nanj pa se je usedel omajadski princ Hlud. Z znanostjo se je ukvarjal zgolj za svojo zabavo in razvedrilo; bil je obenem prvi musliman, za katerega so medicinske, astronomske in (al)kemijske spise prevajali v arabsčino. Napisal je štiri velike knjige: knjigo o amulethi, Veliko knjigo o svitku, Malo knjigo o svitku in Knjigo oporoke mojemu sinu o obrti. Svoj nauk je skoraj v celoti črpal iz starokitajske tradicije in sodobnega sufizma, z alkimijo se ni ukvarjal zaradi bogastva ali zlata, pač pa zaradi odrešitve. S spoznavanjem „fatalne mešanice svetlobe in teme v svetu“ skuša ločiti oba principa in med njima izbrati svetlejšega; narava njegove znanosti je torej izrazito soteriološka. Zato ni čudno, da je z vsem srcem pripadal tudi sufizmu, ki je nekoliko kasneje (za Al-Hallaga) prišel v svoj zenit.

Po eni strani Al-Gabir (Geber) še predstavlja alkimijo, po drugi pa bi zanj že lahko uporabili naziv kemik. Zgodovinar Hopkins je po temeljitim študiju njegovih del zapisal: Če je vse, kar lahko zaključimo na osnovi Geberjevih del resnica, potem je imel enega najbolj pozitivnih vplivov na znanost v zgodovini, še posebno na znanost o kovinah. Lahko bi ga celo primerjali z Lavoisierjem, ker je uvedel tako veliko spremembo v umevanju kemije v svojem času.

Od Aristotelovih dni se je verjelo, da je mazanje rok z delom manjvredno in primerno le za sužnje. Geber se je temu upri in postavil laboratorijske metode za osnovo vsake znanosti, praktično delo za korenino vsake teorije. Njegov sodobnik Al-Nadim ga opisuje takole: ...vedno neurejen in umazan zaradi svojih poslov v delavnici. Duh eksperimentiranja, ki ga je vsadil v rojake, pa je sam kmalu zavrgel in v svojem saltu mortale zaplaval naravnost v mistiko. Lahko si ga predstavljamo kot plemenito dušo, ki je videla trpljenje povsod okrog sebe in ni našla sredstva, da bi ga ozdravila. Zato se je Geber začel zanimati za minerale in je hotel iz njih pripraviti vsemogočen „iksir“. To je vsebina njegove alkimije – priprava dragocenih zdravil, ki so mu pomenila več kot zlato. Še največ pa nam bo o sebi povedal sam:

S seboj sem imel določeno „iksir“, pa sem ji dal požirek v tri uene kisa in mleka, tako da je bila v manj kot pol ure zdrava. Jahja mi je padel pred noge in jih poljubljaj, jaz pa sem rekel: „Ne počni tega, o moj brati!“ Zanimal se je za „iksir“, jaz sem mu vse razložil, on pa se je posvetil preučevanju znanosti in marsikaj doumel.“

Del bogate Geberjeve zapuščine je našel plodna tla v naukih Paracelza, ki je ravno tako zagovarjal stališče, da naloga alkimije ni izdelovanje zlata, pač pa pripravljanje dragocenih zdravil.

Kljub temu, da se v srednjem veku sholastična misel dviga le v mrke višine, ostaja večina naravoslovnih rokopisov začuda pri tleh, pa vendarle kljub vsemu do kraja vpetih v glavno protislovje dobe: avtoriteta–dejstvo. Enotnosti, enakost in red so osnovne kategorije, s katerimi srednjeveški razumniki zajema naravo. Za sv. Avgušтина narava v vsej svoji povezanosti predstavlja le pot duše k bogu po hierarhični lestvici. Hierarhija je sploh centralen pojem sholastične epistologije, predmet opredeljuje z nečim, kar je izven tega predmeta samega in s tem le na drug način izreka religiozno odtujitev človeka v tedanjem svetu. Tudi „angelski doktor“ Tomaž v naravi vidi zgolj hierarhijo (takratne cerkvene organizacije seveda). Popolnost in težnja k njej mu predstavlja gibanje bivajočega k svojem bistvu, ki se razrešuje v „Coincidentio oppositorum“ – v bogu. Resnica za Tomaža Akvinskega ne le da živi, ampak je predvsem izrečena skozi božji „logos“. Takratno spoznavoslovje se torej predvsem suče okoli formalno gramatične in globinsko simbolične analize, ki se večinoma končuje v sladkobnem kultu knjige. Beseda je tisto, skozi katero človek lahko občuje z bogom, v taki klimi lahko mišljenje obstaja le v mistiki (pot k enemu razum prehajajočemu čeznačelu) ali pa v sholastiki (pot k neskončni subtilizaciji pojmovnih odtentkov neke ubesedene modrosti).

Tomaž in Avguštin predstavljata tako eno kot drugo pa tudi njuni posnemovalci večinoma lovijo ravnotežje v tej dihotomiji. Roscelinu so splošne ideje, univerzalizirje zgolj imena, razni zvoki, Anselju so dejansko eksistirajoče stvari, Peter Abelard pa se odloči za oboje hkrati. Univerzalije niso niti „voces“, niti „res“, pač pa so „sermones“; besede – koncepti, ki jih formira človeški razum iz stvarstva. Razvoj gramatične analize je Johanna iz Salisburiya pripeljal do izjave:

Gramatika je zibelka filozofije.

Misel, ki so jo povzele tudi nekatere novejšje pozitivistične smeri.

Po tem izletu v nebeško kraljestvo filozofije še nekaj rokodelskih modrosti tedanjega naravoslovja, ki začuda predstavlja negativ tega govoričenja „de ente et essentia“. Večina tedanjih „natur“ „filozofskih“ rokopisov je namreč čisto obrtniško – priročniškega značaja. Tako delo „Compositiones ad Tingenda“ govori o pripravi stekla, kovin in barv; „Mappe Clavicula“ (Mali ključ k slikanju) odkriva skrivnosti pravih odtentkov in vizij. Macus Graecus v svojem delu Knjiga ognjev gradi na bogati dediščini poznohelenistične alkimije, v glavnem pa se trudi z recepti za bengalične ognje, ki naj bi služili predvsem za vojaško uporabo. Znamenit je predvsem zato, ker navaja prvi recept za pripravo sladkorja.

Magister Salermus (okoli 1167) je le eno izmed redkih imen, ki so prebila temo anonimnosti tedanje dobe. To je človek, ki je prvi izdelal alkohol v sorazmerno čisti obliki, čeprav ga omenja prvi že Plinij (aqua ardens, ki so jo v manjših količinah dodajali falerenčanu, je sicer precej manj čist alkohol kot Salernov). Okoli leta 1250 alkohol prvič uporablja v medicini (Florentinca Vitalis de Tuorno in Thadeus Florentinski), široko pa ga začneta uporabljati (najbrž tako in drugače) Albertus Magnus in Paracelzus (zadnji je tudi avtor imena (al)-kohol, najfinejši del česarkoli).

Iz tega časa izvira tudi najpomembnejši srednjeveški zbornik kristalografije: Aristoteles de Lapidibus (psevdo Aristotel). Najverjetneje je arabskega izvora (saj je večina imen arabskih). V njem zasledimo tudi precej natančen opis lastnosti magnet (magnes). Arabski učenjaki iz Basre so okoli leta 950 ustanovili Bratovščino zvestih, ki je črpala svoje nauke predvsem iz Platona, Aristotela in gnostikov ter močno vplivala na (al)kimijo svojega časa.

Hihard Anglež (v delu Correctorium Alchemiae) prvič v zgodovini kemije formalno razlikuje med kovinami in minerali, sicer pa so ostala dela večinoma nabita z recepti za razne obrti in spretnosti.

Pomemben prispevek k (al)kimiji sta v tistem času pridala tudi največja arabska filozofa Ibn-Sina (Avicenna) in Ibn-Rušd (Averroes). Svoje filozofeme sta izvajala iz Aristotelove zapuščine. Prvi bolj kot praktični zbiralec svoje dobe, drugi kot Aristotelov najbolj avtoritativen komentator, oba kot blodnika neke na poti med avtoriteto korana in nazornostjo „zdravega razuma“. Ibn-Sina je postal tudi ena najvidnejših medicinskih avtoritet vse tja do renesanse, do Alberta Magnusa in Paracelza. Nekatere

izmed njegovih misli je povzela tudi sholastika nasplošno in Tomaž Akvinski še posebno, njegov nauk o dvojnosti telesa in duše pa se zrcali še pri Descartesu.

13. stoletje predstavlja zagon v intelektualnem življenju Evrope. Ustanovljene so prve univerze – Neapelj, Pariz, Montpellier, Padova, Oxford, Cambridge, Toulouse, Sevilla itd., na katerih poučujejo veliki enciklopedisti takratnega časa. Leta 1209 prepovedo v Parizu poučevanje Aristotela, da bi ga slabih 50 let potem potepi dovolili. Razen „scientiae experimentalis“ Rogerja Bacona bi v tem času težko odkrili kaj originalnega.

Vilijem Ocham je trdil, da so samo individualne stvari absolutno realne, vse probleme filozofije napelje na mlin gramatika in logike, tako da za kolesje geometrije ali algebre ne ostane kaj dosti vode.

Thomas Bredwardine (Traktat o proporcih ali o porporcih hitrosti pri gibanju) se je ukvarjal predvsem s gibanjem. Zanima pa ga zgolj fenomenologija hitrosti, njen možen način opredelitve. Gibanje mu predstavlja dvojen proces: diferencialen (vzročni) in integralen (posledični); skozi analizo teh dveh pojmov pride tudi do definicije „trenutne hitrosti“, ki igra glavno vlogo v fiziki Galileja in Newtona.

Robert Grosseteste je gledal na eksperiment s strani t.i. praktičnih znanosti – s strani uporabne matematike (optika, nauk o harmonijah), astronomije, astrologije, medicine in alkimije; prvi je tudi formuliral princip ekonomije mišljenja, ki sta ga pozneje sicer v nekoliko drugačni obliki uporabljala tudi Mach in Einstein: med dvema enako dokazanimi stvarima naj se človek nagiba k tisti, ki ima manjše število predpostavk. Kljub tem zasnovam realizma pa Grosseteste še vedno ostaja avguštinski spiritualist:

Razsvetljenje je duhovna svetloba, ki se izliva na stvari razuma in na duhovne oči in ki ima isti odnos do notranjih oči in inteligibilnih stvari, kot jih ima telesno sonce do telesnih oči in vidnih stvari.

Svojo teorijo svetlobe in optike je zasnoval predvsem na delih arabskega optika Al-Hajtana (11. stoletje), deli jo na:

- teorijo gledanja;
- katoptiko (teorijo odboja);
- dioptiko (teorijo loma).

„Kljub vsemu se ni mogel izmotati iz mistike, njegovo šolo so poimenovali metafizična svetlobe.“

Tudi med kemiki zasledimo v tem času precej velikih imen, ki so s svojim delom sicer spodbokpavali že preživetje avtoritete, a pri tem doživljali pravzaprav isto usodo. Knjiga Bartolomeja Angleža: Liber de proprietatibus rerum (okoli leta 1240) je pustila velik vtis na sodobnike, govori predvsem o lastnostih snovi, o kovinah, mineralih in barvilih. Več ali manj predstavlja zgolj zbornik priznanih avtoritet. Podobno Speculum Maius Vincenta de Beauvais, ki je prava enciklopedija človekovega umevanja narave od antike do srednjega veka, samo v poglavju o kemiji in alkimiji citira več kot 300 avtorjev.

Albert von Bollstadt (Albertus Magnus) je bil skoz in skoz sholastik, pravzaprav človek brez ene same praktične izkušnje, silno izobražen, a popolnoma brez kritičnega odnosa do svojega početja. Njegova dela: Libellus de Alchemia, De rebus Metallicis et Mineralibus predstavljajo zopet zbirko srednjeveških avtoritet, poleg tega pa vsebujejo kup trditve, katerih absurdnost bi mu postala jasna takoj, ko bi stopil iz svoje delavne sobe v rudnik ali rokodelsko delavnico. Kot zelo dober opazovalec se je pokazal zgolj v svojih knjigah o botaniki; zagovarjal je sicer eksperimentalno metodo, a v celotnem sholastičnem kontekstu ostajajo njegovi nauki brez prave empirične podlage.

Kot največji učenec Roberta Grossetesta se je v 13. stoletju proslavil Roger Bacon. Bil je učenjak Albertovega kalibra, vendar z lastnimi izkušnjami in samosvojimi nazori. Ukvarjal se je z matematiko, geometrijo, fiziko (optiko) in alkimijo; znan pa je med drugim tudi po tem, ker je zapisal recept za izdelavo smodnika; njegovo delo Opus Maius predstavlja temelj empirične znanosti. Baconu „Scientia Experimentalis“ ni le znanost o preverjanju teoretično pridobljenih rezultatov, pač pa je splošna metoda vsake znanosti. V svoji epistemologiji razločuje dva načina spoznavanja: spoznavanje z notranjimi očmi, ki pripelje do neke vrste mistične iluminacije in spoznavanje z zunanjimi očmi, ki vodi do čutnega spoznanja in predstavlja edino pravo pot k razumevanju pojavov. Ob takih herezijah je seveda razumljivo, da se je moral Bacon odreči argumentu avtoritete, kar mu je nakopalo na glavo obilico težav. S svojimi nazori pa predstavlja edinstven fenomen svojega časa, saj je v marsičem anticipiral odkritja novoveške znanosti. Sam pravi:

Mogoče bi bilo konstruirati naprave za plovbo brez vesel, vozila brez kakršnekoli zaprege, ki bi se lahko premikala z neverjetno hitrostjo, leteče stroje, v katerih bi sedel človek ...

Med tem, ko se je torej evropska znanost večinoma še zapletala v mreže sholastike, pa je dosegla svoj zenit znanost islama. Z aritmetiko so se začeli islamski učenjaki ukvarjati že v 8. stoletju. Njihova prva naloga je bila, da sistematizirajo uporabo hindujskih števil, ki se danes neprestano vežejo na njihovo ime. Številski sistem srednjega veka je bil zelo okoren, saj so za številke uporabljali abecedne črke, tako da ga v zapletenosti presega verjetno edinole rimski, ki ravno tako zaradi izredne neglegentnosti ni dopuščal matematiki kakšnega zaletavega razvoja. Opredelitev in sistematizacija številskih znamenj predstavlja torej osnovo za razvoj aritmetike.

Ničla se prvič pojavi v delu Al-Hvarizmija v 9. stoletju pa tudi racionalna števila (ulomki) arabski matematiki niso predstavljala posebne težave; neverjeten polet islamske aritmetike v tem času pa verjetno najboljše predstavlja dejstvo, da je matematik Al-Biruni (11. stol.) operiral s številom 1616 – 1. Poglejmo si, kako so Arabci klasificirali števila! Delili so jih v:

- popolna števila (števila, ki so enaka vsoti svojih deliteljev, npr. 6 = 1+2+3)
- ekvivalentna števila (števila, katerih vsota deliteljev je enaka, npr. 39 in 55 : 1+3+13 = 1+5+11)
- prijateljska števila (dve števili, za kateri velja, da je vsota deliteljev enega enaka drugemu in obratno, npr. 220 in 284: 1+2+4+7+14+28 = 220, 1+2+4+5+10+11+20+22+44+55+110 = 284)
- trikotna števila (npr. 1, 3, 6, 10, 15, 211, ... ki so vsote prvega, prvit dveh, prvih treh itd. naravnih števil).

Šele ko je Al-Hvarizmi začel uporabljati števila kot relacije, se je lahko rodila algebra (izvor besede algebra se ponavadi pomotoma spravlja v zvezo z znanim alkimistom Geberjem, al-geber je prva beseda iz naslova nekakega Al-Hvarizmijevega matematičnega dela). Razvoj algebre je največja zasluga islamske matematike. In že dve stoletji po njenem začetku so jo prignali do neslutnih višin. Sam Al-Hvarizmi (9. stol.) je formuliral in rešil algeberske enačbe prvega in drugega reda s pomočjo elegantne geometrijske metode. Prvi je tudi ugotovil, da ima kvadratna enačba dva korena. „Fermatov problem“ je buril duhove že v tednaji dobi. In tako je Al-Hugandi (10. stol.) prvi pokazal da enačbe $x^3 + y^3 = z^3$ ni rešljiva z racionalnimi števili Al-Biruni pa je sedem stoletij pred Leibnitzom vpeljal pojem funkcije.

Vrh arabske algebre predstavlja matematik, naravoslovec, mistik in pesnik Omar Ibrahim Al-Hajam (12. stol.), ki je sicer v svetu bolj znan zaradi svojih znamenitih rubaj, vendar pa si kot matematik zasluži enako hvalo. Ukvarjal se je z algebraskimi enačbami tretjega in višjih redov, klasificiral jih je in uredil po lastnostih njihovih členov. Opisal je kar trinajst različnih vrst kubnih enačb. Raziskoval je binomske izraze za pozitivne cele eksponente tipa $(1+x)^n$. Ta problem je do konca razrešil šele Newton, ko je v 17. stol. dokazal, da velja „Hajamova“ enačba za vsak racionalen eksponent (Newton seveda za Hajama ni nikdar slišal). Ob koncu 11. stol. ga je sultan Saltuqui poklical v nov observatorij, kjer naj bi reformiral dotodanjí koledar.

Rezultat večletnega Hajamovega dela je At-Tarih-Al-Galali, koledar, ki je v vsej zgodovini astronomije ostal brez primere. Moderna interpretacija tega koledarja pravi, da le ta zahteva 8 prestopnih let na vsakih 33 let, pri čemer se zmoti le za en dan v 5000 letih. (Gregorijanski koledar se zmoti za en dan v 3300 letih.) Kot fizik se je Hajam posvečal predvsem raziskovanju specifične težje različnih snovi.

Arabska geometrija se je začela s prevajanjem Evklida in Apolonija ter se dvigala z ramo ob rami z ostalimi znanostmi, katerih razvoj je omogočala ugodna družbena klima. Samo utrinek: Ibn-Al-Haitan (v Evropi znan kot Alhazen) je v svoji knjigi o optiki zastavil tudi tale geometrijski problem (Al-Hazenov problem): iz dveh točk v ravnini krogla potegni premici, ki se sekata na ravnini kroga, tako, da tvorita enaka kota z normalo v tej točki. Naloga sicer vodi do enačbe četrtega reda, vendar jo je Alhazen elegantno rešil grafično s pomočjo hiperbole, ki seka krog.

Nasir Ad-din Tusi je že v 13. stol. opazil nekatere pomanjkljivosti Evklidovega aksioma o vzporednicah. V svojih naporih, da izboljša formulacijo aksioma je doumel, da mora zato zapustiti prostor navadnih čutov. Razmišljanja te vrste so šest stoletij kasneje Gauss Bolyaiva, Lobachevskega in Riemanna pripeljala do odkritja neevklidskih prostorov, ki predstavljajo temelj Einsteinove splošne teorije relativnosti.

V delu Al-Birunija lahko zasledimo tudi oddaljen odmev Machovega principa; takole pravi:

„Ko stvar pada z višine, ne pada natančno po navpičnici, ampak nekoliko zaide in padci so pod različnimi koti. Ko se del snovi oddvaja in pade, se giblje na dva načina: eno je krožno gibanje vsled zemljine rotacije, drugo je prosti pad proti središču zemlje. Če bi imeli le prosti pad, bi telo padalo navpično, ker pa imamo hkrati obe vrsti gibanj, ne pada niti zahodno, niti navpično, ampak nekoliko vzhodno.“

Torej Coriolisova sila in z njo vred problem neinerčnih opazovalnih sistemov, katerega logični iztek ravno tako najdemo v splošni teoriji relativnosti.

Tako! Empirična znanost prav gotovo ni otrok moderne dobe, bila je že dolgo tega, je še vedno in bo najbrž še lep čas ostala. Problemi, s katerimi se srečuje danes, pa so za spremembo manj povezani z njeno pojmovno – logično zgradbo, bolj pa z njeno praktično družbeno funkcijo. Znanost ne nosi v sebi nobenih inherentnih protislovij, če pa jih vseeno kaže, potem razodeva le protislovnost družbe, v kateri se je porodila.

RUDI PODGORNIK

IZ PROGRAMA RADIA ŠTUDENT

POVPREČNA STAROST PREDSEDSTVA JE 26 LET

Čeprav se je o kongresnih dokumentih v zadnjih mesecih veliko govorilo, se je na sobotni konferenci (16. 9.) republiške konference zveze socialistične mladine spet pokazalo, da mladi z dokumenti niso zadovoljni. Vse premalo sta statut in resolucija pisana v duhu mladih, vse preveč je posploševanj in načelnih opredelitev.

Čeprav sta bili pred konferenco dve dolgi seji predsedstva republiške konference ZSMS, so imeli delegati iz skoraj vseh slovenskih občin kar precej pripomb glede statuta in resolucije. Ena izmed konkretnějšíh se je nanašala tudi na počitniško prakso, ki da jo je treba bolj vrednotiti in ne le usmerjati. Poleg tega naj bi študenti enakopravneje sodelovali v upravljanju temeljnih visokošolskih institucij, znanstveno delo pa naj bi bilo vključeno v raziskovalno dejavnost mladih.

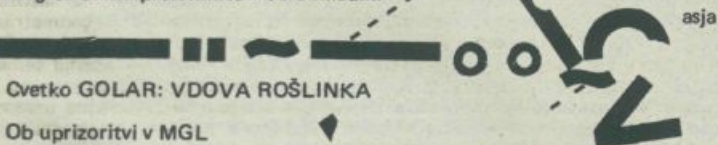
Delegati iz nekaterih občinskih konferenc so opozorili tudi na stanovanjsko problematiko mladih, predvsem, da bi bilo treba pri dodeljevanju stanovanj upoštevati tudi socialni položaj in ne le dolžino delovnega staža. Tudi prinašanje pravnih pomoči po delu še ni vse urejeno. Mladi so bili namreč mnenja, da se pri nagrajevanju ne sme upoštevati minulo delo zgolj kot dolžina delovne dobe, pač pa naj bi se upoštevala tudi faza izobraževanja.

Ko so delegati kritično premlevali dokumente, je bilo slišati tudi to, da dokumenti niso odraz javne razprave, saj so posamezne konference poslane veliko več amandmajev k posameznim členom, kot pa so jih upoštevali pri končnih oblikih dokumenta. Kljub vsemu, pa so predlog resolucije in statuta sprejeli, in gre v nadaljnjo razpravo.

Ob sprejemanju kandidacijske liste za predsedstvo ZSMS smo izvedeli, da je bilo predsedstvu poslano kar 500 predlogov kandidatov za to pomembno funkcijo. Kljub temu pa so se na predlagani kandidacijski listi pojavili člani, ki so v povprečju stari 26 let. Mimogrede pa je treba omeniti tudi to, da predlog spremembe statuta, po katerem naj bi se dvignila zgornja meja starosti mladincev na 29 let, ni bil sprejet. Torej mladinci smemo biti do 27. leta, če seveda osnovna organizacija ne odobri podaljšanja, med kandidati za novo predsedstvo pa so mladinci, ki so rojeni med 1945 in 1950 letom.

Seveda so to malce neprimerno starost opazili v precej občinskih konferencah in ob kongresu bomo videli, če so bile to le načelne pripombe, ali pa mladi res mislijo, da naj mlade vodijo mladi. Saj, » ZSMS so pionirji sprejeti že pri 14.

Po skoraj peturni debati se je konferenca zaključila z mnenjem, da s tem še ni vse končano, da je treba javne razprave še poglobiti in da mora biti 10. kongres ZSMS prelomnica v delu mladih.

Ob uprizoritvi v MGL

Te dni uprizarja MGL komedijo v treh dejanjih, „Vdovo Rošlinko“ književnika Cvetka Golarja. Predstava je bila, kot lahko izverno iz Gledališkega lista, naštudirana v „korist strokovnega izpopolnjevanja“ in igrana med našimi zdomci v tujini.

Kaj je pravzaprav Vdova Rošlinka? Delo je nastalo leta 1925 in želo uspehe po slovenskih podeželskih odrih, baje je prišlo celo v konflikt s katoliško kritiko zaradi svoje erotične odkritostčnosti. Tekst v bistvu ne izstopa iz ostalih Golarjevih besedil; stilizacija, tipizacija in včasih že kar otročje naivna in poenostavljena podoba kmečkega življenja, pa čeprav s humorne strani. Zgodba o priletni kmečki vdovi, ki se s svojo hčerjo bije za ljubezen krepkega, možatega in sploh vseh kmečkih vrlih polnega Rožmanovega Janeza velja tako s svojo folklorno, površnostjo, humorjem in ironijo za klasičen primer slovenske ljudske veselice.

Izbor je torej v zvezi z namenom uprizoritve po svoje pravilen, Golarjev tekst je pač tak, kot je in kot takega ga je treba vzeti. Čudeža v zvezi s postavitvijo ni bilo pričakovati in ga tudi ni bilo. Žal Golar ni dovolj navdihnil Zarka Petana, da bi ta izstislil vse iz sebe.

Kako burleske situacije delujejo na ljudi, željne smeha, je več ali manj jasno . Vendar pa ob tovrstni usmeritvi zbledijo bolj tihi, bolj krhki, vendar pristnejši trenutki, ki jih nekeje pod lupino trdega burkašstva nosijo takšne in podobne igre. Treba je pač prebiti lupino, jih poiskati in privleči na dan. Gre za trenutke, ki so lepi kljub površnosti in nedorečenosti, ki se pojavljajo, izginjajo, prelivajo in so prijetni, ker so spontani in neambiciozni. Vendar je premalo odtentov, preveč kričehv tonov. Ti pa ne ustvarjajo tistega žara, ki je tako potreben za tovrstne igre. Ustvarjajo krotot, ki pa ni spontan, ker se lahko že naslednji trenutek spremeni v dolgočasje. In ta žar včasih nenadoma izgine; takrat ga ne morejo vrniti niti burkasti erotični problemi Rošlinkine in njene hčere niti lepa slika Bleda in okolice v ozadju. Režiserji in koreografsko najpristnejši je prizor Rošlinkinih sanj v začetku tretjega dejanja; tedaj prevarana kmečka vdova v spačni glasbeni spremljavi bega sem ter tja med sencami, ki se ji izmikajo iz rok. Nasploh so plesi (kolikor jih pač je) in nekaj pesmi dobra injekcija. Čeprav je dana precej storarost.

Osebe so tipizirane in zato toge. Nekoliko izstopa romar Balantač, ki je Golarjeva svetla figura v tej igri. To je dodobra izkoristil Janez Eržen, ki se je kvazi pobožnakarja in spletkarja Balantača lotil s pravo mero ironije in segavosti. Treba je dosegel cilj v obliki preprosto in sočno odigrane vloge. Težje delo sta imeli Maja Šugmanova in v alternaciji Judita Hahnova. Tako je Rošlinka včasih komična, včasih skoraj tragična, le redko kdaj pa tragičnoma. Ostali liki so napravljeni več ali manj po principu alpske folklore, ki jo ponuja tekst.

Besedilo samo je dovolj obdelano in skrajšano, predvsem je manj Golarjevega modrovanja in to ustvarja bolj tekoč dialog. Uro in pol dolga predstava je gotovo ustrezala tudi režiserju, ki se ni ravno utapjal v domislicah.

Na kakšen način in kdo sploh se lahko zabava ob Vdovi Rošlinki, je vprašanje. Dejstvo je, da z vsemi eksperimenti in senzacionalnimi uprizoritvami nasičeno občinstvo težko preseda na čisto navadno in povprečno veselice in se ob njej hahlja. Zato je ta ljudska veselica v treh dejanjih v bistvu večji in nevarnejši eksperiment kot marsikaj drugega. Posebno, ker je delana na profesionalnem odrju; do kam lahko segajo poskusi, da nivo ostane isti ali se še zviša, pa je verjetno večji problem. Če pa se je kak zdomec zares nasmejal ob gledanju Vdove Rošlinkine, je konec koncev namen uprizoritve dosežen. Ali pa tudi ne?

Zupančič Matjaž

TRIBUNA — ŠTUDENTSKI LIST
TRG OSVOBODITVE 1/II, soba 86
Telefon: 21-280
61000 LJUBLJANA

UREDNIŠTVO:

(glavni urednik) Srečo Zajc,
(odgovorni urednik) Igor Bavčar,

Franc Milošič (Univerza), Bojan
Korsika, Svetomir Jurcan (Teorija),
Blaž Lukan, Igor Za-
gar (Kultura), Rudi Podgornik, Sta-
ško Južnič (Naravoslovje),

(grafično oblikovanje) Ante Goran
Čala, Branko Bratković

Nives Vidrih (lektura), Mitja Maru-
ško (prodaja), Ludvik Stepančič;
Tanja Zgonc — tajnica.

Razpored dežurstev resornih urednikov:

Ponedeljek od 10–12.ure
Torek od 10–12.ure
Sreda od 10–12.ure
Četrtek od 10–12.ure
Petek od 10–12.ure

Glavni in odgovorni urednik sta na uredništvu vsak dan.

V letošnjem letu odpiramo novo stalno rubriko, ki naj za začetek nosi naslov Tribunin servis. V njej nam boste postavljali razna vprašanja iz šolstva, kulture, politike, športa, znanosti . . . skratka iz vsemogočih področij. Mi pa bomo poiskali tistega, ki je za odgovor najodgovornejši in poskušali najti odgovor, ki prinaša tudi rešitev zastavljenega problema. Vabimo vas, da se nam čimprej oglosite.

IZDAJATELSKI SVET:

Rudi Rizman, Matjaž Maček (pred-
sednik), Milan Katič, Srečo Kolar,
Vera Šeško, Viktor Lovrenčič, Mi-
ran Žilavec, Aleš Erjavec, Srečo
Kirn, Srečo Zajc, Igor Bavčar.

Uradne ure so vsak delavnik od 10.
do 13. ure.

Priprava za tisk: Dnevnik, BEP,
Tisk: Tiskarna Ljudske pravice,
Ljubljana

Staško Južnič (naravoslovje)
Lukan Blaž (publicistika)
Žagar Igor (poezija)
Milošič Franc (univerza)
Korsika Bojan (teorija)

MLADI LJUBLJANE DESETEMU KONGRESU ZSMS

Odbor za pripravo prireditev v čast desetemu kongresu ZSMS pri Mestni konferenci ZSMS Ljubljana si je zastavil nalogo, da v enodnevni prireditvi, ob udeležbi čim večjega števila izvajalcev od najmlajših do najstarejših mladincev, prikaže Ljubljani dejavnost mladih, njih znanje, enotnost in pripravljenost za čedalje aktivnejše sprejemanje bremen socialistične gradnje naše domovine.

V prireditvi, ki bo 5. oktobra 1978 na Trgu revolucije, si bomo v dopoldanskih urah (nevezan program se bo pričel ob desetih) ogledali in sodelovali pri izdelavi prireditvene scene. Mladi likovniki bodo na velike panoje, postavljene med spomeniki in stavbo Iskre, risali motive iz življenja.

UMRL ZARADI „PROSTE SOBOTE“

V članku, ki je bil objavljen v Ljubljanskem dnevniku 14. sept. 1978, je bila na trinajsti strani objavljena vest, da je v Kuršumlji zaradi malomarnosti zdravnikov umrl deček: ker je bila sobota in prost dan, enostavno ni bilo zdravnika, ki bi mu pomagal. Ko so končno prišli, je bilo že prepozno. Na isti strani pa je tudi članek o dogodku v Zrenjaninu, kjer je po povsem nedolžni operaciji kolena umrla bolnica, ker so ji namesto kisika dali dušikov oksidul. V drugem primeru gre morda res le za okrutno malomarnost, v prvem primeru pa je problem splošnejši in zato vreden premisleka.

Ne samo „šola in prosveta“, tudi zdravstvo mora doživeti revolucionarne spremembe. Zdaj, ko smo dosegli, da je vsak zdravnik in da je vsaka zdravnica tudi uradnik, da se vrste pred ordinacijami daljšajo in ko smo se nesrečno zaleteli s participacijo, nam bo morda počasi postalo jasno, da z našim zdravstvom ni vse tako, kot bi moralo biti. Čeprav imajo vse mogoče mašine, čeprav imamo zares odlične kirurge, je na drugi strani tudi res, da nam primanjkuje osveščenih zdravnikov, ki opravljajo vsakdanjo ambulantno prakso, in da je poklic zdravnika tak, da ne more enostavno zapreti okenca in sleči črne narokavnike. Že zdavnaj nam je moralo biti jasno, da s participacijo ne bomo zavrlj karierizma, podkupovanja, zamujanja na delo; da moramo odpirati prosta mesta za študente medicinske fakultete, da jih mora študirati več, kot jih sedaj. Skrb za zdravje je isto, kot skrbeti za revolucijo, skrbeti za zdravo revolucijo: tako preventivno, kot s samim zdravljenjem bolezni.

Namesto v ordinacijah — v boju za doktorsko titulo

pula

ŠE NEKAJ O PULI:

Letošnja Pula, ki je že zdavnaj za nami (producentske hiše so že sredi priprav, snemanj novih filmskih stvaritev), razen Mini Pule, žal, še ni priplula na ljubljanska platna. Mogoče sploh ne bo, pa saj vseh enaindvajset filmov tako in tako ni treba videti, slovenski pa so se razen Praznovanja pomladi v Ljubljani „odvrteli“ (Jagode in Gadil) že pred časom.

In letos je pod izjemoma zmeraj jasnim nočnim nebom naš festival praznoval srebrni jubilej, kar je propagandni stroj dobodra napihnil in na petindvajseto obletnico opozarjal in v vsakem koraku. In Pula ni videti med festivalom prav nič zaspala, puščobne valovite ulice v notranjosti mesta dobijo kar nekam eksotičen videz, arena se lesketa, še mesarije se odenejo v plakate, zvečer pa množice meščanov in nekaj stotnih gostov (od filmskih zvezd, repatic, do najbolj kritičnih kritikov in obveznih, kar nenadoma v filmske vrtince potegnenih ljudi, nekaj kot: „Ah, pa da, pa to je ono, strašno volim film . . .“) drvi, vse drvi v areno gledat dobre filme. Ko se amfiteater napolni, je treba pogledati iz parterja navzgor. Pogled je, prav res, veličasten. Po ocenah se od deset do štirinajst tisoč ljudi posede po areni, občinstvo valovi, liže sladoled, ki ga raznašajo posebej izurjeni prodajalci, med odmori se pije pivo, koka-kola teče v potokih, aha, začel se je predfilm, smeh, nika se ne vsedite na tribuno, tako je, kot bi gledali televizijo. Letošnja Pula je minila v znaku slabih zvokovnih karakteristik, večina filmov ni imela dovolj dobrih zvčnih sledi, kar pa je očitno tehnična napaka, ki jo ponavadi zmeraj zakrivi laboratorij (ah, ta površnost). Nato je treba videti filme. Slišijo se, kot ste že izvedeli, bolj slabo. Prvi večer mine v znaku ognjemeta, ki slavnostno odpre festival, tako da tuji kritiki kar debelo gledajo (Ronald Holloway spet manjka, potem pa piše v International Film Guide same neumnosti!).

In že je tukaj Okupacija v šestindvajsetih slikah. Naslov naj vas nikakor ne moti, čeprav se še zdaj ukvarjam z mislijo, da bi lahko bila povedana tudi v sedemindvajsetih. Povedana pa je dobro. Tudi lepo je prenesena na trak, mislim na dobro kamero Karpa Ačimovića. Scensko je bogata, ubrana je tudi v kostumu in make upu. Visoko profesionalno napravljen film, ki se na zares nov način ukvarja s človekom v vrtincu vojne. Vendar me zanima, kaj je v tem filmu tisto, kar naj bi me zrevoltiralo, tisto, kar naj bi bilo dramatično gonilo vsega dejanja. S patricijsko družino se ne morem poistovetiti, no dobro, ljubezenska zgodba in lepem dubrovniškem ambientu je pač eden od tistih glavnih dramaturških zapletov, ki zmeraj povleče. Ekspozicija s prostitutko je dovolj slikovita, da te tudi pritegne. To je v tem filmu ogromno. Ostali filmi niso prišli niti tako daleč, razen nekaj izjem. In vendar na koncu ne veš, kaj je narobe. Vrt Finzi Continijevih ima na koncu vendarle čisto klasičen „repek“, ki pojasnjuje razloge za gibanje med temi „patriciji“, in tudi ogromni korpus Dvajsetega stoletja se s širšim epskim zamahom ukvarja z mnogo daljšim obdobjem. Ali pa Somrak bogov, ki kljub podobni temi ostaja vendarle splošno zgodovinsko aktualen.

Navezadnje je treba reči: Okupacija ima stotine posnetkov, stotino igralcev, stotino zahtevnih voženj, dvournno dolžino, spretnega in natančnega režiserja Zafranovića in dokazuje, da se s tem posegom v vrh našega filma kvalitetni nivo jugoslovanskega igranega celovečerca končno bolj skokovito bliža normativnemu zenitu.

Podobno velja za film Bravo Maestro, ki je obrtno neoporečen izdelek. Koketira z estetiko v klasičnem smislu, ideološko pa žal ne pritegne. Škoda. Gričič je treba priznati, da odlično obvlada tisto, kar ne bi mogli trditi za večino ostalih režiserjev. Funkcionalnost vsakega posnetka je perfektno utemeljena, nič nas ne mori s svojimi osebnimi umetniško navdahnjenimi ekskurzi. Filmu sledimo lahkotno, v tem je tudi vsa odlika njegove režije.

Nato nam bodo mladi glasbeniki prikazali svoje znanje. Po drugi uri popoldan se bo pričel tek, ki bo od starta na trgu Osvoboditve popeljal udeležence preko stare Ljubljane do spomenika kmečkim puntom na Gradu, zatem na preskušnjo in streljanju z zračno puško ter nato nazaj proti cilju, ki bo za gimnazijo „Ivan Cankar“. Za tek velja poudariti, da ne bo tekmovalen. Vsaka ekipa, ki bo prešla progo, bo zato dobila priznanje.

Ob štirih popoldan je predviden pričetek „uradnega“ programa, ki nam bo s krajšim govorom, zborovsko pesmijo, prozo, folkloro in glasbo prikazal čutenje mladih. Prireditve se bo končala z regato na Ljubljanci. Čolni, osvetljeni z lampioni in bengalski ogenj s Čevljarskega mostu in T romostovja nam bodo ob približno devetih zvečer zaključili veselo dogajanje.

Stepančič Ludvik

Zlonamerno bi bilo, če bi hoteli zgornja argumenta vzeti na ščit in z njim mahati zdravnikom pred očmi, ker se že toliko let ženejo za ponovno pridobitev dveh črk: d in r. Vendar pa to vendarle kaže na to, da še nismo preživeli meščanske vloge „gospoda dohtarja“ in da je črka več ali manj pred priimkom zgolj snobizem in da zdravnikom še ni prodrlo v zavest, da so samo in zgolj delavci z zelo odgovorno nalogo: varujejo zdravje občanov. Če je boj za titulo le zabavna farsa s povsem resnim podtonom, je malomarnost element, ki ruši zaupanje med občanom in zdravnikom, je nezaupanje, ki lahko pripelje do resnih zapletov, kadar bo spet potrebno podpisovati samoupravne sporazume o združevanju sredstev za razvoj zdravstva. Prav tako je čas, da nekatere „male bogce“ (zdravnike, inženirje, pravnike, ekonomiste) snamemo z oltarjev in jim povemo, kakšne so njihove resnične naloge in kakšne mesečne dohodeke smejo za to pričakovati. Pri tem je potrebno ovrednotiti njihovo dejansko delo in odgovornost, kajti potreba nekega zdravnika, inženirja, pravnika . . . ni bistveno drugačna od potrebe nekega delavca, neke snažilke. Verjetno bi tudi delavec kdaj pa kdaj šel smučat v Švico ali bi si kupil jahto ali vsaj stanovanje, če bi mu osebni dohodek to dopuščal. Mislimo pa, da na tej stopnji razvoja naše družbe naša produkcija ne dovoljuje, da bi si lahko zadovoljevali take kapitalistične želje kot je jahta, vila ali mercedes. Vsi poznamo tisto: po cesti šiba nov mercedes, v belem mercedesu mož s kravato, v možu vroče srce, ki gori za delavski razred.

Zato priporočamo zdravnikom, ki jim mimogrede povedano, doktor romani delajo ogromno moralno škodo, da jemljejo svoje delo na osnovi osvobodilnega boja proletariata za brezrazredno družbo: da bo revolucija bolj zdrava. Razumljivo je, da od zdravnikov v socialistični in samoupravni družbi zahtevamo vse kaj drugega, kot na zahodu zahtevajo od nasmejanega dr. Kilderja.

Za proletarsko zdravje revolucije.

S. Z AJC

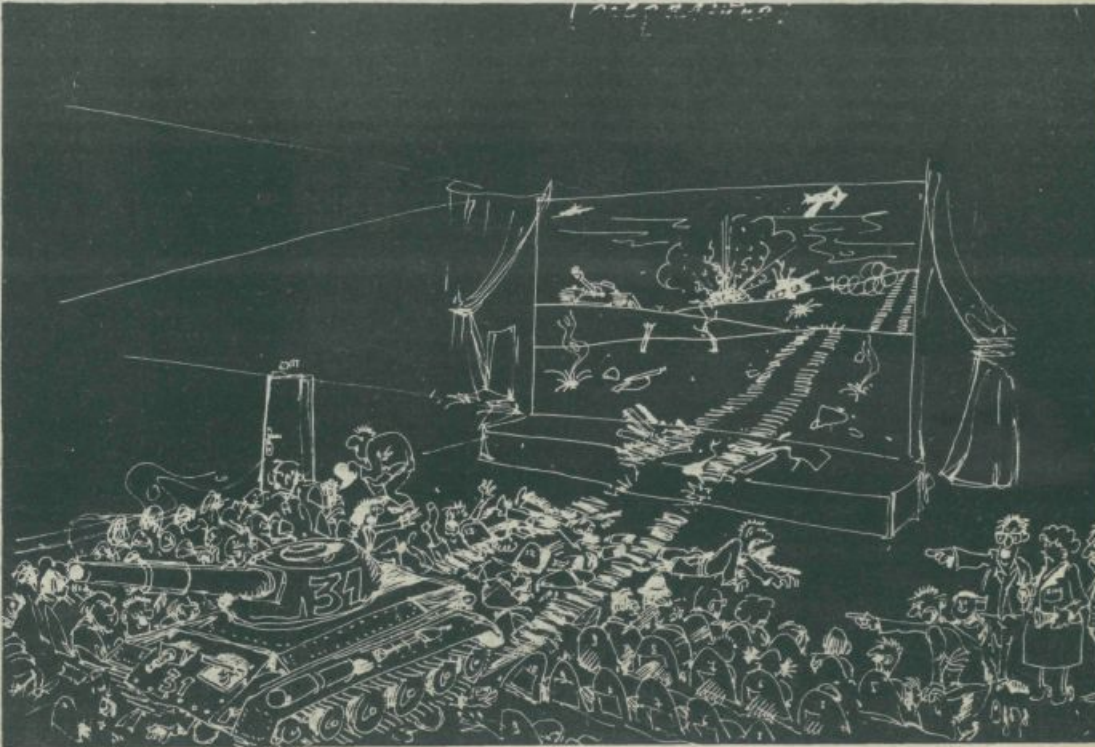
Lahkotnost, za katero se skriva urni mehanizem ekipe Bravo Maestro. Pa kaj, ko se stvar scenaristično nekam posiljeno odvije. Gledalci bomo že razumeli gnilobne tokove, ki vladajo v nekaterih umetnostih zvrsteh (v aktualnem sedanjem trenutku pri nas). Ampak Bravo Maestro je zaradi socialne selekcije okolija in ljudi samo za nekatere, interno filmsko delo.

Pravo nasprotje je delo njegovega sodelavca Karanovića, Vonj poljskega cvetja, ki je po svojem režiskem konceptu eno najbolj svežih in novih filmskih stvaritev v zgodovini jugoslovanskega filma. Film se zarez v spomin. Nekonformističen, svež, morda celo grob v uporabi filmskega jezika, pa vseeno skrajno celovit. Nič čudnega ni, da je bil nagrajen v Cannesu, saj je nenavaden. Nenavadni filmi pa danes med bolj ali manj šablonskimi poskusi (ki še zmeraj ostajajo v bistvu isti kot pred sedemdesetimi leti — kako povedati neko zgodbo), močno izstopa. Zato je zgodba v detaljih malce nerazumljiva, če ta nerazumljivost ni napravljena hote. Film diši po arhaiki, najbrž je to rezultat montažnih rešitev, ki pri finalu (končnem koncertu, cirkusu in plastiki v majhnem donavskem zaselku) predstavlja poglavitno režiserjevo orodje. Nehote se človek spomni let črnega filma, ko sta nam Pavlovič in Petrovič risala podobno okolje. Celulitične kavarniške pevke, barake iz kartonov plavega radiona, blato, rakija in vdor modernih meščanskih elementov v to odmaknjeno „naravo“ pa je navdihnilo Karanovića, da se je ogrel za realizacijo. Provincialna Srbija je očitno še neizčrpan zaklad idej. Karanović postavi v film najbolj nezdružljive (navidezno) elemente in zdi se, da z njimi tudi dela, kot z opeko, ki jo na filmu prevaža donavski šlep. Mešajo se elegantni TV režiser iz Beograda, seksepilna balerina, velikan med igralci s soprogo, producenti, mogočna kavarniška primadona, ansambel godcev na glavnike, društvo shušljanih devic, izdelovalci sejmarске krame — v tem primeru cvetov iz krep papirja in še stotine drugih ljudi, barve, razpoloženja. Film, ki si ga morate ogledati, saj se lahko ob njem (čudež) nasmejite. S provincialno Srbijo se ukvarja še Pes zaljubljen v vlake. Paskaljevič s selekcijo okolija in uporabo izstopajočih likov (zapornica, pomoravski rodeowesternman in trčni motorist) pripoveduje zgodbo, ki nima nič skupnega s provincialno Srbijo, čeprav se nam že zdi, da je to film o anonimnih ljudeh, ki stanujejo po neskončnih beograjskih predmestnih poteh. Potem je problem razumevanja „Psa“ še v tem, da nenadoma postane osrednja oseba kavboj, ki pa ima drugo življenjsko okolje, kot protagonistka. Mera se napolni ob koncu, ko motorist žalostno konča na osamljenem transferju, med drvečimi vagoni. Kdo je junak? Kdo so ti ljudje? Videti je, da so samo zelo osamljeni in nič drugega. Mogoče zato, ker je pobešli zapornic razmeroma malo, malo je tudi trčnih motoristov in takih kavbojev, ki potujejo po provinci.

Videti velja še Ljubico. Poslednji podvig diverzanta Oblaka in Paviljon VI. Praznovanje pomladi je po svoje prav tako poseben film, kot je poseben Karanovićev Vonj poljskega cvetja. Obe deli sta neprimerljivi z merili, ki obvladujejo ostalo produkcijo. Stiglic je napravil klasičen, dovršen film, ki preseneča s svojim neizprosno vztrajanjem na umirjeni, klasični formi. Tak je tudi v uporabi glasbe. Reči pa je treba, da prav zato film odjekne in oplaz gledalca veliko bolj, kot bi ga mogoče s pretirano akcijo, ki je tako in tako samo za „draženje“ čutov. Praznovanje je teman, mračen film v vseh elementih. V sceni, kostumu, fotografiji, celo igri. Jedrnatost in mir, ki v največji meri prepletata Praznovanje, delujeta grozeče, nenavadno, negotovo. Zdi se, da nam govori o neizprosnih tragikih, ki čaka skrita na vsakogar. To ni smrt, usoda je in nemoč, ki preži v nas na drugega, ki preži in čaka na pomlad, na ugoden čas za marsikaj.

Ostalih puljskih filmov ni treba omenjati. Je pa bilo nekaj skrajno neumnih, predvsem takih, ki so govorili o mladih, o problemih gimnazijcev, večina pa jih je prešla le prvo stopnico — povedali so bolj ali manj plehko zgodbo.

BOGDAN MROVLJE — JERANOVA 19, LJUBLJANA

CERRONI

ŠTUDENTSKI LIST „TRIBUNA“

INTE RVJU Z UMBERTOM CERRONIEM

Vprašanja pripravil Srečo Kirn

1. Vprašanje

Za začetek bi se najprej ustavili pri problemih kapitalizma v Italiji. Če si za naš razgovor vzamemo za osnovo izredno analizo „italijanske situacije“, ki sta jo opravila Renate Genth in Elmar Altvater, potem se moramo ustaviti pri strukturalni krizi kapitalizma v Italiji. Ta se manifestira predvsem v visoki stopnji nezaposlenosti, v zmanjševanju investicij, v begu kapitala v tujino, v prepadu med razvitim severom in nerazvitim jugom, v nizki rasti družbene produktivnosti dela, kar vse znižuje oziroma pomeni znižanje akumulativne sposobnosti kapitala v Italiji. Poseben problem znotraj tega, kar je značilno za Italijo, je zelo veliko malih in srednjih kapitalov. To dejstvo izpričuje, da se v Italiji različni kapitali zelo slabo centralizirajo in tudi, da je akumulacija kapitala slaba tudi v smislu koncentriranja kapitalov. Vse to kaže na slabost kapitalizma v Italiji, ki onemogoča, če izhaja iz Marxove analize kapitalizma, premagovanje kriznih situacij, kjer je potrebno z velikimi posegi v relativno kratkem času na določenem sektorju spraviti v gibanje nakopičeni konstantni kapital kot tudi in predvsem zaposliti rezervno armado dela. Vse to pa je mogoče le s posegi centraliziranega kapitala. Takšna na hitro začetna strukturalna kriza ima seveda temeljne posledice na odnose sil med razredi v Italiji, na aktualni razredni boj med proletariatom in buržoazijo, oziroma te razredne boje temeljno določa.

Zanima nas, kako KPI odgovarja tako strateško kot taktično na to strukturalno krizo kapitalizma v Italiji, predvsem kakšne so njene usmeritve:

- pri premagovanju uničujočih posledic te krize na proletarijat
- v izkoristitvi te krize za krepitev borbene moči proletariata (mislimo na dvig razredne zavesti, na organiziranost borbe proletariata in na internacionalizem)

- v odnosu med to krizo in možnostjo zgodovinskega kompromisa, kajti v takšni krizi se razredni boj zaostrojuje.
- Torej kriza kapitalizma v Italiji.

- Že iz samega vprašanja je razvidna informiranost o situaciji v Italiji, kot recimo vprašanje krize malih, srednjih podjetnikov, kot smo rekli — vprašanje juga, velekapitala itd., se pravi, vse tisto, kar zadeva strukturalno krizo. Toda, dodal bi še nekatere elemente, ki bi nekako osvetlili to krizo. Pomemben element, katerega moramo upoštevati za razumevanje strukturalne krize oziroma celotne krize, je dejstvo, da se je ekonomski standard italijanskih delavcev v zadnjih desetih letih (zelo) zvišal, posebno po borbah, sindikalno razrednih bojih v letih 68/69. To so bile zelo pomembne sindikalne zmage. In sicer iz dveh aspektov: prvi aspekt je ekonomski, te sindikalne zmage so namreč naredile veliko težav italijanskemu kapitalu, drugi je politični, zato ker so prvič v zgodovini italijanski delavci dosegli t. i. zahodnoevropski standard. Skušajmo najti povezavo med tema dvema elementoma. To se pravi — med ekonomskim in pa političnim. Ekonomske težave, v katerih se je znašel italijanski kapital po letih 68/69 so namreč zahtevale politični odgovor, se pravi neke nove politične mere. In te težave so pravzaprav določile, merile politično krizo levo sredinske vlade. Neuspeh levo sredinske vlade je pokazal predvsem delavstvu, se pravi vsemu delavstvu, ne samo komunističnemu, nesposobnost, nezmožnost italijanske buržoazije, da reši situacijo, krizo v deželi. In to je v okviru italijanske levice povzročilo, da je prišlo do rasti razredne zavesti in do občutka politične odgovornosti. Imenujmo to politična odgovornost ponavadi pa zavest, ki se je še zaostrovala, potem ko je prišlo do svetovne krize. Spremljajoči pojavi tega, kar smo omenili, kateri so pa pomagali, da se je dvignila razredna zavest in pa da je prišlo do dviga politične odgovornosti, so bili tisti, kar je omenjeno v vprašanju, se pravi beg kapitala, odnos do juga itd. Če povežemo aspekte, ki so bili sedaj omenjeni, posebno tega za politično ekonomsko stanje in pa vse ostalo, potem se ne bo slišalo paradoksalno tisto, kar bo sledilo. Zvišanje ekonomskega standarda je nekako postavilo pred delavce vprašanje, tega, da se morajo žrtvovati. Delavski razred je prišel na neko križišče, kapitalizem je bil v težavah in delavski razred bi lahko zahteval še več. Vendar bi potem Italija ekonomsko propadla. Zato pa je prišlo do tega, da je italijanski delavski razred izbral drugo pot, se pravi, t. i. nacionalno odgovornost. Strateško geslo je postalo — delavci morajo rešiti Italijo iz krize. Seveda pa

- med tem lahko vprašate, kakšna pa je povezava med takim geslom, med tem imenovanim geslom in kapitalizmom. Torej najprej pride na um, da bi se spomnili stare koncepcije, češ ob krizi kapitalizma se tukaj ponudi imperativ, da se to krizo še poglobi. To ne bi pomenilo samo, da bi prišlo do propada italijanske ekonomije, ampak izredno veliko nevarnost za italijansko demokratsko republiko. Desničarske sile, tako italijanske kot tujе, so gotovo upale, da bo italijanski delavski razred padel v to zgodovinsko past. Vendar pa je ta izbral pot, da se rešujejo kratkoročni ekonomski problemi po drugi strani pa se elaborira, da se izdela nek načrt za ekonomski preporod Italije. Ob tem se naglaša, da dolgoročno ne obstajajo niti zelo točno definirani, artikulirani projekti, vendar pa obstaja velika politična volja, da do tega pride. In ravno ta politična volja je omogočila, da je prišlo do ponovne združitve oziroma do sindikalne enotnosti. In ravno ta volja je omogočila, da je prišlo do pomnožitve glasov pri volitvah za italijansko levico. To je v političnem smislu še poglobilo krizo levega centra in jo s tem praktično onemogočilo. In s tem se je odprl nov teren za politični boj. Ob tem je ta teren, politična slika, bolj razvita, na višji stopnji, obenem pa bolj kompleksna. Politični boj je v nekem smislu boj za elaboracijo kompleksnih projektov za preporod dežele. Imenoval bi tri momente v okviru tega novega političnega boja v Italiji. Srednjeročni projekt, ki ga je izdelala KPI, ki definira kompleksen, torej organski načrt, ki zadeva ponovni dvig Italije, tako na političnem in ekonomskem nivoju itd., kar pomeni, da je vseobsegajoč. Drugi je projekt socialistične partije. Tretje je nova sindikalna izdava. Mogoče ste slišali za intervju sindikalnega voditelja Luciana Lame, ki je podal samokritičen odnos do politike v preteklosti. Lama je izjavil, da sindikati ne morejo postavljati samo dohodkovnih, kratkoročnih dohodkovnih ciljev, ampak da morajo biti pripravljeni tudi na žrtve v prid neki celotni rekonstrukciji. Osnovno izhodišče italijanske komunistične stranke v okviru te politike je naslednje. Kompleksni izhod iz krize je možen samo preko programiranega upravljanja. Spremljajoči efekti so pa sledeči. Ukinitev klasičnih kapitalističnih pojavov, oblik kot so anarhija in špekulacija. Močno javno vodenje gospodarstva s strani države. Močna demokratska participacija v vodenju ekonomije. In pa počasna aplikacija elementov za podružbljanje gospodarstva. Mi to definiramo kot počasen proces uvajanja elementov socializma v ekonomsko in družbeno italijansko življenje. S tem nočemo reči, da uvajamo socializem, zato pa apliciramo komunistični program, program komunistične partije. Do socializma imamo induktiven odnos, ne pa deduktivnega. Nočemo aplicirati doktrine, ampak hočemo rešiti problem italijanske družbe in menimo, da s tem, ko rešujemo in rešimo te probleme, uvajamo socializem. Ako razumete to točko, to poanto, potem razumete politiko enotnosti komunistov, komunistične partije Italije. Ta politika enotnosti izhaja iz slednjega. Zgodovinsko praktična potreba namreč sama po sebi nekako poriva Italijane, italijanski delavski razred proti socializmu. Zato ni potrebno, da bi delali veliko zgago okoli socializma, to je ena izmed bistvenih točk, kjer pride do navzkrižja z ultra levico, ki hoče doktrinaren in pa glasen socializem. Nočemo socializma zato, da bi pač mahali z redečimi zastavami, ampak da rešimo probleme italijanske družbe. Za nas revolucija niso gesla, kri, parole. Za nas je revolucija zmožnost, da nadomestimo buržoazijo pri vodenju, upravljanju Italije, italijanske družbe. Vsekakor je naša skrb v tem, da ostane ekonomska raven italijanskega delavnega razreda takšna kot je. Vemo pa, da je ena izmed velikih nevarnosti, da ne pride do povečanja obrobni delov v okviru delavskega razreda, se pravi med nezaposlenimi. Torej, delavski razred se mora boriti tudi za problematično investicij in pa ustvarjanja novih delavnih mest, kar naj bi zopet pomenilo, da s tem, ko italijanski delavski razred brani svoje lastne interese, brani tudi splošne interese italijanske družbe. In to ima pomembno politično konsekvenco. Skratka, italijanski delavski razred se predstavlja s projektom za rekonstrukcijo, ki je generalnega interesa za celotno družbo in zaradi tega italijanski delavski razred ni sektaški. In odklanja očitanje oziroma pozive k sektarizmu, k sektaštvu, h katerim ga

spodbuja skrajna levica. S tem, da se bori proti t. i. destruktivnim, uničujočim posledicam oziroma kriznim pojavom, se bori za rešitev v celoti. In ravno nanašajoč se na naše drugo vprašanje, ki zadeva dvig razredne zavesti, bi rad poudaril, da se ravno v tem vidi, da s tem ko je italijanski delavski razred odklonil pozive k sektaštvu, odklonil sektaštvo kot tako.

Dolga desetletja je tudi italijanski delavski razred menil, da rast razredne zavesti pomeni rast sektaštva oziroma zavesti ... Že od Gramscija naprej menimo, da ravno rast zavesti pomeni rast zmožnosti s strani delavskega razreda, da rešuje splošne probleme. Nobenega niso investirali, nobenega niso zgodovinsko okronali za rešitelja za večno. Niti delavski razred ni dobil tega zgodovinskega poslanstva niti KP. Kdor govori o tem zgodovinskem poslanstvu delavskega razreda ali pa komunistične stranke, mora to dokazati. To poslanstvo se danes dokazuje na dva načina. S tem da se elaborira projekt za rešitev ekonomskih in nasploh nacionalnih problemov in s tem, da se ravno ob realizaciji teh projektov dobi podporo vseh delavcev in pa državljanov. Tukaj bi vstavil dva koncepta, ki v samem vprašanju nista bila vključena. Poleg tega, da so razen razredne zavesti italijanski delavci dobili, osvojili tudi narodno zavest. Včeraj sem zvedel, da je štiri ali pet slovenskih partizanskih brigad nosilo imena vaših pesnikov, recimo Prešerna. Danes je seveda, kar zadeva primerjave, situacija zelo drugačna, kajti nismo v vojni. Toda italijanski delavski razred mora pokazati isto narodno in kulturno zavest, kot jo je pokazal slovenski delavski razred. Ne gre samo za rešitev italijanskega gospodarstva, rešiti moramo italijansko demokracijo in italijansko civilizacijo. Dovolite mi, da ugotovim, da so v Ljubljani vidni znaki italijanske kulturne prisotnosti. Na srečo ne gre samo za znake, ki jih je pustil fašizem. Gre za imena italijanskih umetnikov, ki so v istem času v 17., v 18., in v 19. stoletju delali tudi v Italiji. To je tista Italija, ki jo hočemo rešiti in hočemo, da se nadaljuje. Mislimo, da je to tudi v vašem interesu in v interesu drugih narodov. Iz tega vidika lahko ugotovite, kakšen je naš boj, kakšen je njegov internacionalistični pomen! Internacionalizem ne pomeni samo, da se pomaga Vietnamu v boju proti imperializmu, gre za to, da se reši italijansko civilizacijo pred propadom in da se jo globoko poveže z mednarodnim delavskim gibanjem. Zato smo tako povezani s problemom politične demokracije. Če propade politična demokracija v Italiji, potem je vse izgubljeno. Samo eno stvar lahko rečemo z gotovostjo — propad politične demokracije pomeni poraz, uničenje delavskega razreda in pa vladavino najbolj temačnih reakcionarnih sil. V okviru politične demokracije pa je tudi možno to, da prepričamo nasprotnika. Tudi to, da pride do bližanja poti proti socializmu brez hudih prelomov, brez travm in tragedij. Iz tega našega zgodovinskega zaupanja v to, kar je bilo prej omenjeno, prihaja strategija zgodovinskega kompromisa. O tem se ne bojimo razpravljati z nobenim. Odklanjamo diskusijo samo s tistim, ki noče ali govori vžhičeno, oziroma hvali in poudarja nasilje. Vendar to ni tisto samozaupanje skoraj prepotentnih samozavestnežev, ne gre za neke prenapeteže. Polni so zaupanja, obenem pa so skromni. Vemo, zavedamo se, da je situacija v Italiji tako težka, da je ne more rešiti samo ena stranka. Danes Italija potrebuje vse tiste, ki jo hočejo rešiti. Predvsem pa potrebuje Italija javno zaupanje v razgovorjanje in državljanske čuta. Zato menimo, da bo socializem govoril tudi tistim, ki niso socialisti in dodajamo, da socializem, ki ne bi imel nič povedati, ne pride v poštev. Nočemo družbe za socialiste in komuniste, hočemo novo družbo za italijanske delavce in za vse Italijane. In osnovna tema je demokratično programiranje za rešitev vseh problemov. Mislimo, da so osnovne tri sile, ki lahko to ustvarijo: socialisti, komunisti in pa katoliki. Zavedamo se, da je v preteklosti prišlo do tega, da so si stale te sile nasproti. Tukaj je razlog, zakaj je Italija padla v krizo, ki ni samo ekonomska, ampak je kriza, ki ima tudi moralne, politične razsežnosti, zgodovinska kriza. Zgodovinski kompromis ni samo teren, ni samo tista platforma, v okviru katere se rešujejo ekonomski problemi, ampak je to tista platforma, v okviru katere se rešuje globalni italijanski problem. Osnovna tema te politike je konfrontacija v drugačnem smislu, zavedanje tega in reševanje celovite krize. Kdor ima več možnosti, kdor ima več adutov, tisti bo izšel zmagovalec. Če je res, da je socializem znanstven, potem mora odgovoriti teoretsko znanstveno na probleme današnje družbe. Vendar hočemo ta socializem zgraditi ob pomoči vseh Italijanov in s tem ne mislimo, da bomo pomagali pri rešitvi samo Italije, ampak celotne Evrope; zgodovinsko gledano je Evropa danes v zelo težkem položaju. Globoko čutimo, se zavedamo, da je socializem most, preko katerega bo Evropa, evropska civilizacija prešla iz našega v naslednje stoletje.

2. Vprašanje

Če navežemo na prvo vprašanje, bi nas znotraj te krize zanimala tudi vloga sindikatov, predvsem njihova vloga pri uveljavljanju odločanja delavcev v tovarni. S tem bi se po našem mnenju krepila razredna zavest proletariata, predvsem v smislu spoznavanja lastnih zmožnosti v upravljanju s proizvodnjo, kot tudi revandikacijska politika sindikatov, ki naj bi v tej krizi odbila zahteve kapitala, da prenese breme krize na hrbet proletariata. Konkretno rečeno — ali imajo sindikati izdelane programe ali delujejo po njih za dolgoročen preboj delavcev k odločanju v tovarnah in koliko so ti programi ter revandikacijska politika sindikatov povezani s strateško usmeritvijo KPI, torej z zgodovinskim kompromisom?

Kar zadeva participacijo, bi povedal naslednje. Desničarsko časopisje ves čas samo protestira in toži, da imajo sindikati vse večjo vlogo v okviru pogajanj z državo. Danes je v Italiji možna zelo velika avtoriteta, sila sindikatov. Brez sindikatov se ne naredi nič. To ne pomeni, da lahko sindikati naredijo vse. To pomeni, da morajo delati projekte, ki zadevajo vse. Kar -zadeva elaborat, so ti morda še neučinkoviti, kajti nezadovoljliva je morda tudi sama kulturna raven delavskega razreda. Politika participacije in žrtvovanj je tudi veliko tveganje. Gre za bitko, ki jo bomo dobili samo v okviru širokopoteznih načrtov. Nihče ne zagotavlja zmage in sami si jo moramo priboriti. Kar zadeva komunistično stranko je distinkcija velika. Že pred leti smo zapustili politiko avtomatične transmisije.

Za konec bi povedal, da ima globalno vezano partija naloge, ki zahtevajo globalno politično projektiranje, medtem ko imajo sindikati ekonomske naloge.

Kirn: Mene je zanimalo, če je ta funkcija oz. to delovanje sindikatov nekako vključeno in dodano tej vlogi KP. Sindikati in KP koordinirano delujejo, ne gre vsak na svojo stran oz. iščejo kar bi bila zguba potence moči samega boja proletariata.

C: Koordinacije v tem smislu ni, zato ker imamo sindikatov več: katoliške, socialistične, komunistične itd. Poanta je v tem, da se v boju zmaga s tehnostjo projektov. Če se posreči komunizem, da predstavi in postavi tehte projekte, bodo s tem avtomatično dobili podporo ostalih sindikatov. Koordinacija izhaja iz same zmožnosti pridobivanja konsenza.

Kirn: Še enkrat bi se vrnil na to linijo med žrtvovanjem proletariata in med prenosom bremen na hrbet kapitala.

C: Tveganje pa je. Nihče ne more zagotoviti, da ta linija žrtvovanja ne bi v končni fazi pomenila to, da gre v breme delavcev. Ravno v tem je zopet poanta, da namreč delavski razred more predstavljati alternativne projekte. S tem naj bi prišlo do te rešitve oz. bi se izognili žrtvovanju delavcev, tveganje pa še vedno obstaja. Vendar pa imamo ruski pregovor, ki pravi, da če se boiš volka, ti ni treba v oozd.

To vprašanje, ki nas zanima, pa se dotika vprašanja odnosov političnih sil znotraj delavskega razreda v Italiji. Menimo, da je KPI s svojo strateško usmerjenostjo pustila (recimo zelo pogojno) levo od sebe določen prazen prostor, ki ga zapolnjujejo organizacije „skrajne levice“. Realna osnova tega praznega prostora je po našem mnenju problem nezaposlenosti, problem sub-proletariata, problem nerazvitih področij. Del delavstva, ki je najbolj prizadet v tej strukturalni krizi kapitalizma v Italiji, ne najde iz več razlogov (v to šteje tudi nizka stopnja razredne zavesti) v politiki KPI odgovarjajočo pot za učinkovito rešitev protislovij, ki jih eksistenčno silijo v pauperski družbeni položaj. Vprašali bi vas, ali KPI posveča v svoji sedanjí politiki kakršnekolí prioritete naloge v zvezi z rešitvijo problemov tega pod-priviligranega dela delavskega razreda, v katerega lahko na široko štejemo tudi študentske množice v Italiji.

C: Odgovoril bi, da pri nas ne gre za to, da rešujemo probleme; nismo si sektorsko postavljali reševanje posameznih kategorij delavcev.

Kirn: Saj mi tudi ne, saj gre samo za prioriteto določenega zaradi njihovega pod-priviligranega položaja, gre za prioriteto reševanja problemov teh, ki so pač najbolj prizadeti.

C: To je naloga sindikatov! S temi problemi se srečamo, temu problemu se opozravljamo na drugačen način. Ne gledamo jih kot generalne nacionalne probleme. Mi hočemo, da izobraževalni sistem dobro deluje, ampak ne zato, da naredimo neko uslugo študentom, ampak zato da razvijamo kulturo, tehniko itd. ki je v interesu vseh Italijanov, vključujoč študente. Če hočemo, da se reši problem nezaposlenih, da se ustvari več delovnih mest, ne gre za to, da rešujemo samo probleme nezaposlenih, ampak za to, da moramo iz krize s tem, da pride do velikega ... Tukaj gre za interes tistih, ki nimajo delovnih mest, za interes tistih, ki bi eventualno lahko izgubili mesto in končno za interes podjetnikov. Danes ne nastopamo v imenu ekspripracije podjetnikov, ampak v imenu programiranega upravljanja države in družbenega gospodarstva. S temi problemi se soočimo zopet kot z generalnimi problemi države. Dejanski problem, je problem zavesti, globalno gledano. Strategijo ne moremo prirediti interesom posameznih korporacij. Potrebna je velika bitka zato, da se jasno pokaže, kateri so interesi posameznikov in celotne italijanske družbe. Gre za veliko bitko, politično in kulturno. In če ne gretukaj politična borba vzporedno s kulturno, je pohod socializma v Evropi nemogoč. In Gramsci nam je sam povedal, da socialistična revolucija in boj za to revolucijo ni samo politično ekonomski, ampak tudi kulturno moralni in ne samo za jutri, ampak tudi za današnji dan.

KOMENTAR K INTERVJUJU UMBERTA CERONIA S „TRIBUNO“

Zaradi izredne kompleksnosti italijanske realnosti, se nam zdi še najbolj realno, če se naš komentar omeji na objavo nekaterih delov analize, ki sta jo naredila Renate Genth in Elmar Altvater. Naslov analize je: „Politične koncepcije in težave italijanske komunistične partije v kriznem obdobju. Skica strateških problemov delavskega gibanja.“ (Pri nas objavljeno v „Marksizam u svetu“, 1977, št. 8, str. 122-173). To je tekst, o katerem je Politični biro KPI mnenja, da ga je treba obravnavati z vso resnostjo.

I. Nevarnosti in možnosti delavskega gibanja zahodne Evrope v kriznem obdobju.

Ofenziva delavskega gibanja je zastala po prvi, v drugi polovici šestdesetih let začetí fazi ostrih delavskih bojov in širokih masovnih gibanj (študentov, mladine na splošno, žensk in meščanskih pobud). S protiofenzivo buržoazije so bili z bojem doseženi rezultati ogroženi (zboljšanje življenjskega standarda, pravica do kontrole proizvodnje, nekatere družbene reforme, spremembe družbene klime v mnogih deželah v korist levice itd.).

Kriza ne vsebuje samo možnosti možnega brezupnega poraza delavskega gibanja in masovno demokratičnega gibanja, kot je bilo to v Nemčiji po svetovni gospodarski krizi ali kot v Čilu l. 1933, ampak tudi možnost za prodor alternativnih form podružbljanja. Potemtakem je važno, kako se konkretno formulira imanentna in protislovna povezava reforme in revolucije v specifični situaciji svetovne krize. Reforme so, v smislu delavskega gibanja, elementi socialne emancipacije. Nasprotno pa buržoazija poskuša in prosperitetnem obdobju kapitalistično funkcionalizirati reforme kot integracijsko sredstvo, da s tem le-te izgube svojo emancipatorsko vsebino.

II. Gospodarska kriza v Italiji.

Ofenziva kapitala in meščanske države proti materialnim pridobitvam delavskih mas se v vseh zahodno evropskih državah oblači v zahtevo po učinkovitem znižanju takoiimenovanih izdatkov za mezde na enoto produkta. S tem bi oživel investicije v gospodarstvu, zboljšala bi se konkurenčna sposobnost nacionalnega kapitala na svetovnem tržišču in zmanjšala stopnja inflacije.

Simptomi italijanske gospodarske krize:

Obseg italijanske krize je ogromen. Tu naj navedemo samo nekatere točke: 1. Nezaposlenost in nezadostna zaposlenost sta zelo porasli. Samo leta 1975 je bilo letno brezposelnih povprečno 1,1 milijona delavcev in nameščencev. V industriji je bilo istega leta uklenjenih 327.000 delovnih mest. Prav posebno je prizadeta mladina, ženske in starejši delavci. Ne obstajajo točne številke, toda ocenjujejo, da ima okoli 800.000 nezaposlenih in nezadostno zaposlenih mladih maturo ali visoko izobrazbo.

2. Istočasno je inflacija po letu 1973 dosegla dvomestno številko. Vrednost denarja od tedaj letno pada za več kot 15%, kar ima odgovarjajoče posledice na ljudski standard, razdelitev dohodka med razrede, višino obresti in analogno temu na splošno na družbene odnose. Prav inflacija v Italiji je spomnila na posledice povojne inflacije v dvajsetih letih in na inflacijo v Latinski Ameriki, ki je odigrala pomembno vlogo v razpadanju socialnih struktur z razlašanjem srednjih slojev, paverpazacijo delavskega razreda in kmetov in fašističnimi režimi, ki so se s tem razvili. Teza je: zaradi preprečevanja negativnih posledic inflacije se bo moral tudi delavski razred žrtvovati.

3. Poleg tega se brez zaustavljanja inflacije ne more uspešno bojevati proti strukturalnemu proračunskemu deficitu. Razlogi za ta deficit niso samo v ekonomski krizi z odgovarjajočim zmanjšanjem državnih dohodkov in v inflaciji, ampak tudi v strukturalnih problemih italijanskega državnega aparata. Vsota neplačanega kot tudi utajenega davka zaradi — kot v redkokateri deželi — velikega in neučinkovitega aparata, prevelik in nesposoben upravni aparat, kompleks nerenabilnih državnih podjetij, ki stalno dobivajo dotacije, sistem nepreglednih investicij, ki služijo samo vzdrževanju klientele nosilcev politične oblasti.

4. Potem je tudi luknja v plačilni bilanci. Inozemski dolg je zelo velik in je bil leta 1976 16,3 milijarde dolarjev, treba je bilo samo v tem letu plačati 1,1 milijarde dolarjev za obresti. Lira je v odnosu na dolar padla od 581,5 lire za dolar decembra 1971 na 916 lire za dolar maja 1976.

5. Istočasno so se v prvih dveh tretjinah leta 1976 zmanjšala investicije povprečno za 3,9 %.

Strukturalni problemi italijanskega gospodarstva

I. Kljub letni emigraciji od 100.000 do 200.000 delavcev v preteklosti nezaposlenost nikoli ni popolnoma izginila. Tu se kaže strukturalna slabost italijanskega kapitalizma. Ker je v primerjavi s svetovnim kapitalizmom konkurenčno sposoben le na osnovi nizkih mezd, ga povišanje mezd takoj pripelje v težko krizo.

2. Neenakomerna razvitost severa in juga. Na jugu se — v primerjavi z visoko razvitim industrijskim severom — izvaja „razvijanje nenerazvitosti“, to je: industrijski kompleksi na jugu so vključeni v industrijsko verigo severa, toda ne morejo vplivati na „gospodarsko rast, ki nosi samo sebe.“

3. Velik pomen malih in srednjih podjetij je glavni problem italijanskega kapitalizma. Kajti prav v odgovor na razredne boje je kapital razvil specifično delitev dela med velikim in malim oz. srednjim kapitalom. Velika podjetja dajo zelo rada malim in srednjim podjetjem posle, ki se iz organizacijsko-tehničnih razlogov lahko izdvojijo. To prinaša mnoge prednosti: zmanjšujejo se stroški za mezde, ker mala in srednja podjetja izplačujejo povprečno nižje mezde za razliko od velikih podjetij. Tu se prikazuje neka slabost italijanskega delavskega gibanja kljub njegovi veliki politični moči: iz množice nezaposlene in delno zaposlene delovne sile mala in srednja podjetja rekrutirajo svoje delavstvo, da bi jih posebno izkoriščala. Pogosto delajo na „črno“ z vsemi značilnostmi, ki jih prinaša tako delo. Tako se slabost italijanskega kapitalizma, ki se kaže v velikem številu malih in srednjih podjetij, v primerjavi z ostalimi deželami prikazuje tudi kot slabost italijanskega delavskega razreda. Značilno je, da ima industrijska struktura regionalno komponento. Medtem ko je na severu velika industrija, na jugu poljedelstvo in majhno število industrijskih podjetij, so v srednji Italiji v glavnem mala in srednja podjetja. To je izredno pomembno, kajti v državni industriji vlada krščansko demokratska stranka s svojo klientelo, nasprotno pa je v srednji Italiji zelo velik vpliv KPI. Posledica favoriziranja velike industrije ne pomeni samo slabenja malih podjetij, ampak tudi možno politično slabitev KPI, katere strategija zavezništva je usmerjena prav na mala in srednja podjetja.

4. Možnost obstanka malih in srednjih podjetij je odvisna od posebnega izkoriščanja delovne sile. Da bi prišlo do tega, se mora delovna sila usmeriti na nezadostno plačana in manjvredna dela. sedemdesetih letih je bilo treba številu 19,3 milijona zaposlenih prišteti še 2,2 do 2,8 milijona „prikrito“ zaposlenih.

5. Naslednji problem italijanskega kapitalističnega razvoja izhaja iz pomena državnega sektorja, ki je nasledek fašizma. Dve najpomembnejši državni družbi sta IRI in ENI, kateri de facto popolnoma obvladujeta državni sektor. Problemi, ki izhajajo od tod, so značilni za poseben način prepletanja politike in ekonomije. Kajti državna industrija je po drugi svetovni vojni postala ogromen vir dohodkov za krščanskodemokratsko stranko, ki ima na vseh važnih mestih svoje ljudi in je s tem ustvarila svojevrsten kartel moči. Državni sektor je za ekonomski razvoj prej breme kot proizvodna predpostavka.

(s tem smo nakazali „samo“ ekonomske probleme in možnosti, ki nastajajo na političnem planu v okviru t. i. „zgodovinskega kompromisa“.)

Izbral K.B.

Zakaj bi se morali filozofski teksti pisati samo v obliki razprav, disertacij, prikazov, itd. Mar se ni pokazalo, da se lahko filozofija uspešno izrazi v formi kot so Marxove Teze o Feuerbachu? (Kot se tako sprašuje Gaja Petrovič v delu Filozofija in revolucija). Ali ne povedo vprašanja več kot odgovori, ki izhajajo iz tako postavljenih vprašanj? Mar ne pomeni to tista Marxova misel o večnem dvomu, dvomu v dogme, ki so le banalna izpeljava vprašanj?

Mar niso ravno tista predavanja, na katerih pričujoči postavljajo vprašanja in s tem hkrati dvom v mišljenje predavatelja kot tako, najbolj podžigala erupcijo konkretnega mišljenja?

Mar ni izražen dvom, ko študent postavi vprašanje, pri čemer se formalno priznana avtoriteta lahko okrepi ali pa omaje, kot je to ponavadi metafizično razmerje med „producentom“ (profesorjem) in njegovim „produktom“?

Omejil se bom samo na postavljeno vprašanje in odgovor na predavanju, ki ga je imel na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo profesor Umberto Cerroni konec maja 1978 v Ljubljani.

POSTAVLJENO VPRAŠANJE: Vprašanje o Marxu in Engelsu ter iskanje razlik med njima se mi zdi sholastično vprašanje, zakaj znanost Marx in Engelsa je enotna znanost, kakor je tudi dogmatska trditev, da imata Marx in Engels enaka ali identična stališča.

Tukaj so mišljena vprašanja:

1. ali Marx ali Engels?
2. „mladi“ ali/ in „stari“ Marx?
3. „ideološki“ ali „znanstveni“ Marx?
4. ali je Engels populizator ali vulgarizator Marxove misli? Vemo, da „marksisti“ druge internacionale niso poznali Marxa, zato ne nosita „ideološke krivde“ za zlom II. internacionale Marx in Engels, temveč so zakrivilli poraz II. internacionale ideološki teoretiki – „marksisti“ tedanjega časa Kautsky, Plehanov, Bernstein s svojimi filozofsko-teoretičnimi prikazi marksizma. Lukacs v predgovoru k Zgodovini razredne zavesti (1967) pravi, da se kautskijanstvo pričinja v zametkih že pri Engelsu – ne pove pa natančno kje. Karl Korsh izhaja iz tega, da je Marxova in Engelsova misel enotno razvita.

Ali Marx „filozof“ ali Marx „znanstvenik“ – izhaja iz Lukacsovega razmišljanja, ekstenzializma, teoloških razmišljanj (po drugi svetovni vojni – marksizem je enako greh), sovjetske dogmatske šole, ki je vsa dela, ki so nastala pred Nemško ideologijo, imela za „dobo šolanja“ Karla Marxa. Pred tem (1845) so stvari zanimive, drugače pa ne. Lefebvre je videl prelomnico v misli Marxa, ko se je dialektiki odpovedal in od Marxa, ko se je k dialektiki vracal.

V dosedANJI razpravi nismo omenili Lenina – oziroma termina: marksizem–leninizem, ki po Althusserju pomeni: „da predstavlja, filozofija razredni boj v teoriji: točneje, da vsa filozofija predstavlja stališče nekega razreda v teoriji v nasprotju do drugih stališč antagonističnih razredov. Vemo torej, da marksistično-leninistična filozofija (dialektični materializem) predstavlja stališče proleteta, razreda v v teoriji: to je „odločujoči člen“ za to, da razumemo, zakaj lahko ta filozofija preneha „razlagati“ svet, da bi pomagala pri njegovem revolucionarnem preoblikovanju. To, da naj bi bil razredni boj „odločujoči člen“ v Marxovi znanstveni teoriji, je morda težje zapopasti.

Zadovoljujem se z enim samim primerom: Kapitalom. Tu je knjiga, ki vsebuje marksistično znanost, temeljna načela marksistične znanosti. Ob vsem tem pa si ne smemo delati iluzij. Ne zadošča, da imamo neko knjigo pred očmi, treba jo je znati brati. No, obstaja način, kako brati Kapital, način kako „razumeti“ in „razložiti“ Marxovo znanstveno teorijo, ki je lahko povsem buržoazen. Buržoazen pomeni vplivan, označen, prežet z buržoazno ideologijo, točneje, z ekonomistično in sociologistično buržoazno ideologijo. Kapital lahko na primer beremo na sledeč način kot teorijo politične ekonomije kapitalističnega produkcijskega načina. Začeli bomo pri infrastrukturi, raziskali „delovni proces“, razlikovali „produkcijske sile“ in „produkcijske odnose“, analizirali blago, denar, presežno vrednost, meздо, reprodukcijo, rento, profit, interes, težnjo upadanja obrestne mere profita itd., itd. Na kratko, mirno bomo odkrili v Kapitalu „zakone“ (buržoazne) ekonomije. In ko bomo zaključili to analizo „ekonomskih“ mehanizmov, bomo znova dodali majhno dopolnilo: družbene razrede, razredni boj.

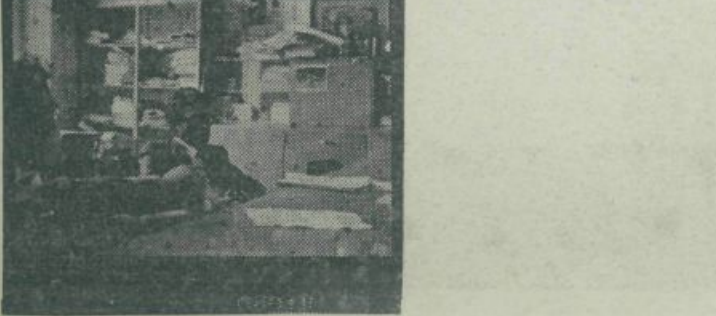
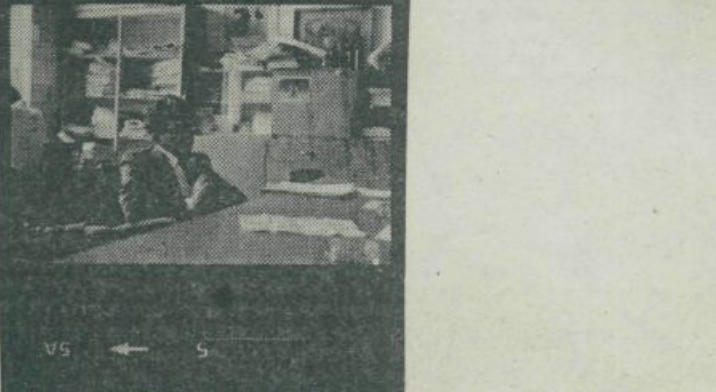
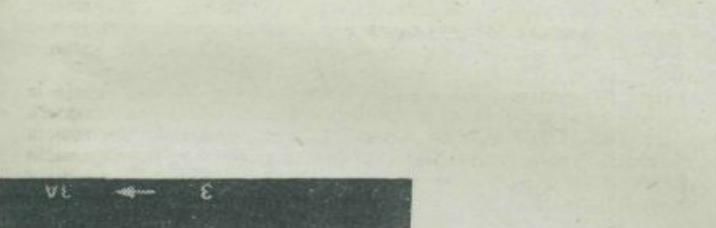
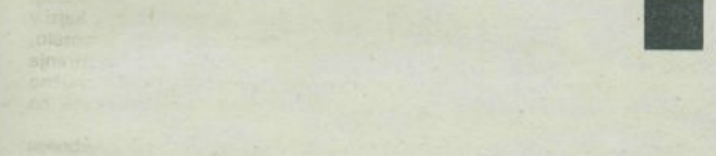
Ali ni drobno nedokončano poglavje o družbenih razredih povsem na koncu Kapitala? Ali ni potrebno govoriti o družbenih razredih potem, ko smo razstavili celoten ustroj kapitalistične ekonomije? Ali nas Marx ne vabi k motrenju družbenih razredov (in torej razrednega boja) kot enostavnega produkta, zadnjega produkta strukture kapitalistične ekonomije, kot njenega rezultata? Mar niso družbeni razredi enostavni učinek kapitalistične ekonomije in razredni boj enostavni učinek eksistence razredov?

Louis Althusser: MARKSIZEM IN RAZREDNI BOJ

Povedati hočem to, da je razredni boj odločujoči člen za razumevanje Kapitla.

Vprašanje Umbertu Cerroniju: V statutu komunistične partije Italije ni mogoče zaslediti „marksistično-leninistične filozofije“, oziroma se omeni samo enkrat, ko se govori o možnem marksističnem izobraževanju članov KPI. Zakaj torej KPI ne poudarja v svojih vrstah bolj marksistične znanosti – razrednega boja, saj nam rezultati občinskih in delnih deželnih volitev od 14. maja 1978 kažejo, da srednji razred ne zaupa niti tako vsebinsko in terminološko okleščeni partiji?

(Na teh volitvah je KPI dobila skupno 27 %, na parlamentarnih volitvah v juniju 1976 pa 33 % glasov; medtem ko so demokristjani dobili sedaj 41 %, v juniju 1976 pa 37 % glasov. Skratka nazadovanje partije in vzpon demokrščanske buržoazne stranke. Kaj storiti? Oziroma, komu zvon zvoni?)

– Ne bi se hotel povrniti k vprašanju Marxa in Engelsa, kajti nisem prišel v Ljubljano, da bi protestiral proti Marxu in Engelsu, temveč da bi protestiral proti neki zmešnjavi med Marxom in Engelsom, ki traja že dolgo. Vrnimo se k vprašanju Kapitla. Prav dobro vem, da so te razlike predvsem v skupinah ekstremsne leve in bi jih lahko povzeli takole: „Kapital je mogoče razumeti le, če se razume razredni boj.“

Kako pa naj razumemo razredni boj? S tem, da ustvarjamo – delamo? Nel Če bi o razrednem boju mislili, da ga delamo, potem so sklepi neverjetni. Prvi sklep je, da sam vrh razmišljanja ni razmišljanje – temveč mišljenje. To ni Marx, to je Bergson in vitalizem. Drugi je, da ne prevladuje instinkt, temveč intuicija – niti to ni Marx, to je kvečjemu Sorel; to daleč postavlja stvari; zaradi iracionalizmov, ki se pojavljajo v delavskem gibanju, nastajajo nemogoče posledice. Lahko bi opomnil, da se je za Mussolinija trdilo, da je bil Sorelov učenec. To so iracionalna razmišljanja, ki so značilna za filozofijo Gentilla, največjega italijanskega filozofa fašizma. Ne smemo pozabiti, da je Mussolini sam izšel iz socialističnega gibanja, bil je glavni urednik glasila socialistične stranke – AVANTI. Bil je najbolj hrupen element maksimilističnega krila socialistične stranke. Naj torej opomnim, da ima nacizem nekaj takšnih demagoških povezav – poveljuje iracionalizem,, mistiko in, če dovolite, povzdiguje rdeče brigade, samo da si postavi znotraj drugačno znamenje. Omenjam te stvari, ker smo v Italiji cepljeni na te oblike mysticizma, na to, da nam pravijo, da je za razumevanje Kapitla treba izvajati razredni boj, je treba odgovoriti; torej bi morali biti delavci, da bi razumeli Kapital. To je čudno, saj Marxu ni bilo treba biti delavec, da je napisal Kapital.

– Poglejmo, kako se taki razlagi zoperstavlja Louis Althusser: „Ko je dal Marx Kapitalu podnaslov Kritika politične ekonomije, ni le želel reči, da je nameraval kritizirati klasične politične ekonomiste, temveč ekonomistično (buržoazno) iluzijo. Hotel je radikalno kritizirati buržoazno iluzijo, ki skrbno ločuje z ene strani produkcijske dejavnosti in menjavo (ekonomijo) in z druge družbene razrede, politične boje itd. Marx je hotel pokazati, da so vsi pogoji produkcije, cirkulacije in kapitalistične distribucije (torej vsa tako imenovana politična ekonomija) dominirani in prežeti z eksistenco družbenih razredov in razrednega boja.

Razložimo v nekaj besedah bistveni princip Marxove teze. Ni „čiste“ ekonomske produkcije, ni „čiste“ cirkulacije (menjav), ni „čiste“ distribucije. Vsi ti ekonomski pojavi so procesi, ki so v zadnji instanci, torej pod njihovimi „videzi“, odnosi razredov in odnosi antagonističnih razredov, torej odnosi razredne borbe.“ L. Althusser: isto.

– Čudno zato, ker delavci v Bostonu takega razrednega boja ne uveljavljajo.

– Ga pa tem bolj rudarji in grafični delavci nekaj sto milj stran v Appalachi in v New Yorku. Tromesečni štrajk sto petinšdeset tisoč rudarjev v premogovnikih Appalachov, Utaha, Missurija in Pennsylvanije v začetku tega leta je jasen dokaz razredne konfrontacije in razrednih bojev, tudi v tako imenovani „harmonični družbi“ – v „družbi ravnotežja“, v kateri ne obstaja množična delavska partija, kot v drugih deželah zahodnega sveta (laburisti v Veliki Britaniji, nemški socialdemokrati, socialisti v Franciji, portugalski socialisti, KPI itd., itd.).

– To je velika iluzija tako imenovanega „čistega delavskega gibanja“.

– Mar je „čisto delavsko gibanje“ gibanje ameriških rudarjev v premogovnikih, italijanskih delavcev v Fiatovih tovarnah, kmečkih delavcev na veleposestvih v južni Portugalski, turških delavk, ki jim ponavadi grozi vsak trenutek, da jih odpustijo z dela v porurski industriji? Ali pa je „čisto delavsko gibanje“ tisto gibanje, ki se oblikuje v vodstvih (hlarhično–oligarhičnih) sindikatov AFL–CIO, ki razglša pakt med kapitalom in mezdinimi delavci?

– Leta 1955 je najbolj napredni del delavskega razreda, to so mehanični delavci v Fiatovih tovarnah, dal večino rumenemu sindikatu gospodarjev, komunistična partija je tedaj opravila avtokritiko, komunisti so pogršili, toda delavci niso imeli prav. Ko so komunisti popravili svoj napad, so si pridobili zopet večino pri delavcih v Fiatovih tovarnah, toda na osnovi boja, ki je nastal iz konstruktivne analize komunistov.

– Poglejmo, kaj pravi Engels v: Pismu K. Kautskemu.

„Življenje in razvoj vsake partije običajno spremlja to, da se v njenih vrstah odvijajo boji med zmernejšo in odločnejšo smerjo in tisti, ki brez oklevanja izključujejo odločnejše, pripomore samo njihovi krepitvi. Delavsko gibanje temelji na najostrejši kritiki obstoječe družbe. Kritika je njegova življenjska stihija; kako se lahko (delavsko gibanje) izmika kritiki in stremi za prepovedovanjem diskusije? Mar mi zahtevamo od drugih svobodo govora samo zato, da bi jo uničili v lastnih vrstah?“

Friderik Engels, Pismo Karlu Kautskome 23. februara 1891; ODABRANA PISMA str. 315.

Poglejmo še, kako K. Kautsky odgovarja na borbeni klic razrednega boja, iz vrst tedanjih ruskih boljševikov:

„Boljševizem ima v teoriji in praksi izrazito reakcionarni karakter in kot tak bo ostal temni madež v zgodovini socializma.“

Karl Kautsky, Od demokracije do državnega suženjstva.

– Sicer je nenavadno, da se temeljno delo Karla Marxa končuje v tretjem zvezku s poglavjem o družbenih razredih. Dovolite, da končam. V uvodu k DELU Grundrisse iz leta 1843 je Marx zapisal, da niti razredi ne pomenijo nekaj, če ne pojasnim, kakšne so znanstvene kategorije: kaj je kapital, kaj je mezda. Ta drugi pa mi hoče vsiliti misel, da nasprotno, razumem znanstvene kategorije samo, če uveljavim razredni boj.

– Na tem mestu vidimo jasno, kakšne misli rojijo profesorju U. Cerroniju po glavi o pojmovanju razrednega boja in družbenih razredov. „To branje ta razlaga Kapitla sta resni deformaciji marksistične teorije: sta ekonomistična (buržoazna) deformacija. Družbeni razredi niso na koncu Kapitla. Razredni boj ni nek (izpeljan) učinek eksistence družbenih razredov: razredni boj in eksistenca razredov sta ena in ista stvar. Razredni boj je „odločujoči člen“ za razumevanje Kapitla.“

L. Athusser, isto.

– Ne obstaja neko delavsko stališče v teoriji; če drugačno stališče, v filozofiji obstaja, bi bili delavci, mi delavci-filozofi. To se ne dogaja. Bolj pogosto se dogaja, da so filozofi, ki pravijo, da zastopajo mnenja delavcev. Eden izmed takih je tudi Althusser, pa ni edini, precej jih je, ki se sklicujejo na marksistično filozofijo in hočejo prekucniti temeljno teoretično stališče Marxa in Lenina v odnosu teorija – praksa. Kaj pomeni ta odnos med teorijo in prakso? Na splošno tolmačijo to tako, da je teorija podvržena praksi. Kako potem razumete Lenina, ki pravi, da je potrebno teorijo vnesti od zunaj in da pomeni socialistično gibanje srečanje med praktičnim gibanjem delavcev in znanostjo znanstvenega socializma? In kako razlagate tisti odstavek iz Marxovega Manifesta ...?

– To ni bil „Marxov Manifest“ temveč MANIFEST KOMUNISTIČNE PARTIJE, ki sta ga napisala K. Marx in F. Engels med novembrom 1847 in januarjem 1848.

... v katerem je rečeno, da je preobrazba sveta odvisna od dveh sil delavcev in od tistih, ki so se odmaknili od vladajočega razreda, ker so doumeli, kako gredo stvari v svetu, od učenjakov, intelektualcev. V tej marksistični poziciji je torej zapopadena misel delavskega gibanja in marksistične znanosti. Tako imenovano delavsko stališče v filozofiji je pogosto prav nenavadno podobno Heglovi LOGIKI. Ne čudim se, zelo cenim Hegla, vendar ne mislim, da je zastopnik delavskega gibanja. Delavsko stališče je po mojem mnenju samo političen prenos nekaterih banalnih povzkotov iz Hegla – da stvari so ali niso, prehod kvantitete v kvaliteto in še kakšna misel, ki bi bila morda pomembna. Vendar še nisem videl, da bi s to filozofijo že zmagala kakšna revolucija. Zgodilo pa se je, da je kakšna revolucija zmagala iz povsem drugih nagibov in si je hotela potem postaviti filozofski spomenik s tem, da se je sklicevala na Heglove dialektične zakone. Za preobrazbo sveta sem včeraj dejal, da ga je potrebno poznati. Dejstvo, da ga niso spremenili, ne izhaja iz tega, da ga niso poznali, temveč da so ga slabo poznali, se pravi, da je bil to bolj predmet filozofije kot znanosti. No, o teh stvareh bi se dalo razpravljati v neskončnost.

Zadnji problem zadeva politiko komunistične partije; v statutu KPI sta dva člena, eden je iz leta 1945 in pravi, da so lahko člani partije vsi italijanski državljani, ne glede na njihovo filozofsko ali versko prepričanje, če le sprejmejo politiko partije. Partija torej ni neka filozofska fakulteta! Vpis v partijo ne pomeni vpisa v neko filozofsko šolo! Potem je še nek drugi člen v statutu, ki poziva borce, da se poglabijo v študij marksizma in leninizma. Res, da sta si ta dva člena v medsebojnem nasprotju. Mislim, da je to ostanek neke stare dvoumnosti, ki jo je treba uničiti. Danes se razpravlja o tem, kako to odstraniti. Nekdo je že predlagal, da bi odstranili drugi člen. Razumem, da se čudite, da komunistična partija izloči iz statuta obveznost študija marksizma – leninizma. Prosim vas, da upoštevate, da je prav zato, ker partija ni neka filozofska fakulteta, smešno postavljati za obvezno proučevanje marksizma tistemu, ki se je odločil, da ga bo uresničil.

„Kot najde filozofija v proletariatu svoje materialno orožje, tako najde proletariat v filozofiji svoje duhovno orožje in brž ko bo strela misli temeljito udarila v naivna ljudska tla, se bodo Nemci emancipirali v ljudi.

Povzemimo rezultat:

Edino praktično možna osvoboditev Nemčije je osvoboditev na temelju tiste teorije, ki razglša človeka za najvišje bistvo človeka. V Nemčiji je emancipacija iz srednjega veka možna le kot sočasna emancipacija od delnih preseganj srednjega veka. V Nemčiji ni mogoče zlomiti nobene oblike suženjstva, če se ne zlomijo vse oblike suženjstva. Temeljita Nemčija ne more revolucionirati, če ne revolucionira iz temeljev. Emancipacija Nemca je emancipacija človeka. Glava te emancipacije je filozofija, njeno srce je proletariat. Filozofija se ne more udejanjiti brez odprave proletariata; proletariat pa se ne more odpraviti brez udejanjenja filozofije.

Če bodo izpolnjeni vsi notranji pogoji, bo dan nemškega vstajenja oznanjen z glasnim petjem galskega petelina.“

Karl Marx: H kritiki Heglove pravne filozofije, Uvod, MEID I, str. 208. Če torej izberemo namesto nemške družbe devetnajstega stoletja italijanskego potrošniško družbo in če v (nemškem) proletarcu vidimo italijanskega meznega delavca, potem imamo tudi sliko današnjih razmer v italijanskemu vrenju.

– Če danes poudarjamo študij marksizma, pomeni to uporabljati filozofsko doktrino ali pa se boriti za konkretno emancipacijo delavcev? Kaj je marksizem-leninizem? V sintezi je predstavitev vseh kontradikcij kapitalistične družbe. Te kontradikcije pa niso le teoretične, so praktične, če jih spoznavam ne le kot filozofske, temveč preprosto tudi kot praktične – filozofi študirajo, ljudje poizkušajo uresničiti. Delavec, ki se vključi v partijo je v bistvu na tem, da uniči kontradikcije, na katere naleti v svojem življenju, ne da bi vedel, v kakšnem odnosu so te (kontradikcije) s Heglovo LOGIKO. Če so nasprotja v resnici tu, jih moramo odstraniti v stvarnosti. Pa prav v stvarnosti se nam kažejo. Če torej proučujemo stvarnost in če partija poziva, naj bi študirali, je že opozorila, da je potrebno odstraniti nasprotja. In če partija poziva ljudstvo, da naj si prizadeva odstraniti ta nasprotja, je to pobuda k socialistični emancipaciji, je mnogo bolj učinkovita, kakor pa če bi jih pozivali, naj berejo dialektično literaturo.

– „Ako je filozofija misao bistvovanja, može li ona biti i misao revolucije? Nije li revolucija jedan poseban društveni fenomen, koji može biti predmet historije, sociologije, politologije, ali nikako ne i filozofije? Ne zakoračuje li filozof ne samo na područje sociologije i politologije, već i direktno politike politikanstva, ako pokuša da kaže nešto i o revoluciji? Zar je to baš sasvim slučajno što pojam revolucije nije dobio pravo u solidnim stručnim filozofskim rječenicima i enciklopedijama? Da li filozof kao filozof (a ne recimo građanin) može da se na bilo koji način zanima za revoluciju? Ili je možda revolucija ipak tako važan posebni fenomen, da filozofija uz mnoge druge zanimljive i značajne društvene fenomene treba, da obrati bar neku pažnju i na ovaj toliko veličani i kuđeni tako uzbudljivi i strahotivi? Nije li štovise revolucija nešto što nije baš posve „posebno“, nešto čime bi se filozof tako reći i po svojoj stručnoj obavezi morao malo pozabaviti? Šta je dakle revolucija?“

Gaja Petrovič: Filozofija i revolucija, str. 117.

– Ne trdim tega zato, ker bi podcenjeval teoretične študije, zelo jih cenim, saj sem jim sam posvetil svoje življenje. Toda drugi del mojega življenja je posvečen partiji. Imeti je treba pogum, da ločujemo to dvojce: politika ni teorija in teorija ni politika. Zato KPI izvede popolno neodvisnost kulture in znanosti od politike.

– Vendar je kultura programsko zaledje vseh ustvarjalnih naporov množičnih medijev; torej je od razvitosti kulture odvisna tudi vsebinska kvaliteta množičnih medijev pa tudi stopnja vključevanja tujih monopolnih komunikacijskih sistemov. Politična razdelitev dnevnikov l. 1973 je bila na italijanski politični sceni takšna: enaindvajset dnevnikov je bilo sredinskih, ki so več ali manj podpirali politiko krščanske demokracije; sedemnajst je bilo sredinsko desničarskih (podpirali so liberalce, republike in desnico demokristjanov); dvanaest jih je bilo desničarskih (neofašisti, monarhisti), sem še sodijo vatikanski listi, kot je npr. „Famiglia Cristiana“, ki jo izdaja katoliška založba „Paoline“ – časnik z 1,7 milijona naklade. Poleg tega moramo k temu bloku prišteti še štirinajst dnevnikov, ki jih nadzoruje Confindustrija preko „Age“, in še štiri katoliške dnevnike. Na pozicijah leve sredine so bili trije dnevnik (socialdemokrati). Parlamentarna levica je imela samo sedem dnevnikov (to so časniki komunistične in socialistične partije); tedanja zunajparlamentarna levica pa dva (II Manifesto in PSIUP). Direktor RAI je bil postavljen s strani krščanske demokracije, prav tako ves ostali vodilni kader televizije in radia. Tako je bila v tem obdobju mogočna italijanska televizija skupaj z radijem povsem v rokah vladajoče buržoazije.

Zato je poglobitvi imperativ vsake stranke, da si ustvari lastne medije, da izvaja vpliv na vse obstoječe množične medije, da tako vpliva na lastne člane in širšo javnost. Tudi tukaj je uveljavljena hierarhija publicitete: predsednikom, sekretarjem in organom strank je na voljo ves list, člani pa praktično nimajo nobene publicitete. Omogočena je taka avtonomnost političnega gibanja širokih množic in članstva, ki je le še „potrošnik“ in „gradivo“ političnega sektorja. Vodstvo strank ni podvrženo zdravi kontroli članstva in širokih ljudskih množic. Vsaka pobuda od spodaj ostane v zametku in ponavadi zakrni, zaradi tega moderni politični partiji v meščanski družbi ne moremo pripisovati dejanske in avtentične posredniške vloge pri interakciji med vlado in mnenjem ljudstva, saj je članstvo le objekt manipulacije.

Podatki zabeleženi iz knjige: F. Vreg, Javno mnenje.

– To bi se lahko zdelo korak nazaj glede na leta, ko je Togliatti očital Littoriniju – italijanskemu piscu, češ da ni dovolj marksističen. V resnici pa je to velik korak naprej, če pomislimo, da se nam kaže marksizem, o katerem je govoril Togliatti v letu 1934, kot zelo malenkostna stvar. Dovolite mi opomniti, da polemika proti avtonomiji kulture intelektualcev v dobi Ždanova sovпада z izobčenjem socialistične Jugoslavije. V Italiji je pregovor, ki ga menda poznate tudi vi: „Kdor se opeče s kropom, se boji tudi hladne vode.“

Ne mislim, da lahko politiki presežejo filozofe v filozofiji, kakor smo globoko prepričani, da socialistična republika ne bo podobna Platonovi republiki; oblast ne bo v rokah filozofov, ampak delavcev.

– Kot sem to že uvodoma omenil, je sholastično vprašanje: iskanje razlik v znanstveni misli Marxa in Engelsa; tako je tudi spekulativno početje, ko se trdi, da „politika ni teorija in teorija ni politika.“ Tako teorija kot znanost in politika so ujete v kapitalistični produkcijski proces te družbe. Tako teorija kot znanost in politika sodelujejo pri načinu produkcije, menjave, distribucije in konsumpcije blaga – so kot take pogojni del takšnega produkcijskega procesa. To kar pri profesorju U. Cerroniju spoznamo kot golo subjektivno razmerje sil, to je pri Leninu rezultat prave marksistične analize praktičnega gibanja znotraj totalnosti družbe.

Če torej razmejujemo teorijo od politike ter obratno, potem velja le to, da smo še vedno v območjih produkcijskega razmišljanja buržoazne kapitalске družbe in pravimo podobno kot funkcionalisti, ki trdijo, da v sedanjem stanju ni možno obča teorija o procesih spreminjanja socialističnih sistemov. Ko globalne družbene spremembe omejimo samo znotraj institucionalnih okvirjev kapitalističnega produkcijskega procesa, oziroma meščanske družbe, izključimo marksistično znanstveno proučevanje, metodološki pristop v znanstveni analizi kapitalističnih odnosov in pojmovanje razrednega boja.

Pri tem torej gre za programski model (kot je zgodovinski kompromis) spremljanja meščanske družbe v španoviji z buržoaznimi strankami in monopolnim kapitalom proti interesom italijanskega delavskega razreda, čigar obseg in potek določa takšen družbeni sistem. Torej je ta programski model vsiljen na hrbet delavskega razreda, ki se mu (naj) ne bi smel postavljati po robu (v obliki štrajkov, demonstracij itd.), temveč bi ga morali sprejeti in ravnati v skladu s cilji za izboljšanje funkcioniranja oziroma na nemoteno reprodukcijo kapitala.

Da na kratko strnem misel: za našega profesorja je produktivnejše, če delavski razred stremi k strukturnemu ravnotežju družbe, k povezovanju „demokratskega monopolnega kapitala“, kot pa da preko proletarske revolucije podružabi in razlasti kapital.

BORUT HLUPIČ

PROLETARSKA REVOLUCIJA, razplet protislovij: proletariat se polasti javne oblasti in spremeni s to oblastjo družbena produkcijska sredstva, ki uhajajo buržoaziji iz rok, v javno lastnino. S tem dejanjem osvobodí produkcijska sredstva njihove dosedanje lastnosti, da so kapital, in da njihovi družbeni naravi vso svobodo, da se uveljaví. Družbena produkcija po vnaprej določenem načrtu postane sedaj mogoča. Zaradi razvoja produkcije je nadaljnji obstoj družbenih razredov anahronizem. Kakor izginja anarhija družbene produkcije, zanima tudi politična avtoriteta države. Ljudje, ki so slednjič gospodarji svoje lastne podružbljenosti, postanejo s tem hkrati gospodarji narave, gospodarji samih sebe – svobodni.

Izvršiti to dejanje, ki osvobaja svet, je zgodovinska naloga moderne proletariata. Doumeti njegove zgodovinske pogoje in s tem njegovo naravo samo ter tako omogočiti danes zatiranemu razredu, ki je za to dejanje poklican, da se zave pogojev in narave svoje lastne akcije, je naloga znanstvenega socializma, ki je teoretični izraz proletarskega gibanja.“

Friderik Engels: Razvoj socializma od utopije do znanosti, MEID IV, str. 636 (Na željo avtorja tekst ni Lektoriran)

ČSSR '68

KONCEPCIJE O NOVI DRUŽBENI
UREDITVI

Odpiranje, opiranje in cilji

Koncepcije o „novem“ socializmu so izhajale iz dveh virov: iz negacije stalinizma in iz prizadevanja po realizaciji „humanega“ socializma. Njihova od tod izvirajoča radikalnost je vseskozi težila k spreminjanju prakse; dokaz so spreminjevalni procesi ali vsaj njihovi poskusi v letu 68, kakor na primer: javnost politike, personalne zamenjave, nedvoumna programska (pre)usmeritev partije, pripravljajoče se bistvene institucionalne odločitve na področju gospodarstva, politike, kulture, pravne ureditve . . . , spontano gibanje delavske demokracije, reševanje nacionalnega vprašanja . . . Smer razvoja, ki je zavoljo množične in odločne podpore razbila notranji odpor, je dokazala konservativcem, da je šlo to pot zares — in v resnem boju za lastno varnost so posegli po resnih sredstvih. Za procese češkoslovaške pomladi je to pomenilo prekinitev uresničevanja koncepcij o novem modelu socializma, še več, tudi prekinitev dograjevanja, poglobljanja, verifikacije takšnih koncepcij samih. Zato je upravičeno obravnavati koncepcije o novi družbeni ureditvi, ne pa te ureditve same, saj se je utegnila le delno institucionalno uresničiti in ni niti na konceptualnem nivoju dosegla enotne celovitosti.

Relativno najlažje se da izvajati institucionalno revolucijo; v češkoslovaških razmerah se ji tudi absolutno ni bilo moč izogniti, kajti predstavljala je ključ za stvaren začetek dolgoročne revolucije na področju proizvodnje in socialne strukture. V Novotnyjevi Češkoslovaški je vztrajanje pri edino zveličavnem, z objektivnim gibanjem ekonomike ter socialne strukture vedno manj vsklajenem, institucionalnem sistemu ustvarilo temeljne družbene napetosti, ki bi jih lahko razrešila le revolucionarno sproščena dialektika odnosov med raznimi razsežji družbene biti. Čehoslovaki so se zavedali pomena gospodarstva in sociotehničnih sistemov za dolgoročno oblikovanje (spreminjanje) socialne strukture ter socializma in menili z institucionalnim prevratom ustvariti pogoje za aktivnejšo, bolj avtonomno pozicijo temeljnih družbenih dimenzij — toliko prej, ker so s takšnim pristopom sistematično sproščali socialne sile socialistične revolucije, tako kratkoročno kot dolgoročno.

Sproščanje in mobilizacija sil socializma sta potekala skozi boj proti birokratsko-etastični institucionalni lupini in odtujeni politični diktaturi. Hkrati pa so se najpomembnejše odločitve za pozitivno graditev šele pripravljale — saj tudi sam akcijski program KPČ jasno pove, da „obsega naloge, namene in cilje za najbližje obdobje do XIV. kongresa partije . . . Uresničitev programa bo lahko odprla pot za urejanje nadaljnjih zapletenih in pomembnih vprašanj organizacije in dinamičnega razvoja . . . socialistične družbe . . . v prihodnjih letih se želimo lotiti dela za dolgoročni program, ki bi razjasnil možnosti in odprl perspektive . . . komunistične prihodnosti.“ Čeprav so v Češkoslovaški leta 68 obstajale zaradi različnih socialnih interesov in izkušenj tudi različne koncepcije o nadaljnji poti, je partija obvladovala položaj in z akcijskim programom pritegnila prevladujočo podporo vseh socialnih slojev. Tudi v nadaljevanju bi nedvomno stala na čelu — saj je celotna dežela že kar nestrpno pričakovala odločilni partijski kongres, ki bi prižgal zeleno luč za politiko bistvenih sprememb. V odgovoru centralnega komiteja KPČ na znano varšavsko pismo, v katerem so vzhodni zavezniki izrazili prepričanje o ogroženosti temeljev socializma v ČSSR in

dolgoročnih ciljev humanega socializma ni bilo moč začeti uresničevati drugače kot s takšnim spreminjanjem družbenih institucij, ki bi osvobajalo in tvorilo socialne sile ter voljo za „humanizacijo.“ Odtod srednjeročna finalizacija dolgoročne instrumentalne vloge demokratizacije. Njena koncepcija se je gibala znotraj okvirov poznanih zgodovinskih obrazcev: klasične predstavniške demokracije, regulirane tržnoblavne demokracije in samoupravne demokracije. Dokaj razširjene in popularne zamisli klasične politične demokracije so pogumno vzbrstle na ledini tipičnega koncentriranega monopartitokratizma; izrekale so se za pluralizem politično organiziranih družbeno-skupinskih interesov in za socialistični parlamentarizem, ki vsebuje tudi misel o drugačnih metodah partije za doseganje vodilne vloge. Ob daleč prevladujoči predpostavki o socialistični platformi so razvili tezo o različnosti socialističnih interesov ter jo najbolj detajlno problematizirali v razpravah o Ljudski fronti ter vlogi in položaju partije. Uvedba kontroliranih prvin blagovnosti v gospodarstvo ni veljala le za pogoj dinamiziranja in povečanja učinkovitosti gospodarstva, ampak je hkrati predstavljala pot k avtonomnosti osnovnih proizvodnih družbenih sestavov, kar bi šele omogočilo postanek in preživetje demokratičnega družbenega modela. Novost — zamisel delavskega samoupravljanja — se je porodila iz potrebe po avtonomizaciji funkcionalnih družbenih sklopov, ki predstavljajo hkrati tudi interesne sklope; v primeru, da zaradi medsebojnega spopadanja ne povzdignejo neke socialne grupacije na položaj posedovanja „splošnega“ družbenega interesa, skratka v primeru stvarne uresničitve samoupravne zamisli, nastane preobrat v načelnem odnosu med družbo in iz nje porojenim oblastništvom: preobrat k zanikovanju države.

Načelo pozitivnega združevanja različnih interesov bi osvobajalo ustvarjalno energijo prebivalstva in ob že omenjeni predpostavki pretežno k socializmu usmerjenih družbenih skupin bi razkrilo še neodkrite možnosti za konstrukcijo socialističnega humanizma. Da bi se demokracija zares pojavila kot sredstvo plodne družbene sinteze, terja racionalno razmestitev in funkcionalno opredelitev družbenopolitičnih ustanov. Načelo kontrole n. oblastjo daje jamstvo zoper samo sebi namenjeno politično moč, ki naj bi postala samo sredstvo razvoja skupnosti in občanov; socialistična demokracija mora uveljaviti moč različnih interesov in z načelom ravnotežja sil zagotoviti prehod demokracije besed v demokracijo dejanj. Izhaja iz svoboščin človeka in to predstavlja omejitev vloge partije v tem smislu, da mora ta svojo politiko oprati na silo argumentov ter na moč zaupanja. Socialistične oblasti si ne more monopolizirati nobena stranka, ampak mora ostajati dostopna preko mehanizma konstruktivnega partnerstva političnega zastopstva vsem strukturnim delom družbe. Čeprav akcijski program nekoliko mehanično ločuje politični sistem od ostalih delov družbe, razgrinja njegov stavek vpogled v temeljno načelo politične preobrazbe v ČSSR: „Gre za to, da se ves politični sistem preobrazi tako, da bo omogočal dinamičen razvoj socialističnih družbenih odnosov, da bo široko demokracijo povezal z znanstvenim, strokovno usposobljenim upravljanjem, da bo podpiral družbeno disciplino, utrjeval družbeno ureditev in stabiliziral socialistične odnose. Temeljne določbe političnega sistema morajo dajati trdna poročila zoper vrnitev k starim metodam subjektivizma samovoljne oblasti.“ Zelo jedrnato je osnovna vodila političnega sistema navedel A. Dubček v intervjuju za list Komunist: zagotoviti je treba kar največji vpliv delovnih ljudi na politična dogajanja v družbi, zato je treba jamčiti za pravice in svoboščine in vzpodbujati, celo izzivati zanimanje občanov za javne zadeve; formirati samoupravljanje v podjetjih, pri čemer lahko koristijo izkušnje povojnih tovarniških svetov; vzpostaviti Ljudsko fronto kot ustanovo spopadanja in vsklajevanja stališč na podlagi socialističnega programa, urediti narodnostno vprašanje z osnovanjem federacije . . .

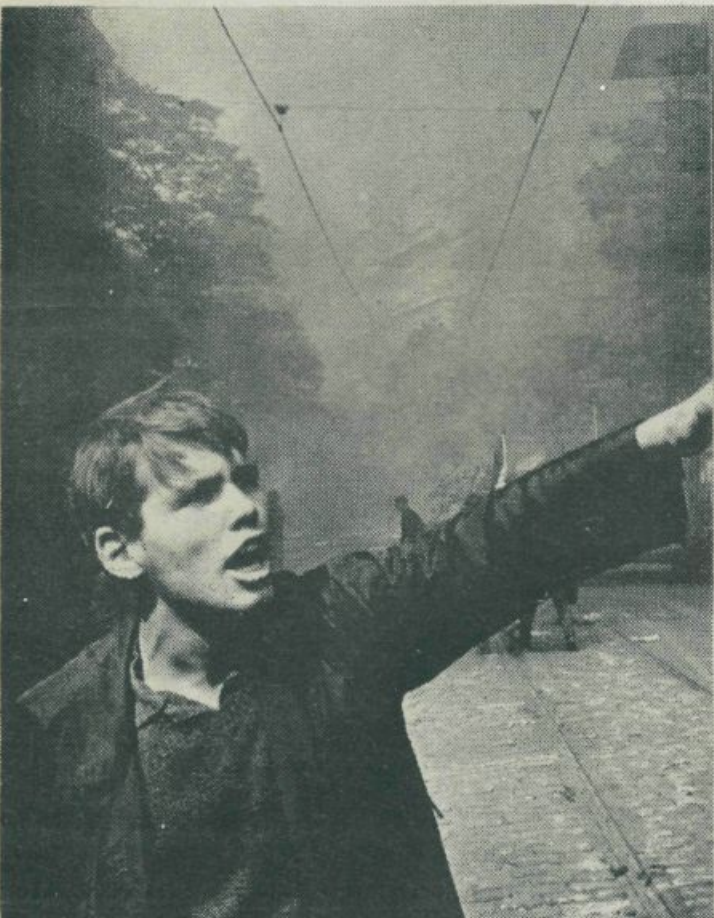
Ekonomski sistem naj bi prenesel težišče ekonomske politike na podjetja, ki bi kot samostojni ekonomski subjekti upoštevala družbeno kombinacijo planiranja in socialističnega trga. S tem bi bil razbit monopol ekonomske moči hierarhiziranih vrhov partijske in državne birokracije, hkrati pa bi vzpostavili temelje družbenopolitične moči za samostojno upravljanje tega področja družbenega življenja.

Proces predajanja „uzurpirane oblasti“ ljudstvu bi, po mnenju avtorjev iz časa preporoda, moral oživiti renesanso in prilagoditev naslednjih klasičnih demokratskih ustanov: predstavniškega načela, vlade väčine, pravice manjšine do svojega mnenja, jamstva osnovnih državljanskih pravic in svoboščin, neodvisnosti sodišč . . .

V svetu prisotno „krizo demokracije“ bi na Češkoslovaškem zdravili z netradicionalnimi sredstvi političnega pluralizma, vključno z močno funkcijo javnega mnenja ter s partijsko politiko iskanja zaupanja in podpore, kar seveda pomeni ločitev partije od države ter deatizacijo partije same. Teoretično in praktično najvažnejša postavka netradicionalne demokracije — družbeno samoupravljanje na delovnih mestih in v naseljih ter uvedba načela neposredne demokracije v vse osnovne celice družbenih in političnih organizacij — naj bi skupaj z že navedenimi sredstvi demokratizacije privedla do „splošne in bistvene deatizacije socializma“ zaživela naj bi „dialektična harmonija med neposredno in posredno demokracijo, med socialistično državo in socialističnim samoupravljanjem.“ Navedena načela in značilne poteze so okostje tega, kar bi bilo moglo postati nov družbenopolitični sistem socializma; njegova osnovna logika demokratizacija, ideologija pa humanistični socializem.

Skratka, konceptijska razprava se je osredotočila predvsem na nekaj ključnih vprašanj graditve novega družbenopolitičnega sistema: soodvisnost med gospodarsko in politično reformo, politični pluralizem in vodilna vloga KP, predstavniška demokracija in parlamentarizem, vloga javnega mnenja in političnih svoboščin, odnos med posredno in neposredno demokracijo oz. problem samoupravljanja. V nadaljevanju bomo zato na kratko preleteli z ožjih češkoslovaških in širših mednarodno-delavskih vidikov najbolj zanimive komplekse novih koncepcij o industrijskem sistemu in gospodarstvu v socializmu, o vodilni vlogi partije v razmerah političnega pluralizma ter o samoupravljanju v okvirih in v času češkoslovaškega preporoda 68.

Ciril Baškovič

nasvetovali ostrih zdravil, so med ostalim Čehoslovaki navedli osnovne naloge predvidenega partijskega kongresa: oceniti pojanuarsko politiko, določiti nadaljnjo obvezno politiko za celo partijo, razrešiti narodnostno vprašanje, sprejeti nov partijski statut, izvoliti nov partijski centralni komite itd., čemur bi pod vodstvom partije sledila leta izredno naporega in trdega dela z ustvarjalno dejavnostjo slehernega komunista in delovnega človeka.

Do omenjenega razvoja sicer ni prišlo, toda zaradi stvarne vodilne vloge partije v vsem pojanuarskem obdobju smemo predvidevati, da bi se ohranil in razvil osnovni partijski prepovedni kurz, ki ga najbolj popolno izraža ravno akcijski program KPČ. Ni verjetno, da bi s tem programom zavrnjene alternative mogle odigrati vidnejšo vlogo. Vrnitev v buržoazno, čeprav modernizirano restavracijo je bila nemogoča reakcionarna iluzija, prepoved je prav tako popolnoma zavračal neostalinizem preteklosti, še za najbolj nevarno se je izkazala alternativa tehnokratsko-funkcionalistične deformacije družbe in njenega razvoja, ki pa so se je teoretiki in partija zavedali. Akcijski program se je izrekel skupaj z veliko večino prebivalstva za eno samo pot: demokratizacijo in uvajanje principov neposredne demokracije oz. samoupravljanj v družbeno življenje Češkoslovaške.

Za ponazoritev postopnosti in procesa demokratizacije naj nam služijo trije zaporedni nivoji preraščanja diktature proletariata po A. Hlavenku: parlamentarna demokracija izraža potrebo socialnih slojev, da preko svojih političnih predstavništev sodelujejo na politični oblasti, ki na ta način programsko osvaja in izvaja socialne interese skupin. Prekoračitev je v tem, da se izražajo interesi več slojev, ne le enega (diktatorskega) — pri tem ni klasične politične opozicije, kajti vsi sloji se po preseženju razrednih odnosov bore za gradnjo socializma. (Videti je, da je omenjeni pisec molče predpostavil, da so bili v tistem času razredni odnosi v ČSSR že stvar preteklosti). Drugo stopnjo predstavlja razširjeni pluralizem, ko neposredno politično deluje vse več organizacij in v sfero politike vseskozi na enotni platformi vstopajo interesi vseh družbenih skupin. Še vedno pa bi se vztrajalo pri osnovnih potezah predstavniške demokracije, ki bi jo na tretji stopnji začela nadomeščati demokracija na višjem nivoju, to je samoupravljanje, ki izraža vse specifične interese kot predvsem ustvarjalno izvirnost subjektov pri reševanju problemov sodobnega družbenega življenja.

Čeprav navedena zamisel ni politično prevladovala, potrjuje trditev, da predstavlja osnovno potezo realizacije „socializma s človeškim obrazom“ v obdobju preporoda demokratizacija na vseh področjih družbenega življenja in da je pri tem bistvena novost uvajanje elementov neposredne demokracije oz. družbenega samoupravljanja.

Demokratizacija še posebej političnega in ekonomskega sistema ni bila edina naloga, ki si jo je zadala češkoslovaška pomlad — treba je bilo streči tudi nepretrgani praksi prozaičnega življenja in dolgoročno graditi komunizem. Demokracija in svoboda sta njegova neobhodna elementa, izčrpana pa ga ne. Vendar je v tistem obdobju proces demokratizacije v resnici imel značaj temeljne in prvorazredne družbene naloge — saj

